

Price Rs. 20/- (Rs. 25/- Outside Goa)

ऑगस्ट २०१०

प्रताय
ज्ञानपीठ

42वाँ
ज्ञानपीठ
पुरस्कार

पणजी, गो
जुलाई 2010

ज्ञानपीठान सौपलेंबा
अशून नोबेल येवंतें आसा...

42वाँ
ज्ञानपीठ
पुरस्कार

संस्थापक राज, श्री शारद पावर, वैदेश

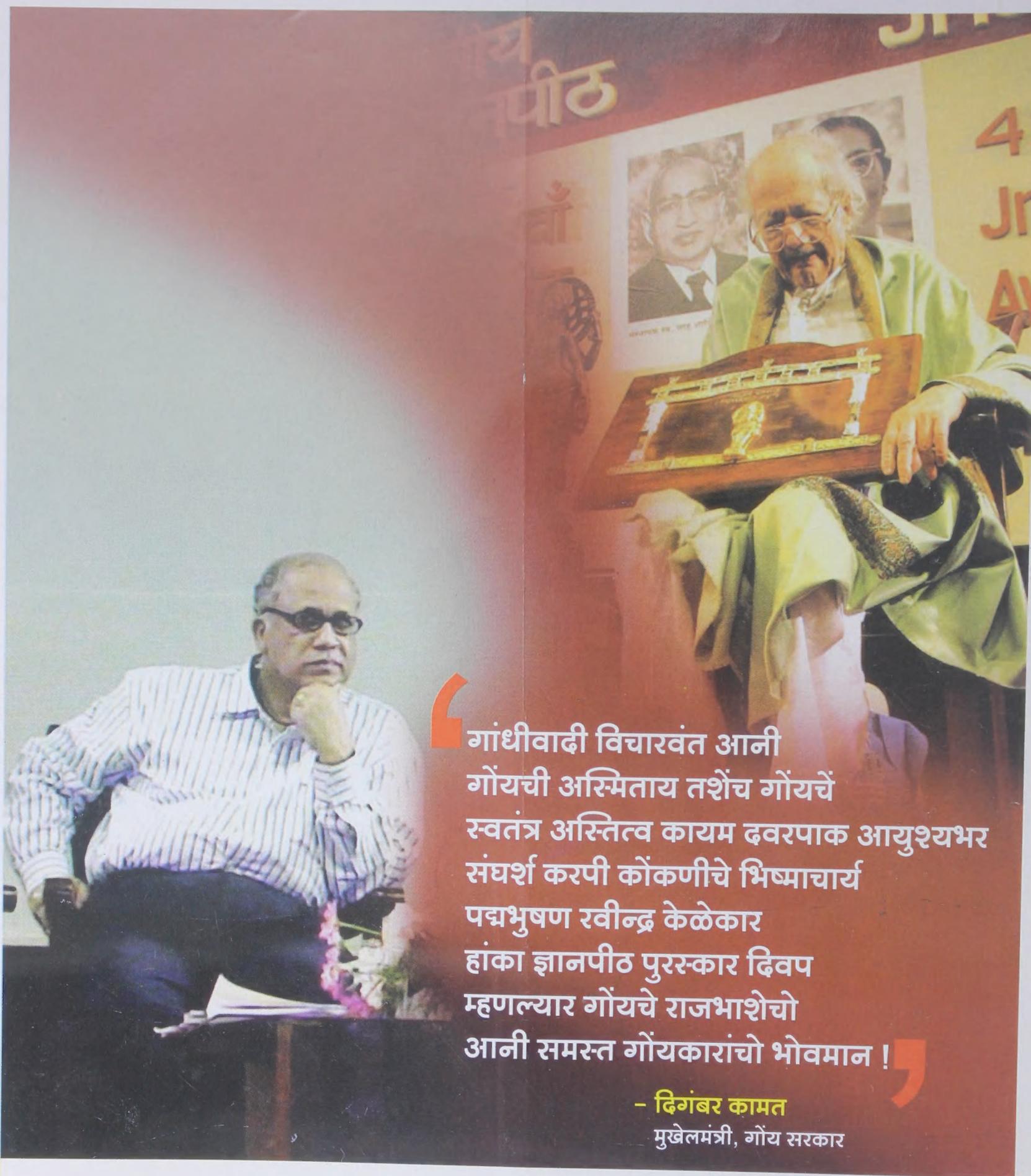

संस्थापक राज, श्रीया सरान, वैदेश

42nd
Jnanpith
Award

Panaji, Goa
31 July 2010

कॉकणी मासिक बिंब

मनसंवेदना ४३

वर्ष : ९ अंक ८

ऑगस्ट २०१०

मोल २० रुपया

मुखेल संपादक

दिलीप बोरकार

मुद्रक आनी प्रकाशक

दिलीप बोरकार

छापणावळ

सहाद्री ऑफसेट, खोर्ली-तिसवाडी

मार्केटिंग व्यवस्थापन

कामिनी किणी

अक्षर जुळवणी आनी मांडावळ

श्वेता नाईक

वर्गणीचे दर

वर्षुकी २०० रु. / तीन वर्ष ५५० रु.

खंयन्च्याय म्हयन्या सावन
वर्गणीदार जांव येता. वर्गणीचो चेक
'बिंब' ह्या नांवान धाडचो

संपादकीय पत्रवेहाराचो पत्तो

'धर्म-लक्ष्मी', सांत लॉर्न्स,

आगशी - गोंय ४०३ २०४

दूरध्वनी : (०८३२) २४३८३५५

E-mail : bimbkonkani@yahoo.co.in

ह्या अंकात उक्तायल्ले विचार त्या त्या बरोवप्याचे आसात.
संपादक मंडळ ताचेकडे न सहमत आसतच अशें ना.

ज्ञानपीठान सौंपलेना
अजून वोबेल येवंचे आसा....

- दिलीप बोरकार

संपादकीय / ३

प्रतिबिम्ब / ४

वोबळां - रमेश भगवंत वेळुस्कार / ११

कथा - आशा शानभाग / १४

उश्णी वायणां - नं. ध. बोरकार / १९

शेरवड - लता सत्यवान नायक / २७

काव्योत्सव - तेजश्री गोपाळ प्रभू गांवकार / २९

समिक्षकाचे नदरेतल्यान - एस. डी. तेंडुलकार / ३०

परमळ - अपर्णा गारुडी / ३३

पोसो - काश्मिरी पावसकार / ३५

भोंवडी - पद्मनाभ नायक / ३७

दिका - विन्सी क्वाद्रूस / ५१

तेफळां - रूपा कोसंबे / ५५

पडवर - कुसुम अग्रवाल / ५७

भलायकी - डॉ. वंदना धुमे / ५९

इंद्रधोणू - नंदिनी सु. शेणवी मांद्रेकार / ६१

डायरी-ए-काशमीर - दिलीप बोरकार / ६३

उत्तरकुवाडे - संतोष शिवराम हळणकार / ६८

उश्णी वायणां - उदय देशप्रभू / ७७

मनोहरराय सरदेसाय

विजयाबाय सरमळकार

महेश पारकार

रमेश घाडी

रंजीता बी. नायक

अशोक शिलकार

अन्वेषा सिंगबाळ

अशोक भोंसले

भुग्यांचे आंगण ४६

धनवीरा राऊत देसाय

डॉ. भिकाजी घाणेकार

अथर्व सुदत्ता शेणवी मांद्रेकार

सिध्देश शिरोडकार

इंदू अशोक गेंसप्पे

पल्लवी जुवारकार

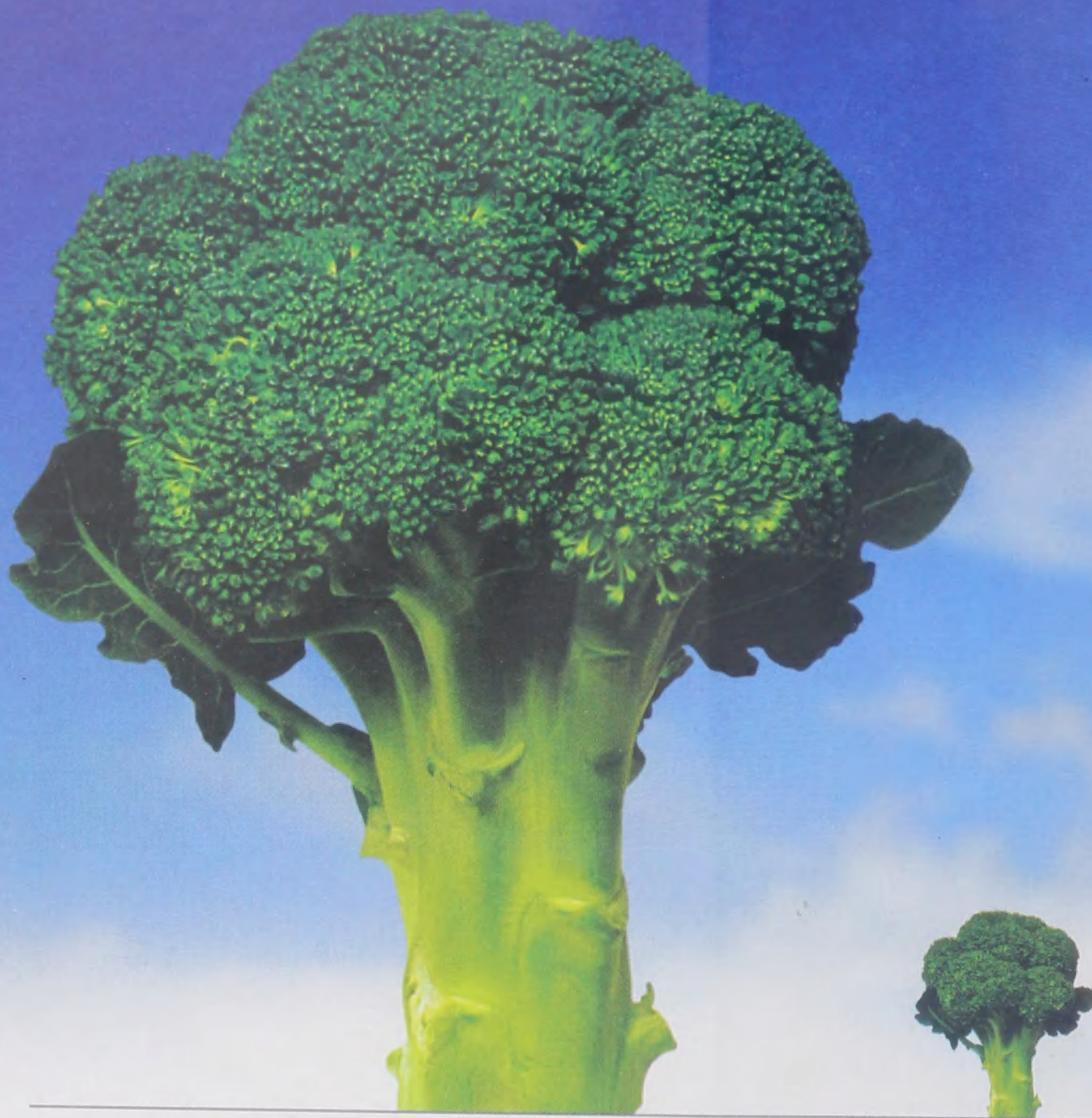
नागेश नायक वडिये

मेखाचित्रां

गिरिश नंदा बोरकार

बिंब मासिक / ऑगस्ट २०१० / १

Committed to
cleaner environment and
food security.

Having enough to eat everyday is a boon. Like every forward thinking Indian, we believe so too. Our answer - The Jai Kisan range of agri-products. Produced in adherence to the highest of environmental standards. And aligned to one critical objective: Ensuring food security and prosperity for the nation.

Zuari Industries Ltd. Jai Kisan Bhawan, Zuarinagar, Goa 403 726.

www.zuari.in

FERTILISERS • SPECIALITY FERTILISERS • INSECTICIDES • FUNGICIDES • HERBICIDES • MICRO- NUTRIENTS

भोंगूतांचे आतां, तांका देवाक सोडया..!

३१ जुलै २०१० हो दीस समस्त

गोंयकारांखातीर आनी खास करून कौंकणी भाशीक लोकांखातीर भांगराळो दीस. कौंकणीच्या आनी गोंयच्या इतिहासांत हो दीस सासणाचो अजरंवर उरतलो. हे दिसा पणजेच्या कला अकादमीच्या दीनानाथ मंगेशकार सभाघरांत, कौंकणीचे भीष्माचार्य, ज्येश्ठ विचारवंत आनी जाणी गोंयचो फुडार घडोवंक, गोंयच्या समाजाक आदर्श दिका दिवंक आपली जीण झरयली त्या पदमभूषण रवीन्द्रबाब केळेकार हांका साहित्यांतलो सर्वश्रेष्ठ ज्ञानपीठ पुरस्कार भेटयलो. एकंदर सुवाळो न भूतो: असो आशिल्लो.

कौंकणीक हेर भासांतल्या साहित्यिकांक फाव जातात तशे ज्ञानपीठ पुरस्कार लाबचे अशें समस्त कौंकणी मनशांक दिसत आयिलें. जेन्ना जेन्ना हेर भासांतल्या साहित्यकारांक हो पुरस्कार जाहीर जातालो तेन्ना आमचेय हड्डे मुखार सरतालें. फाटले खेप कवीश्रेष्ठ विंदा करंदीकर हांका हो पुरस्कार भेटयलो तेन्ना अशेंच आमचे हड्डे फुलिलें. देशांतल्या हेर भासां परस मराठी ही भास आमकां लागीची आनी विंदा करंदीकरांकडे आमचो व्यक्तीगत संबंध आयिलो हें ह्या फाटलें कारण आसू येता. पूण शेजान्यागेर शिजिल्ल्या साखरभाता परस आपल्या घरांत शिजिल्ल्या उकड्या तांदळांचे पेजेक चड घोस्त आसता.

ज्ञानपीठ पुरस्कार आमचे भाशेक फाव जावंचो अशें जरी कौंकणी मनशाक दिसतालें तरी कौंकणीच्यो मर्यादाय आमकां खबर आशिल्लो. ज्ञानपीठ पुरस्कार हो साहित्या खातीरचो आशिल्लो सर्वश्रेष्ठ पुरस्कार. म्हणूनकच तो पुरस्कार कौंकणीतले सर्वश्रेष्ठ साहित्यकृतीकूच फाव जावपाचो. साहित्याचो एकूच प्रकार जो कोण केळयता ताचेच साहित्यकृतीक हो पुरस्कार लाबू येतालो.

कौंकणीच्या दुर्दैवान कौंकणी सर्जनशील साहित्यकाराक साहित्य निर्मिती खातीर जी उसरपत जाय आशिल्ली ती केन्नाच

लाबलीना. मराठीक जसो मराठी भाशेची पणटी पेटेवपी ज्ञानेश्वरा सारको द्रष्टो ७०० वर्सा पयलीं मेळळो तसो कौंकणीक मेळळो ना. कौंकणी ही मराठी पयलीं संस्कृतांतल्यान भायर सरूनय तिची सेवा करपी ज्ञानेश्वरा सारको एकलोय सभागी मुखार आयलो ना. मेळळे ते आयतेखायरे, दुसऱ्यांच्या पोशान उदक पियेवपी. हाका लागून आयज जे कोण कौंकणी साहित्यिक म्हूण नावारूपाक आयले तांका आपलें साहित्य रचपा खातीर आपली भास आपल्याकूच घडोवची पडली. भास म्हूण ते भाशेक जितल्यो मान्यतायो मेळोवंक जाय आशिल्ल्यो तितल्योय मेळोवच्यो पडल्यात आनी ती भास म्हूण प्रोवार करूंक जे जे तरेचें साहित्य जाय आशिल्लें तें निर्माण करचें पडलें. हें सगळे करतना जे कोण ह्या वावराक विरोध करताले त्या आपल्याच घरच्यांक, कौंकणी मनशांक समजावचे पडटालें. तांचे तकलेंत मराठीचो भरिल्लो घैरांव काढचो पडटालो.

हें इतलेंय करून लेगीत ज्ञानपीठ पुरस्काराचे सपन बाळगप म्हळ्यार एक पिशेपणूच आशिल्लें. पूण कौंकणी मनशाचो हावेस मळबायेदो आशिल्लो. आपूण जें किंते करूंक मुखार सरल्यात आनी अविरत करीत आसात तातूं येवपी पिळगेचो आनी गोंयचो फुडार आसा हाची घट्ट बरी जाण आशिल्ल्यान ह्या वावराक यश फाव जालें, तेय बी जाणीं हें सपन पळयलें तांचेच जिणेंत. खूब दुर्मिळ अशी घडणूक ही. आजमेरेन खंयचेच भाशेंत घडूक पावूंक नाशिल्ली. हे मुखारूय घडूक पावचिना अशी.

रवीन्द्रबाब सदांच म्हणिटाले कौंकणीक ज्ञानपीठ जाय. आपल्याक तें मेळचेना. तें पुंडलीक, मावजो हांका मेळटलें. पूण फाटलीं कांय वर्सा जालीं ते ते भाशेंतले उत्कृश्ट साहित्यकृतीक पुरस्कार दिवपाचे नेम सदळ करून जिवीतभर केल्ले साहित्यसेवेची दखल घेवन हो पुरस्कार दिवपाचे थारलें आनी रवीन्द्रबाबांच्या पोशांत हो पुरस्कार आयलो. हो फक्त योगायोग न्हय तर ही नियतीची येवजण.

कौंकणीक पयलो वयलो ज्ञानपीठ जर मेळटलो जाल्यार तो फक्त साहित्यकृती खातीर मेळचो न्हय तर जंय सत्यम् शीवम् सुंदरम आसा थंयच तो वचूंक जाय. जाका लागून त्या पुरस्काराची शान अबादीत उरतली. जाणी जाणी कौंकणीच्या यज्ञात समिधा घाल्यात तांचो भोवमान सासणाचो तिगून उरतलो. तो वावर रवीन्द्रबाबांच्या हातांतल्यान घडला आनी ह्या सगळ्याक फाव सारकोच न भूतो: असो सुवाळो पळोवपाचें भाग्य गोंयकाराक याच डोळा याच देही पळोवंक मेळळें.

हें जरी अशें सगळे घडून आयलें तरी गोंयच्या कांय, पडले तरी नाक वयर म्हणपी जातकुळीतल्या मराठीवाद्यानी नखलामी करपाचो यत्न केलोच. खरें म्हळ्यार असल्या मंगलसमयी ह्या लोकांचो उल्लेख लेगीत करण म्हळ्यार विटाळ. पूण दुर्दैवाची गजाल म्हळ्यार ते आमचेच भाव. रवीन्द्रबाबान ज्ञानपीठ हाडलें तें तांचेय खातीर. आज जरी ते आक्रंदन करतात तरी तांची पिळगी ही घडणूक फुडाराक अभिमानान मिरवतली. रवीन्द्रबाबान जें दार उक्तें केलां त्या दारांतल्यान तांचीच पिळगी वतली. देखून तांका परत परत याद करून दिवंची पडटा, सभाग्यानो तुमी आडमेळी हाडलीं.., पूण कांयच सादलें ना. तुमी हारत रावले. आतां ह्यो मर्कटलिला सोडात आनी सत्याक फुडो करात. मीरा कुमार हांका तुमी फोन केलो, 'कौंकणी ही भास न्हय तेन्ना तुमी सुवाळ्याक येव नाकात.' पूण तुमचें कोणे आयकलें ना. ती आयली आनी तुमकां उतरानी शेपलावन गेली. कौंकणीक विरोध करपी एका मराठी दिसाळ्यान कार्यक्रमाचो फोटो पयल्या पानार दिनासतना भितरल्या पानार दिलो आनी आपलो पुरूषार्थ दाखोवपाचो यत्न केलो. कौंबो पाटल्यापौदा धापलो म्हूण सूर्य उदेवंचो रावना हें आतां तरी मान्य करात. देखूनच आमी हो सुवाळो न भूतो: अशेंच म्हळा. न भविष्यती म्हणूक ना. फुडाराक आता हे सुवाळे घडतच रावतले. फक्त ज्ञानपीठाचे न्हय तर नोबेलाचेय. ते आमीच घडोवन हाडटले. कित्याक आमी तुमकां आतां देवाक सोडल्यात. आमेन!

प्रिय दिलीप,

जुल्याचे 'बिम्ब' मेळलो. रोकडोच चाळलो. मृत्यांत रमेश आसलो. 'वोकळा' त ताचे वाकीवाकाक वृत्ताल्लें पत्र असलां मृणटकीच मुमुक्षुकें शें हासलो. लेक्वकाक आपले प्रक्षिष्ठ जाल्ले जाहित्य एलेतकीच आगळीच रकोस भोगता न्हय? वाळकाक जाल्म दिल्याची रकोस आवय भोगता तेच पक्की ती रकोस. ताच्या पत्रांचे हो फॉर्म असडलो.

'तुजो पावस जाळा जिणेचो' हो निवंध म्हाका रकूब भावलो. हांव भूतकाळांत पावलो. भुजेपणांतल्या उटंगार पावसांत भिजलो. त्या यादिनीं चिप्प जाळो. मस्त चुकवालो. रकूब वेळ तेच तर्जेंत आसलो.

हेंच सांगपापासत तुका ही चीठ. सर्द्या घराच आसा. ढोतोरात्या हुकमाक लागून बंदरवण भोगता. पावसांत भायर नसपाचेर बंदी घाल्या. केवुनूच तुजो निवंध चठ मानवला जातलो.

'वोकळी' च्या चुकाळ्याक पावलोना. तुका पर्बी.

- सुरेश गुंडू आमोणकार
गुरुकूज, दत्तवाडी,
म्हापेश, गोय.

संपादक,
नम्रकार,

जुल्य २०१०चे अंक हातात पडलो. सदचे संवयें नुसार 'संपादकीय' आनी 'आयलें तशें गायलें' पानां चाळी. नदर थीर जाली 'पावस जाला म्हजे जिणेचो.' खूब-खूब भावले तुमचे बरप. तुमचे भुरगेपण दोळ्यां सामकार हाडटना हांवूय तुमचे वांगडा भींविल्ल्याचो भास जालो.

कितलो सोबीत आनी सुरक्षा लेख. शब्दांकणकणी भुरगेपणांतल्यो यादी. म्हाका दिसता तीस-चाळीस वसा फाटल्या गांवगिन्या वागरांत रावपी दर एका माणकुल्यांच्या गांठीक असल्यो यादी घुरपल्ल्यो आसतल्यो. तुमी केल्ले तें चवळ्यांचे/अळसांघांचे तोंडाकाचे वर्णन आनी बरोबर चपात्यो. खरेंच दिलीपबाब यादीनच जिबेक उदक सुटले. चडवणेचे नुस्तें कशें धरताले हाचे केल्ले रसभरीत वर्णन, आतांच्या भुरग्यांच्या नशिबांत ना. हाचे मुख्येल कारण आतां आदलीं तीं शेतांच ना नपयत जावपाक लागल्यांत.

आतां आमी त्यो यादी भुरग्यांक सांगल्यार तांका त्यो काणयोशो दिसतात. अन्याय ना, काळ इतको झपाट्यान बदलत आसा. जनन्यो गेल्यो आनी खिणां उरल्यांत.

दिलीपबाब तुमच्या लेखा बदल परत एक फावट तुमका परबी.

बरें मागून,
तुमची,

- रजनी भेंड्रे
कुडचडे-गोय
फो.: ९८२२४८६९५५

'बिम्ब' चलता तरीं चलोयया नाका!

कोंकणीतल्यान एक दर्जदार कुटुंबीक मासिक चलचे फॅमिली मँगडीन चलचे म्हूण तुमका सगळ्यांक दिसताले. पूण तुमच्या आंगार हेर खूबश्यो जापसालदारवयो आशिल्ल्यान तुमच्या मनांत आसुवय ते तुमका शक्य जालेना. तुमचो होच वावर हांवे म्हज्या भुजार येतलो आनी बिम्ब आंदू णवव्या वर्साच्या निमण्या पायन्यांचेर आसा.

तुमची लागणूक वळखून तुमी नेमान साहित्य धाडटात. कोणाचेंय साहित्य हे तांचे नदरेन श्रेष्ठ आसता देखून बर्चेशीं साहित्य आमी संपादकीय प्रक्रिया करत उजवाडाक हाडटात. पूण बरेच लेखक साहित्य धाडटना ते गिचमीढ अक्षरांत कागदाच्या दोनीय वाटानी बरोवन धाडटात. आमचे सारके कांय बरोवपी एका काळार 'सोविएत युनियन' चे न्यूज बुलेटीन येताले ताच्या फाटल्यान बरयताले. आतांच्या लेखकांच्या वांट्याक काय तितली 'गरिबी' ना. तेन्ना साहित्य धाडटना कागदाच्या एकाच अर्दन दोन इंचाचे मार्जीन सोडून, सुवाच्य अक्षरात बरोवन धाडल्यार उपकार जातले.

आमी दिवाळी अंकाच्या वावराक आरंभ केला. साहित्य मागलेना म्हूण शिणून जे कोण आमचे उवेश्ठ लेखक-साहित्यिक साहित्य धाडिनासतना रावतात तांका आमचीं पत्रां गेल्यांत. पूण हेरानी पत्राची अपेक्षा गाठगिनासतना साहित्य धाडचे.

सर्टेबराचो अंक सदचेवरीं येतलो. ऑक्टोबर-नोवेंबर अंक दिवाळी अंक म्हूण येतलो. तेन्ना 'दिवाळी अंका खातीर' अशें लाखाट्याचेर बरोवन आपले साहित्य २० ऑक्टोबर मेरेन पावता तशें धाडचे. एक हषा शेट्ये दर दिवाळी अंकाक जायरात धाडटा. ती आपली लागणूक म्हूण प्रत्येकाज एक जायरात धाडली जात्यार अंक सोबोवपाक बन्याक पडता. बिम्बाखातीर जायरात म्हक्यार कोणूय दिता. वचूक मात जाय. खूबश्या परांत प्रकाशन संस्थाय सुरु जात्यात. त्या प्रकाशकानी आपली जायरात करू येता.

- संपादक

42वाँ ज्ञानपीठ पुरस्कार

पांडी, गोआ

31 जून 2016

42nd Jnanpith Award

Panaji, Goa

31 June 2016

ज्ञानपीठान सोंपलेना अजून नोबेल येवंचे आसा....

- दिलीप बोरकार

२२ नोव्हेंबर २००८. कला अकादमीत देश-प्रदेशांतल्या लोकांची गर्दी. ३९व्या आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाचे उक्तावण जावपाचो वेळ लागीं लागीं येत आसा. चित्रपट मळावेले वेगवेगळे लोक उमेदीन हांगा-थंय बोवाळटात.

इतल्यान म्हजो मोबायल वाजता. प्रशांती तळपणकाराचो फोन. “दिलीप, तुका बातमी कळळी?” काळजांत धस्स जालें. कसली बातमी काय सायबा? बरी बातमी काय येवपाची कसली सुलूस म्हाका लागू नाशिल्ली. कसलीय बरी बातमी ह्या दिसांनी येवपाची आसा अशी एक सुलूस आमकां तशी लागता आनी मागीर ती कन्फर्म जाता. हो तर नोव्हेंबर म्हयनो. डिसेंबराच्या ह्याच

दिसांनी साहित्य अकादेमीच्या पुरस्काराची घोशणां जाता.

“कसली गो?”

“रवीन्द्रबाबाची रे! ताका ज्ञानपीठ जाहीर जालें!”

प्रशांतीचीं उतरां कानार पडल्यांत मात, चित्रपट महोत्सव उक्तावण सुवाळ्याची खुमखुमी खंयचे खंय नाच जाली. खुशी काळजांत मावना जाता म्हळ्यार किंते हाचे एक जिंते जागते मोस्त्र, एक अनुभुती! म्हज्या मुखार उबी रावताली. ही खोस, ही बातमी कोणाक सांगपाची आतां? कोंकणी मळावेले म्हजे लागीं तर कोणूच नाशिल्ले. इतल्यांत मुखेलमंत्री दिगंबर कामत दिशी पडले. म्हळें, सगळ्यांत पयलीं ही बातमी हांव तांका

सांगतलों. गर्देतल्यान वाट काडीत हांव तांच्या म्हन्यांत गेलों. तांकां ती खबर सांगली. तर तेच म्हणूंक लागले, जाणां हांव. हांव रवीन्द्रबाबाच्या घरा वचून तांकां परबीं भेटोवन लेगीत आयलों!

अब्बा! हें इतले घडलां आनी म्हज्या राज्याक कांयच खबर ना?

दुसऱ्या दिसा सगळ्या वर्तमानपत्रांची हेड लायन हीच. कोंकणीक साहित्यांतले सर्वोच्च पुरस्कार. रवीन्द्र केळेकारांक ज्ञानपीठ पुरस्कार. हे बातमेन आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाच्या उक्तावण सुवाव्याक दुसरी सुवात दिल्ली. चित्रपट महोत्सवाक आयिल्या बन्याच प्रतिनिधींक हो दुग्धशर्करा योग अशें दिसलें. तांका खरें म्हळ्यार कोंकणीचें कांय पदून गेल्ले नाशिल्ले. रवीन्द्र केळेकार कोण हें ते वळखय नाशिल्ले. तांचें ह्या लोकांनी कांय वाचूंकय नाशिल्ले. पूण हांव गोंयकार, हांव कोंकणी मनीस हें जाणा जाल्ले, जांचेकडेन म्हजी वळख जाल्ले ते सगळे प्रतिनिधी म्हजेलागीं येवन म्हाका परबीं भेटोवंक लागले. जणकाय ज्ञानपीठ पुरस्कार म्हाकाच फाव जाल्लो. पूण तांचे खातीर तो कोणाक मेळळो हाका वळलेंशें म्हत्व नाशिल्ले. तो कोंकणीक मेळळो. ह्या गोंयाक मेळळो हेंच म्हत्वाचें

आशिल्ले. तांका गोंयचो भाशावाद लागनाशिल्लो. तेच पासत जे कोण गोंयकार तांका मेळटाले तांचें ते काळजा थावन अभिनंदन करताले. तातूंत मागीर मराठीवादीय आसताले. जात-धर्म-वाद बी सगळे कुशीक उडोवन सगळ्या गोंयकारांक राष्ट्रीय स्तराचेर भोवमान फावो करून दिल्लो हो पुरस्कार म्हणपाचें हेच घडणुकेतल्यान सिध जातालें. खंयचेय गजालीचें मोठेपण वळखुपाची हीच तरा आसा म्हणपाचें म्हाका त्या खिणाक होलमलें.

इतिहासीक, भांगराचो दीस

कोंकणीक आनी तोय बी रवीन्द्र केळेकारांक ज्ञानपीठ पुरस्कार फावो जालो ही बातमी कानार पडल्या ब्राबर फक्त कोंकणी साहित्य आनी चळवळीच्या मळवेल्या लोकांकूच न्हय तर जांचो हे चळवळीकडेन संबंद केन्ना येवंक नाशिल्लो तांचीं लेगीत काळजां अभिमानान भरून आयलीं. जण एकल्या कडल्यान उत्सफूर्त प्रतिक्रिया भायर येवंक लागल्यो. ह्यो प्रतिक्रिया फक्त तोंडा पुरत्योच नाशिल्लो तर काळजाच्या दोण्यांतल्यान भरभरून फसफसून ओतताल्यो. ह्यो प्रतिक्रिया फक्त साहित्यिक म्हणत ताणीं रवीन्द्रबाबांक परबीं भेटयलीं.

गोंयकारांच्योच नाशिल्ल्यो तर कोंक भायल्या हेर भासांतल्या साहित्यिकांच्या आशिल्ल्यो, राजकारणांच्योय आशिल्ल्यो. आनी सर्वसामान्य लोकांच्योय आशिल्ल्यो.

नामनेचे मराठी कवी आरवीन्द्रबाबांचे इश्ट कवीवर्य मंगे पाडगांवकार तर ही बातमी आयकून खोसये भरले. 'रवीन्द्रान कोंकणी खातीर केल्ल वावरान आयज इतिहास घडयलो. तो कोंकण भास म्हूण सांगता, पूण ताचे विरोधक मानपाक तयार नाशिल्ले. आतां ज्ञानपी पुरस्कार मेळळे उपरांत कोंकणीचे वर्चस सिध जालां. आतां तरी कोंकणीच्या विरोधकानी कोंकणीक भास म्हूण मानचीन पडटली. कोंकणीविशींचे सत्य आनी आयज निर्माण जाल्लो इतिहास ह्या विरोधकांव मानचोच पडटलो. त्या बगर ह्या लोकांव दुसरो पर्याय ना. रवीन्द्रबाब केळेकारांक ज्ञानपीठ पुरस्कार हो तांच्या कर्तुबाचो गौरव कोंकणी भाशे खातीर झगडपी ह्या झुंजान्याक आनी म्हज्या इश्टाक ज्ञानपीठ पुरस्कार जाहीर जालो हें आयकून हांव धन्य जालो' अशे म्हणत ताणीं रवीन्द्रबाबांक परबीं भेटयलीं.

कुमार केतकर हे लोकसत्तेचे संपादक. ताणींय बातमी कानार पडनाफुडे उत्सफूर्त अशी प्रतिक्रिया दिली. कोंकणीच्या सर्जनशील साहित्याचो हो गौरव. कोंकणी ही स्वतंत्रभास हें आयज समेस्त संवसारान मानुंकूच जाय. रवीन्द्रबाब केळेकारान आयज मेरेन कोंकणी खातीर योगदान दिलां. कोंकणीक विरोध करप ही कांय जाणानी केल्ली प्रक्रियाच व्यर्थ आशिल्ली. आयज देशांतलो सर्वोच्च पुरस्कार तांका मेळळे उपरांत कोंकणीची तांक सिध जाल्या. कोंकणी खातीर हो इतिहासीक दीस म्हणपाचें ताणीं उक्त्या काळजान सांगून उडयलें.

लक्ष्मण जोशी हे गोंयच्या गोमंतक दिसाव्याचे संपादक आशिल्ले. गोमंतका सारख्या कांय दैनिकांचो एककलमी कार्यक्रम म्ळ्यार कोंकणीक विरोध करप आनी जेन्ना जेन्ना कोंकणीचें किंतें बरें घडटा तेन्ना ताळो सरांटून हुयेली मारप. तेच पासत तर हें वृत्तपत्र जलमल्लें आनी तेंच ध्येय मानून चलतालें. पूण लक्ष्मण जोशी हे वेगळे कालेतीचे. सत्य किंतें

रवीन्द्रबाबांचे अभिनंदन करतना मीरा कुमार, पगटल्यान रवीन्द्रबाबांची भाची डॉ. सविता केरकार

सुवाळ्याक रवीन्द्रबाबांचो जिवनपट असो फोटवांतल्यान प्रदर्शीत केल्लो.

तें जाणून सत्यावटेन रावप हें सच्चा पत्रकाराचें काम आसता. लक्ष्मण जोशीन तेच गजालीक पाळो दिवन रवीन्द्रबाबांचें अभिनंदन केलें. 'रवीन्द्र केळेकाराक मेळिल्लो हो पुरस्कार तांचे चिकित्सक वृत्तीचो भोवमान. ज्ञानपीठ पुरस्कार हो साहित्याच्या मळावयलो भारतरत्न पुरस्कारूच. एकाच वर्सात पदमभूषण आनी ज्ञानपीठ अशे दोन म्हत्वाचे पुरस्कार तांकां मेळप ही गोंयकारांक अभिमानाची आनी उर्बा दिवपी गजाल.' सत्य मान्य करपाकूय एक मोठेपण आंगांत आसचें पडटा. लक्ष्मण जोशी हांच्या भितर जशें तें आसा तशें जर, जांची आवयभास मराठी नासूनय ज्या मराठीवाद्यांनी कोंकणीक विरोध केलो तो करिनासतना सत्याक फुडो केल्लो जाल्यार हें ज्ञानपीठ गोंयांत केन्ना येवपाचें!

कोंकणीक ज्ञानपीठ मेळ्ळां हें कळनाफुडें राजकीय मळारूय खोसयेचें ल्हार

पातळ्ळें. मुखेलमंत्री दिगंबर कामत हांच्या तोंडार इफ्फीच्या उक्तावण सुवाळ्या परस हेच बातमेचें चड कौतूक दिसून येतालें. 'गोंया खातीर हो आयचो दीस भांगराळो. रवीन्द्रबाब आमचे खातीर आदर्श. कोंकणीच्या मळार तांणी केल्ल्या वावराची आयज सर्वोच्च अश्या ज्ञानपीठ प्रतिष्ठानान दखल घेतली हाचे परस आनीक खोशयेची गजाल किंतें आसू येत? असो प्रस्न करतां करतांच ताणी उत्साहान म्हळें, गांधीवादी विचारवंत आनी गोंयची अस्मिताय तशेंच गोंयचे स्वतंत्र अस्तित्व कायम दवरपाक आयुश्यभर संघर्ष करपी कोंकणीच्या भिष्माचार्याक हो पुरस्कार दिवप म्हणल्यार गोंयचे राजभाशेचो आनी समस्त गोंयकारांचो हो भोवमान' अशे उद्गार मुख्यमंत्र्यानी काडले.

मनोहर पर्णिकार विरोधी पक्ष फुडारी. तांचेंय मुखामळ खोसयेन भरिलें.

रवीन्द्रबाबांक ज्ञानपीठ मेळ्ळां ही खबर आयकून सगळ्याच गोंयकारांचे हड्डे अभिमानान फुलतलें. ह्या पुरस्कारान कोंकणी साहित्या वांगडाच गोंयचो भोवमान जाला अशें ताणीं सांगलें.

खरेंच! ह्या प्रतिक्रिया उत्स्फूर्त भायर सरिल्ल्यो. फक्त व्यक्त करूंक जाय म्हणून नाशिल्ल्यो. हो प्रसंगूच तसो आशिल्लो. काल पयर कित्याक, कोंकणी आठवे वळेरेत वचूनय जे कोण आजूय कोंकणीक भास मानूंक तयार नांत, कोंकणीक व्याकरण ना, कोंकणीत साहित्य ना; कोंकणी ही मराठीची बोली, तिका लिपी ना अशें म्हणटात तेन्ना कोंकणीक ज्ञानपीठ पुरस्कार हो देशांतलो सर्वोच्च साहित्यिक पुरस्कार फाव जाता तेन्ना तो गोंयकारांखातीर इतिहासीक, भांगराळो दीस न्हय तर किंतें?

ज्ञानपीठ पुरस्कार

साहू श्रीयंस प्रसाद जैन आनी श्रीमती रमा जैन हाणीं आपल्या कुटुंबाचे वतीन भारतीय ज्ञानपीठ ट्रस्ट स्थापन करून १९६१ वर्सा ज्ञानपीठ पुरस्कार दिवपाचें थारायले.

ज्ञानपीठ हें नंवं संस्कृत भाशेंतल्यान घेतले. ज्ञानपीठ म्हळ्यार गिन्यानाचें आसन.

हो पुरस्कार म्हळ्यार सात लाख रुपया, भोवमानपटो आनी काश्य धातुची वागदेवीची मुर्त. वागदेवी ही हिन्दूंची गिन्यान, संगीत आनी कलेची देवता.

१९६१ वर्सा स्थापन केल्लो हो पुरस्कार १९६५ वर्सा मल्याळम लेखक जी. संकरा कुरुप हांकां फावो जालो.

खंयचोय भारतीय नागरीक जो भारतीय अधिकृत भाशेंतल्यान लिखाण करता त्या लेखकाची निवड ह्या पुरस्कारा खातीर जाता.

१९८२ वर्सा पयलीं हो पुरस्कार खंयच्याय लेखकान बरयल्ल्या एकेच उत्कृश्ट साहित्यकृतीक भेट्यताले. उप्रांत हो पुरस्कार साहित्यिकाच्या जिवीतभरच्या वावरा खातीर भेटोवंक लागले.

कन्ड आनी हिन्दी भाशेक प्रत्येकी सात, बंगालीक पांच, मल्याळम भाशेक चार आनी गुजराती, उडिया, मराठी आनी उर्दू ह्या भासांक प्रत्येकी तीन. कोंकणी भाशेक मेळिल्लो हो पयलोच पुरस्कार. पुरस्कार वर्साच्या मानान पुरस्कार जाहीर जावपाचें वर्स हातूंत बरोच काळ सरता. २००५ आनी २००६ वर्साचो पुरस्कार २२ नोव्हेंबर २००८ दिसा जाहीर जालो आनी २००५चो पुरस्कार हिन्दी लेखक कुंवर नारायण हांकां आनी २००६चो कोंकणी लेखक रवीन्द्र केळेकार आनी संस्कृत विद्वान सत्यव्रत शास्त्री हांकां फावो जालो. सत्यव्रत शास्त्री हांकां २००९ वर्सा भेट्यल्लो हो पुरस्कार संस्कृत भाशेकूय पयलोच जावन आसा.

‘काटा रुते कुणाला? आक्रंदतात कुणी?’ हें गीत खूब जाणा आवडटा. पूण जैत कोणांक मेळटा, आक्रंदन कोण करतात ही गजाल म गोंयकारांक अजापाचो धक्को दिवपा सारकी. हाचे फाटली मानसिक केन्ना कोणाक कळपाची ना.

जांकां गोंयच्या फुडाराचो हुसको लागिल्लो तातूंत रवीन्द्र केळेकार हांचो नंबर शणै गोंयबाबां उपरांत पयलो लागता. तांचे पयलीं ह वावरांत कांय लोकांनी योगदान दिलांय बी. पूण कोंकणी भास, गोंय घटकराज्य, सगळ्या तासांतले कोंकणी साहित्य आनी गोंयकार ह गोंयकारांच उरचो, गोंयचेर आपूणच राज्य करतलों ह्या हावेसा गोंयकारान वावुरचें. ताणीं आपलीं मुळां घट करचीं असो हावेस बाळगू अविरत वावर केला तो रवीन्द्र केळेकार हे एकेच व्यक्तीन अशें ज विधान केल्यार ती अतिताय जातली अशें म्हाका दिसना.

ज्या लोकांनी गोंयचो फुडार पारखिलो ताणीं गोंय सांबाळप खातीर वावर केलो. पूण तो वावर करूंक फावना, तुमी ‘काळोखांच पुजारी’ अशें म्हणत हड्डें बडयलें तें ह्याच आक्रंदन करपी लोकांनी. ताणीं आडमेळीं हाडलीं. पूण तांचे लुकसाण कितें जालें? कांयच ना. जे कोण कोंकणी कोंकणी म्हूण संघर्ष करीत आयले ताणीं कोंकणीचें जैत हाडलें जे कोण गोंय हें गोंय उरचें न्हय देखून वावुरताले आनी जांकां गोंय हें गोंयच उरचें अशें दिसताले आनी त्या पासत ताणीं रगत आटयले तांका ताणीं आडमेळी हाडली. कारण नासतना तांका अदीक शक्त खर्ची करपाक लायली. हें करूंक जे कोण मुखार आशिल्ले तेच आयज ह्या सगळ्या जैताचो फायदो घेतात. तरी आसतना गोंयच्या बन्याचें, गोंयच्या हिताचें जें जें कितें घडटा तेन्ना हे नाकशिमरे, पडले तरी नाक वयर आसा हें दाखोवपा खातीर, जांचीं लाकडां स्मशानांत पावलीं ताणीं ज्ञानपीठ जाहीर जाल्याबराबर हिमट्यो काढून रडपाक आनी आक्रंदन करपाक आरंभ केलो.

ह्या महाराष्ट्रवादाचीं भुतां मानेर बशिल्ल्यानी हें आक्रंदन केलें म्हूण तांची दखल घेवपाची कोणाक गरज ना. कित्याक ते आयुश्यभर हारतच आयल्यात. असत्याचो वांगड धरपी केन्ना जिखूंक शक्चनांत हें सत्य. ते शेपडी बडयत बडयत वळवळतले आनी एक दीस ना नपयत जातले.

पूण खंत भोगता ती स्वताक विद्वान आनी बुधीजिवी म्हणोवपी कांय लोकांची वृत्ती पळयल्यार. ज्ञानपीठ मेळळ्या उप्रांत ह्या लोकांनी आपले खावंचेले दांत दाखयले तेन्ना रवीन्द्रबाबान एक प्रस्त म्हाका केलो, तुमचे भितर असलेय लोक आसात रे? तांका तुमी मित्र म्हणटात?

गोंयाभायलो एक विद्वान तरनाटो गोंयांत स्थायीक जाल्लो. आपलीं मुळां घट करपाक ताणे कोंकणी, मराठी, इंग्लीश, पुर्तुगीज सगळ्यांकडे संबंद दवरिल्लो. कोंकणीचो फोर्स पळोवन चड ओडो कोंकणीकडे दवरलो. रवीन्द्रबाबाक साहित्य अकादेमीची फेलोशीप आनी पद्मभूषण फाव जालें तेन्ना ताणे जागांत रवीन्द्रबाबाचेर व्हडलो लेख बरयलो. वाचून आमी सद्गवीत जाले. पूण जेन्ना रवीन्द्रबाबांक ज्ञानपीठ जाहीर जालें तेन्ना ह्याच विद्वानान जें कितें एका दिसाळ्यांत बरयलें तेन्ना तो

रवीन्द्रबाब आपल्या पुरस्कारा सयत.

मनीस होच काय म्हूण प्रस्न पडलो. रवीन्द्रबाबान खंती जावन म्हळे लेगीत, 'म्हज्या विरोधकानी म्हजेर खूब टिका केली. पूण ताचे म्हाका वायट दिसलें ना. तांचे कामूच तें! पूण हे तुमी आपले मित्र म्हणाटात ते कसले लोक? ताका विचार खंयचे खरें? आज हें मराठी दिसाळ्यांत बरयलं तें काय जागांत बरयलं तें!'

म्हाका जाप नाशिल्ली. आयज मेरेन हे लोक अशे दुटप्पी वागतात ताचे फाटली मानसिकता कळपूच मोठी कठीण आशिल्ली.

एक कल्पना करुया, रवीन्द्र केळेकार सारख्या द्रष्ट्या लोकांनी कोंकणी आमची भास न्हय, मराठी आमची भास आनी संस्कृताय अशें म्हणिल्लें जाल्यार किंते जावपाचे? बाकीबाब, रवीन्द्रबाब बी नामना जोडून रावपाचे. पूण तांका ह्या मराठीच्या म्हासमुद्रांत कितलो मान आसपाचो? भेंडे सारके कांय लोक आसात तांची सुवात खंय आसा?

आमची संस्कृताय मराठी, आमची भास मराठी, आमी महाराष्ट्रांत विलीन जावया अशें म्हणून आमी सगळ्यांनी महाराष्ट्रांत घालून घेतिल्लें जाल्यार आयज आमची किंते गत जावपाची? दोन आमदार आनी एक खासदार किंते दिवे लावपाचे? विदर्भा परस आमकां चड मान मेळपाचो काय आमकां कुसकुटाचो मान मेळपाचो?

ज्ञानपीठ पुरस्काराचे मानकरी

वर्ष	नंबर	साहित्यकृती	भास
१९६५	जी. संकरा कुरुप	ओडाक्कुझल	मल्याळम
१९६६	ताराशंकर बंदोपाध्याय	गणेवता	बंगाली
१९६७	कुप्पाली वेंकटप्पागौडा	श्री रामायण दर्शनम	कन्नड
	पुटटप्पा (कुवेम्पू)		
१९६७	उमाशंकर जोशी	निशिथा	गुजराती
१९६८	सुमित्रानंदन पंत	चिंदंबरा	हिन्दी
१९६९	फिराक गोरखपुरी	गुल-ए-नगमा	उर्दू
१९७०	विश्वनाथा सत्यनारायणा	रामायणा कल्पवृक्षमू	तेलगू
१९७१	बिष्णू डे	स्मृती सत्ता भविश्यत	बंगाली
१९७२	रामधारी सिंह 'दिनकर'	उर्वशी	हिन्दी
१९७३	दत्तात्रय रामचंद्र बेंद्रे	नाकुतंती	कन्नड
१९७३	गोपिनाथ मोहंती	पराजा	उडिया
१९७४	विष्णू सखाराम खांडेकर	ययाती	मराठी
१९७५	पी. व्ही. अकिलन	चित्रप्पावई	तमिळ
१९७६	आशा पूर्णा देवी	प्रथम प्रतिसृती	बंगाली
१९७७	के. शिवाराम कारंथ	पुकाजिज्या कानासुगलू	कन्नड
१९७८	स. हि. वात्स्यायन 'अज्ञेय'	कितनी नावों में कितने बार	हिन्दी
१९७९	बिरेन्द्रकुमार भट्टाचार्य	मृत्यूंजय	आसामी
१९८०	एस. के. पोटेकटट	ओरू देसाटिंटे कथा	मल्याळम
१९८१	अमृता प्रीतम	कागज ते कॅन्वास	पंजाबी
१९८२	महादेवी वर्मा	यमा	हिन्दी
१९८३	मासती व्यंकटेश अयंगार	चिक्कविरा राजेंद्रा	कन्नड
१९८४	थकळी सिवसंकरा पिल्लाई	कायर	मल्याळम
१९८५	पन्नालाल पटेल	मानवी नी भवाई	गुजराती
१९८६	सच्चिदानंदा राऊत रॉय		उडिया
१९८७	वि. वा. शिरवाडकर (कुसुमाग्रज)	नटसप्राट	मराठी
१९८८	डॉ. सी. नारायण रेड्डी	विस्वंभरा	तेलगू
१९८९	क्यूरातुलेन हैदर	आखिरे शाब के हमसफर	उर्दू
१९९०	वि. के. गोकाक	भारता सिंधू रश्मी	कन्नड
१९९१	सुभास मुखोपाध्याय		बंगाली
१९९२	नरेश मेहता		हिन्दी
१९९३	सीताकांत महापात्रा		उडिया
१९९४	यु. आर. अनंतमुर्ती		कन्नडा
१९९५	एम. टी. वासुदेवन नायर		मल्याळम
१९९६	महाश्वेता देवी		बंगाली
१९९७	अली सरदार जाफरी		उर्दू
१९९८	गिरीश कर्नाड		कन्नड
१९९९	निर्मल वर्मा		हिन्दी
२०००	गुरुदयाल सिंग		पंजाबी
२००१	इंदिरा गोस्वामी		आसामी
२००२	राजेंद्र केशवलाल शाह		गुजराती
२००३	डी. जयाकांथन		तामिळ
२००४	विंदा करंदिकर		मराठी
२००५	रहमान राही		काश्मीरी
२००६	कुंवर नारायण		हिन्दी
२००६	रवीन्द्र केळेकार		कोंकणी
२००६	सत्यव्रत शास्त्री		संस्कृत
		अष्टदर्शन	

कला अकादमीच्या दीनानाथ मंगेशकार सभाघरांत ही अशी गर्दी पडिली.

मराठी आमची भाषा हाये म्हणपी एक-दोन मराठीत शायन जायत आशिल्ले. पूण आयज सर्वसामान्य मनीस रासवळ सभेंत येवन फाड फाड करून कोंकणी उल्यता तसलें भाशण तो मराठींतल्यान करूंक शकपाचो? काय मराठी लोक हाडून तांचीं भाशणां आयकून आमी फक्त ताळ्यो मारपाची परंपराच चालू दवरपाची आशिल्ली?

हें सगळे अणभवान होलमलां तरी हांचे अजून आंक्रदन?

आरे सभाग्यानो, ज्ञानपीठ रवीन्द्र केळेकाराक मेळूंक ना. रवीन्द्र केळेकार हें फक्त माध्यम. तें गोंयांक मेळळां. तें कोंकणी भाशेक मेळळां. महाराष्ट्राक तीन पुरस्कार मेळळ्यात अशें जेन्ना महाराष्ट्रीय हड्डें फुडें काडून सांगतात तेन्ना तुमीय हड्डें फुडें काडून आमकांय एक मेळळां. फुडें आनीकूय मेळटलीं अशें सांगचे म्हूण तुमकां रवीन्द्रबाबान संद दिल्या आनी तुमी हड्डें बडोवन रडटात? आंक्रदन करतात? किंते म्हणपाचे तुमचे अकलेक?

रवीन्द्रबाबाची वळव काळूच दितलो

रवीन्द्र केळेकार कोण हें जरी आमी वळखल्यात अशें कोंकणीचे भक्त म्हणटात आनी तांचे विरोधक तांची वळख जावनूय

तांच्या नांवान बोटां मोडटात त्या दोनूय पंगडांक रवीन्द्र केळेकार कोण हें तशें सारके कळूंक ना. ताणीं पळयलां तें फक्त म्हासमुद्रांतल्या आयसबर्गाचें तेमूक जें तेमूक दिसता ताच्या कितले तरी पटीन तो समुद्रांत लिपिलो आसता. रवीन्द्रबाबांचेय बाबतींत तशेंच म्हणचे पडटलें. रवीन्द्रबाब कोण हें वळखतलो जाल्यार तांचे साहित्य जणएकल्यान परतून बारकायेन वाचपाची गरज आसा. तातूंत ताणीं जे विचार उक्तायल्यात ते सत्यसृष्टीत हाडपाखातीर जेन्ना गोंयकार भाशेचो वाद विसरून, हातांत हात घालून वावुरतले तेन्नाच आमी म्हणूंक पावतले आमी रवीन्द्रबाबांक थोडे तरी वळखूंक पावले. रवीन्द्रबाबान आमकां जैताचे एकेक पावंडे हुपून ज्ञानपीठामेरेन हाडून दवरल्यात. एका साहित्यिकान रवीन्द्रबाबांचेर बरयिल्ल्या लेखांत म्हळां, ‘ज्ञानपीठ कोंकणीचे निमाणे सपन आसलें. ताचे बगर कोंकणीक पूर्णत्व येवचे नासलें. आज तें पूर्णत्व आयलां, तें रवीन्द्रबाबा वरवीं आयलां.’ साप्प चुकीचे हें. रवीन्द्रबाबांचो हावेस इतलो मोटवो केन्नाच नाशिल्लो. आनी आसचोय बी ना. देखूनच रवीन्द्रबाबांक वळखूंक आमी पावलेनांत, ती वळख आमकां काळूच करून दितलो अशें म्हणचे पडटा. रवीन्द्रबाबांची पिराय आनी काम करपाची शक्त हातूंत खूब अंतर आसा. पिरायेक लागून

ताणीं आपल्याक ज्ञानपीठा मेरेनच्या सोपण हाडून दवरला. पूण वावर नोबेल पुरस्काराचो तो जरी ते घेवंक पावले ना आसले तरी ताण आमचे सारके वारसदार तयार करू दवरल्यात आनी तांच्या कर्तुत्वाचेर तांच पुरेपूर विस्वास आसा. त्याच मालवजाचेर कोंकणी चळवळीचे ‘भीष्माचार्य’ ह्या पदाचे जांका विरोधकानी लेगीत व्हरून दवरल तांचो हावेस ज्ञानपीठा पुरतोच नाशिल्लो. आपली पिराय, आपली शक्त हाची पुराय जाणविकाय आसुनय, हे पिरायेर लेगीत रवीन्द्रबाब कोंकणीतलो वाद सोपोवपाखातीर एक भाशा, एक लिपी हें तत्व घेवन सिंधुदूर्ग सावन कर्नाटकाच्या सुपा, हल्याळ, जोग फॉल्स मेरेनचो कोंकणी भाशीकांचो वाठार एकठांय हाडून ‘गोमांचल’ करपाचीं सपनां बाळगिता आनी वावुरपाक फुरफुरता त्या फायटराचो, त्या रायटराचो हावेस केदो आसतलो तें वळखुपाक आमची शक्त उणी पडटा. जेन्ना ही शक्त आमच्यांत येतली आनी रवीन्द्रबाबांचे हें सपन पुराय जातलें तेन्नाच ती काळान दिल्ली जाप आसतली, रवीन्द्र केळेकार कोण हाची!

- रमेश भगवंत वेळुरकार
पालें-शिरदोन

भौमानेस्त बाकीबाब,

बाकीबाब, तुजी शताब्दी चलता. ते निमतान गोंयांत कांय कार्यक्रम जातात. पयर ८/७/२०१० हे दिसा तुजी पुण्यतीथ जाली. ते निमतान गोंयभर जायत्या लोकांनी, संस्थानी तुजेर कार्यक्रम केले.

बारदेस अस्मिताय केंद्रान तर पुण्यतीथ एक दीस आदीं सांजवेळार मनयली. तांचे सगळे सदस्य तुजे पुण्यतीथयेक पांवचे आसले. पूण दीस पावसाचे. पयस पल्ल्याचे वाटेर रावपी सदस्य परत वचपाक रात म्हणटकूच साप्प पयशिल्ले येवंक पावले ना. पूण ल्हानसो कार्यक्रम सगळ्यांनी तुज्यो कविता वाचून तुजी याद केली. हांवूय थंय मुख्येल सोयरो म्हृण हाजीर आसलो. हांवे तुज्यो कविता तर वाचल्योच पूण तुज्या कवितांतलीं सौंदर्यथळांय थंय हाजीर आसलेल्यांक उक्तीं करून दाखयलीं. बाकीबाब, तुज्या कवितांतले गांभिर्य आनी तुज्या कवितांतले संगीत, तांतली मनाक भूल घालपी गती, उतराउतरांत खेळटली भावनांची कल्पक कलाकुसर आनी तेच बगाबर उतरांत वसतली जिवंतसाण आनी तांतली सुक्षीम आत्मिक रसणाय, कांय जाणांक हीच गजाल आध्यात्मिकूय दिसूं येता, ह्या सगळ्या आंगांक स्पर्श करीत हांवे तुज्या कवितांनी, मराठी तशेंच कोंकणीय कवितांनी दिलखुलास पासयो माल्यो. आयोजकांक ही म्हजी भासाभास जी हांवे तुज्या कवितांचेर केली ती तांकां आवडली. म्हजो इश्ट आनी तुजोय इश्ट प्रकाश पाडगांवकारानूय तुज्या कवितेचेर बरयल्या पेपराचो कांय भाग वाचून दाखयलो.

आठ तारखेक वेगवेगळ्या संस्थांनी

तुजे पुण्यतिथये निमतान

कार्यक्रम आयोजीत केल्ले. फादर आगेलोच्या कोंकणी विभागांत शिकोवपी, आनी विभागाचे विद्यार्थी हाजीर आसले. तुज्या कवितांनी तुजी उर्बा भल्लेली आसा ती हे पिढ्येक पावयली.

कोंकणी अकादमी गोवा, हाणीय एक यादस्तीक कार्यक्रम कला अकादमीच्या कृष्णकक्षांत आयोजीत केल्लो. ह्या कार्यक्रमाचें वैशिश्ट्य म्हटल्यार हांगासर तुजी याद तर जालीच पूण तुजे एक सुंदर तैलचित्र रंगयलां, आमचो चित्रकार आनी आमचो इश्ट श्रीधर बांबोळकारान. शिवाय तुज्या कांय कवितांचेरुय तांणे कॅनवास रंगयल्या खंय! नागेशबाबान हे कार्यावळीचे उदघाटन केले आनी उपरांत कांय कवीनी तुज्यो आवडल्यो कविता वाचल्यो. हांवेंय एक दोन कविता तुज्यो पूण म्हजे आवडीच्यो वाचल्यो. 'दीस गेला खाला' ही तुजी कविता हांवे गावन दाखयली आनी म्हाकां ते वेळार तुजे कवितेवांगडा यादी रवीन्द्रनाथांची. ताची एक कविता सहज म्हाकां याद जाली ती हांवे म्हणून दाखयली. 'दीस गेला खाला, चंद्रीम वैर आयला, कळना कोणे आमोरेचो गग असो लायला.' अशा वेळार ज्यो वळी म्हाका टागोरांच्या कवितांच्यो याद जाल्यो त्यो आसल्यो 'जेते जेते पॉथे, पूर्णिमा राते, चांद उठे छिलो गॉ गॉने. देखा हॉए छिलो तो माते आमाते की जानी की महालॉगाने, चांद उठे छिलो गॉगाने.' (वाटेवेल्यान वयतना, पुनवेचो चंद्रीम मळबांत वयर सरतालो, काळाच्या ह्या महासंधीकालार, तुवे आनी हांवे एकामेकांक पळयलीं, जीस्त जेन्ना चंद्रीम वैर सरतालो.) हांव सामकार बसलेल्या प्रेक्षकांच्या दोळ्यांत झांकतालों: ते वेळार तांच्या दोळ्यांत भावनांचो चंद्र उदेतना म्हाकां दिसलो.

बाकीबाब तुज्या आनी रवीन्द्रनाथांच्या कवितांनी असल्यो भावपूर्ण प्रतिमा बन्योच भल्ल्यात अशे म्हाकां खूब वर्सा सावन दिसता. तुमकां दोगांकूय सैमाचो जो साक्षात्कार जाला तो किंते अदभूतच आसा

अशे दिसता.

मागीर सांजवेळा थंयच तुज्या कवितांचेर आधारीत एक कार्यक्रम कला आनी संस्कृती खात्यान, इंस्टिट्यूट मिनेझीस ब्रागांझ आनी कला अकादमी हांच्या पालवान आयोजीत केल्लो. आनी आमी चार लोकांनी म्हटल्यार हांवे, पुंडलिक नायक, विष्णू वाघ आनी अजय वैद्यान तो पेश केल्लो आनी किंते जाले जाणा, हांवे तुजी 'आबोल्यांची फांती' ही कविता वाचली. ती तुजी कविता म्हटल्यार सामकी जिती कविता.

कुपांत जोगूल तशी तुजी आबोल्यांची फांती वांयगणांची चोळी, कापड रगत खणी-माती

बाकीबाब ह्या दोन ओळींतलो सगळोच अणभव सामकोच एलेक्ट्रीफायडसो. तुजी फांती कशी तर कुपांतल्या जोगलावरी. ते फांतयेवयल्यान केंसाची भरगच्चसाण आनी तांची काळी रस्मी सौंदर्यसरबराय आपशींच लक्षांत येता. जोगलांक लागून ह्या तुज्या केंसांची वल्यां मनांत ल्हारेवन वयता. मागीर मुखार येता पांचवी चार वांयगणांची चोळी. हरवो कंच रुपकार घेवन येता सैमांतलो. तांतलीं हरव्या रंगाचीं तासांय आपले वेगळे आंग दाखोवन वयता. कविता अशा कितल्याशाच जाग्यानी वाचतल्यांच्या फिशाल अणभवाक आपल्या सांगाता घेवन आसता. हो फिशाल वाचपी ह्यो सुवातो आपल्याक जाय तशो भरीत वयता. तो तिंजे वर्णन करता तिच्या कापडाचें. कापड गोंयचे तांबडे मातयेचें, खणींतले मातयेचें, सैमान मनशाच्या आनंद तंद्रांक हे दोन रंग घे म्हण खाण्यांनी दिल्यात, वयर मळबाचो निळो रंग तर आपाप येवपी रंग. हांगाय हो निळो रंग आसा. पूण तो तशें आपले आंग दाखयना. तुमी जर नदर उबारून ताचेर घातली जाल्यार ताचें दर्शन तुमकां जालेंच जालें म्हणून समजुचें.

बाकीबाब, हें सगळे वर्णन फाटीचें

आसा. या सगळ्यांचे जिवंत निःजुअल आसा तें इतलें सुंदर आनी नदर खेंचून घेवपी आसा तें 'चिरो कशी फाट' ह्या तीन उतरांनी जाता. ह्या तीन उतरांचे रसायन अजापाचे. हरशीं ही तिनूय उतरां वेगळीं वेगळीं करून पळऱ्यांनी जाल्यार तातूंत हाताक कांयच लागपाचे ना. पूण बाकीबाब तुवें ह्या तीन उतरांत किंते गारूड करून उडयलां तें जाणा जावपाक भाशेच्या संवकळीची सामकी गरज आसा. आयज जंय कोंकणीच तोंडांतल्यान नागोवपाचो यत्न करीत आसा तेन्ना आनी कांय काळान लोकांच्या समजांतल्यान तुवें भरून दवरलेले आमचे लोक जिणेचे दायज आमकां जबरदस्तेन भायर दवरचे बी पडना मू! असो दुबाव लागता, कारण जशो आमी नव्यो वस्ती घरात हाडटात तेच बराबर घरांतल्यो पोन्न्यो वस्ती भायर करपाची आमची संवयूच आमचे जबरदस्ती करपाक फाटीफुडे पळऱ्याना.

बाकीबाब, हें सगळे जें तूं करता तें वर्णन कशें म्हणांचे? हो तर संवाद आनी म्हणून ह्या संवादांतले चैतन्यूय आगळेंच आसा. तिची घसघशीत काया आनी तेच बराबर तिची नदर धुरंदर उंचाय हें सगळे त्या तीन उतरांतल्यान लखलखून येता. आनी हांका जोडून येता 'कमर करंगुटाचो मुडो.' 'चिरो कशी फाट' ह्या उतरांतल्यान लावण्यांवांगडाच आरोग्याच्या सणसणीतपणाचेय आग्रही संवेदन दिसता. ह्या उतरांवांगडा सकल देंवता तीं उतरां आसात 'कमर करंगुटाचो मुडो' हांतल्यान तारुण्याची सन्धसळ तर आसाच, तांतलो मुड्याचो आकार, तांतली गोलाय आनी मुड्यांत सांठोवन दवरपाच्या रोवाचोय संकेत ह्या मुड्यांतल्यान येता आनी हे कुरंगुटाचे मुडयेची प्रतिमा एके वेगळेच उंचायेर पावता. हांग बाकीबाब कोंकणी भाषेक नव्या अणभवांचे पाजण दिता आनी भाशेंत नव्या अविशकारांची भर घालता. बाकीबाब तिचे फाटमोरे दर्शन हें कशें उज्या किटी चमचमायत वचपी आसा तें आमकां कळटा. म्हणूच तर तूं म्हणटा की 'उज्या किटी झडैत वता कोंपरामेरेन चुडो.' आनी हो चुडो जो कोंपरामेरेन भल्ला ताच्यो सगळ्यो हालचाली हांगा नृत्यात्म सुरंडारांसयत आमच्या

दोळ्यांमुख्यार येता. मागीर ताच्यो किटी पडा सामक्यो सैमीक. अशा वगतार अशे तर्च जोगूल चमकण जावप होच तर सैमाचे रुपकार. बाकीबाब हांगा तुर्जी नदर सामक संवेदनशील मुव्ही कॅमेन्यावरी जाल्या.

तुजे नदरेचो कॅमेरो आबोल्यांचे फातयेवेल्यान तिच्या तकलेर थारता. आनी मागीर ल्हवू ल्हवू तो चोळयेर म्हणचेच फाटीर देवता. चोळयेचे वस्त्र अस्तुंगे फाटीक. एक शिल्पाकृती आकार दिता. गळ्याकडचो भाग आनी काशी सावन वयर चोळयेमेरेनचो अनावृत रस्मी आंगाचो चितचोर आवांठ ह्या सगळ्यांचे वर्णन तूं करीच ना बाकीबाब. तें तुकां करपाची गरज पडना कारण ताचे सगळे संकेत तूं अशे तरेन बरोवन गेला की त्या सगळ्यांचो विचार केल्या बगर वाचक फुडेंच वचूक शकना, हें सगळेंच कशें डिजिटल आनी एलेक्ट्रोनीकाचो बापूय सोबत अशें अभिव्यक्तीकरण तुजी ही सर्वांग सुंदर कविता करीत वयता. ह्या सगळ्या वर्णनांत एक गजाल महत्वाची सुटल्या तीय सांगता. हांगा आसा तें ती चापून चोपून न्हेसलेले तांबडे कापड. त्या लाल वस्त्रांतली, हरव्याचार रंगाचे चोळयेन मंडीत जाल्ली. आनी कोंपरभर कांकणांनी भरलेल्या नाजूक हातांची पकदस्त आकर्शकृती म्हटल्यार एक जितेजागतेपणी पळऱ्यल्ले सुंदर सपनूच शें. बाकीबाब तुकां ह्या अदभूत लोकांतल्या सौंदर्याचो साक्षात्कार घडोवपाची कळाशी साधल्या. खूब्ब कमी लोकांक तें साधता. आनी हें करपाखातीर जी उतरावळ लागता ती तर खंयच्याय खिणाक तुजे रसनेक पडत तें काम, पडत तो वावर आंगार घेवपाची मोख दवरूनच तुज्या सयभौंवतणी आसता.

मागीर तुजे नदरेची लेन्स नितंबांचे तुंबून रावनासतना वस्त्रांतल्यान झळकतले ते पकदस्त अस्तुर सुंदरेचे पौटेर पडटा.

काळणि जांबळी पौट नितळ तळपाची कान्त

बाकीबाब, ह्या उतरांनी ते अस्तुरेचो रंग तर कळटाच पूण तिच्यांत आसलें तें ओडलायणे पणूय अगत्यान जाणवता. बाकीबाब, म्हाकां हांगा सट्ट करून

कित्त्योशोच गजाली याद जाता. पयली याद जाता ती द्रौपदेची. द्रौपदी खंय गोरी नासली. ती सांवळी आसली. पूण तिचें वर्णन करपाक. उतरांच उणी पदू येता इतली ती सुकांत आनी सुंदर आसली. बाकीबाब, तुजे हे सुंदरेची बदूय अशीच द्रौपदेचे कांतीची याद करून दिवपी. ही कानूच अशी की निग्रहांतल्या निग्रही मनशांक न्हांवेवन उडोवपाची शक्त सांबाळून आसता. हें तुकां खबर आसा म्हणूनच तर तुवें बरयलां,

पळ्य म्हाका भंगली कशी पराशरा शांत

बाकीबाब, हे अलौकीक अस्तुरसौंदर्याचो लखलख आनी तळप पळोवन तूं सामको तळसून गेला हाची जाणीव तुज्या उतरांत मेळटा.

दनपारच्या कडार पसून दोळ्यांर येता सांज वाजता दोनूय कानसुलांनी आकांताळी झांज

तुवें पळ्यल्या ह्या रानसुंदर सौंदर्याचिं रूपान्तर तुज्या मनांत आनी आंगांत संगीत जावन वाजूक लागता तें ह्या उतरांनी कळटा. तुज्या अणभवाच्या अस्सलपणाचो स्पर्श तुजीं हीं उतरां वाचप्यांक केन्ना स्पर्श करून वयता तें कळ लेगीत ना. कारण तुज्या आंगांत वाजतलें संगीत आतां वाचकांच्याय आंगांत वाजूक लागलेलें आसता. बाकीबाब ह्या संगीताच्या स्वरांचें अनुरणन वाचकांच्या काळजार शिरडारूक लागता आनी तुज्या उतरांचें कसब जाहीर जाता.

मागीर तूंते अस्तुरेक फकत चलतूच राव म्हण सांगता. तुकां तातूत खंड पडलेलो नाका हें कळटा. तुजें फाटदर्शन इतलें मनखेचक आसा की ताच्यांत खंड पडलेलो तुकां नाकां. तिणे फाटीं वळून पळ्यललें तुका बिलकूल नाकां कारण तशें जालें जाल्यार ह्या येद्या व्हडल्या बायल सौंदर्याचो भार पेलपाचे त्राणूच तुटून वचत हाची तुकां भिरांत दिसता.

बाकीबाब, ही तुजी कविता वाचतना कोणाकोणाची याद जाली तें सांगतां. खासकरून जेन्ना तळपाची कान्त ही प्रतिमा येवन वयता तेन्ना, याद जाली ती हांवें पळ्यल्या हिमालयांतल्या फातरांची, तळपांची, पार्वतीय सौंदर्याची याद. हिमालयीन तळपतंद्राची ही जाणीव म्हाका

आयजूय पिशें लायता. म्हाकां हें तळप (तळपुपांतलें तळप) सौंदर्य वळखूक कळना. कित्याक कळना म्हाकां हाचें हें सौंदर्य? ह्या सोदांतल्यान हीं उतरां गावलीं म्हाकां :

घण घटट फातरांचे
म्हाकां खबर ना नातें
थंय एक कंवळें कंवळें
हांलता तणाचें पातें

फातराचें दर्शन घेता आस्तनाच मन कंवळ्या तणाच्या पात्यावरी लुसलुशीत जाता. वा लुसलुशीत मनातूच ताच्या घणघटट कणखरतायेचें सौंदर्य स्पर्श करप शक्य आसा अशें जाणवलें.

आनी एक याद जाली ती पांडुरंगाची. काळ्या पाशाणांतल्या ह्या सौंदर्याक खरें तर कोटीनी भावीकांच्या सुंदरतम नदरेन मनानूच कोरांथून ताच्यातल्या कणखरतायेक भारून तातूत मोगाळ, पवित्र, तेजःपूंज आनी सात्वीक सौंदर्य आकारा हाडलां ताची याद जाली. तुजे तळपाचे कांतीत अशी जादू आसा.

बाकीबाब, तुजे पुण्यतिथीच्या निमतान गोंयभर जायते कार्यक्रम जाल्यात. पयर धा जुल्याक ह्या निमतान गुंदू सीताराम आमोणकार विद्यापिठांत तुजे यादींचो कार्यक्रम जालो. ताणी म्हाकां सोयरो म्हूण आपयल्लो. थंय हांव तुज्यो यादी सांगतना एक याद म्हाकां अकस्मात जाली. हे शिक्षण संस्थेचो तूं एक ट्रस्टी. गुंदू सीताराम हो तुजे भयणीचो घरकार. तुजो इश्ट. जंय हो कार्यक्रम चलिल्लो थंयच कांय वर्सा पयलीं म्हटल्यार १९७७त ८ मेक हांवें पयले फावट सावुलगोरीचें वाचन केलें. तेय बी तुज्या सांगातान. तुजे समक्ष. तुवें म्हाका सावुलगोरीचो अर्थ विचारिल्लो. सावुलगोरी तुका आवडलेली. बाकीबाब तूं तर सौंदर्याचो सिज्मोग्राफ. मातलेगीत सौंदर्य आसलें जाल्यार ताचो वेध तुजे नदरेक आपशीच लागता. सावुलगोरीन तुजें मन आपले वटेन ओडलें, २४ जुलयक १९७८क तुंवें म्हाकां बरयल्या कार्डांत ह्या सावुलगोरीच्या सौंदर्याचो तुजो उल्लेख म्हूळ्य

म्हत्वाचो. ते यादीचो थातोमातो पयर जालो. ह्याच म्हज्या सावुलगोरीक राष्ट्रीय भौमानूय मेळळो. ते तिचें पयलें लोकदर्शन ह्या तुज्या ट्रस्टी वातावरणांत आनी वास्तूत जालें. तुज्यो कविता गायत हांवें तुज्या शाळेंतल्या भुरग्यांक तुजें चित्र, साहित्यिक चित्र उबें केलें. तुजो भाचो सुरेशबाब आमोणकार स्वास्थ्याक लागून ते दीस येवंक पावलो ना. पूण ताणी बरयल्ली सुरबूस चीट आमकां थंय आयकूंक गावली. तुजे शाळेच्या भुरग्यांनी तुज्यो कविता सुंदर पेश केल्यो.

बाकीबाब, पयर म्हटल्यार १३ जुलायाक हांवें तुज्यो कविता आमच्या गांवच्या सरकारी हायस्कूलांत पावयल्यो. खरें म्हटल्यार पाळ्यांत जे शाळेंत हांव शिकलों एक ते चौथी मेरेन तीच शाळा उपरांत सरकारी शाळा जाली आनी ते प्राथमिक शाळेचें रुपांतर हायस्कूलांत जालें. ह्या कार्यक्रमा खातीर कोंकणी अकादमीचो अध्यक्ष शिवदास, दिलीप बोरकार, शशिकांत पुनाजी अशे कवी आयले आनी सगळ्यांनी तुज्यो कविता गायल्यो. शाळेंतल्या विद्यार्थ्यांनीय तुज्यो कविता गायल्यो. शाळेंतल्या भुरग्यांच्या मनांत तूं उबो जाला आसूकूच जाय. तुवें बरयल्ल्यो भुरग्यां खातीरच्यो कविता तांकां खूब हांसोवन गेल्यो. तुजो झंजाळाचो म्हाळ तर भुरग्यांक खूब आवडली. बाकीबाब तुजी याद गोंयभरूय लोकांनी केल्या. तमाम संस्थानी तुजी याद केल्या. गोंयांत पयले फावट अशी शताब्दी साजरी जाल्या म्हणूक जाय.

बाकीबाब, तुजे उतरावळींतल्यान व्यक्त जाल्ली बायल नाट्यात्मक अविश्कारात दिसपाची शक्यता आसा. कला अकादमीच्या नाटक शाळेच्या जाळवणदारांक हे विशिं उत्सुकताय निर्माण जाल्या. मागीर तुकां हांव तें कळयतां. पूण ही गजाल तुकां खन्यांनीच मानवतली.

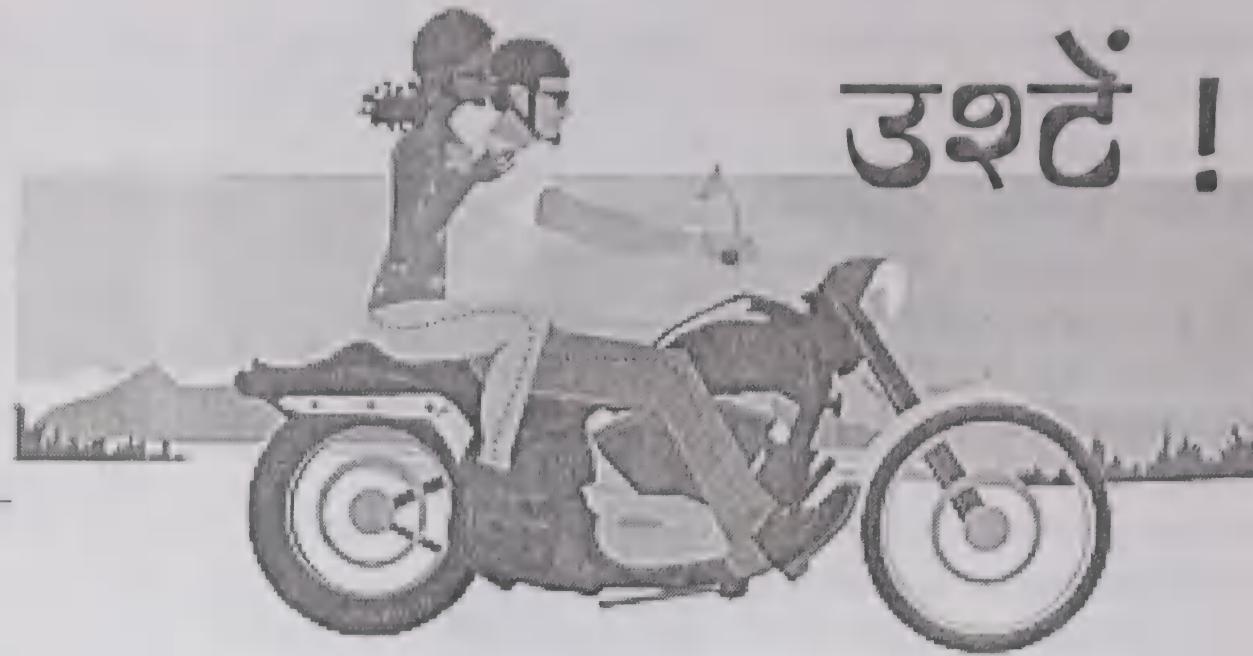
बरें बाकीबाब बरें मागून.

सस्नेह तुजो
रमेश भगवंत वेळुस्कार

– आशा शानभाग
सादोळशे, काणकोण-गोंय
फोन : २६३२२०४

कितें म्हणप
हे चलयेक.

त्या
राजपालाकडेन
हें लर्न
जावपाचे
चिंताले.
लर्नाउपरांत
ताच्या
भुरुर्यांची हें
आवय
जावपाचे.
आनी
पाडपडिल्ले
ताची आनी
ताचे
बायलेची
भुरुर्ही
सांबाळ्टा.

सुषमा, म्हजी जिवाभावाची इश्टीण.

बालवाडी ते बारावीमेरेन आमी सांगातान जियेलीं. लहानपणांत पेरां, चिंचो वा चारां-बोरां खातना आमी चिमणेच्या दातांनी तोडून खातालीं. आमी म्हळ्यार हांवच, तें सदांच मेळठा त्या फळाक पयलीं घास मारताले आनी मागीर म्हाका दिताले. हांव बिनदिककत ताचे उर्टे खाताले. पूण तें केन्नांच म्हजें उर्टे खायनाशिल्ले. तेन्ना तें सांगताले, “हांव म्हळ्या घरांतल्यांचे लेगीत उर्टे खायना तुजे खंयचे?” म्हाका कायच दिसनाशिल्ले. आमी वाडलीं. शरिरांय वाडलीं आनी तकल्याय वाडल्या. तेन्ना तें म्हणटाले, “हांव सेकन्डहॅन्ड वस्तु वापरिना. हांव कोणाच्याच उर्ट्याचे खायना.” किंतेय आसू म्हजी मात तीच जिवाची सखी आशिल्ली.

हांव णववेत आशिल्ले तेन्नां धावेचो एक भुगो म्हळ्या फाटी फुडे करतालो. “प्रिया, किंतेय मजत जाय? मेंधस शिकोवंक जाय?” अशें करून तो म्हाका सहज प्रस्त करी. चवकशी करतकीर कळ्ळे की तो अमोल. जाचंकडच्यान शाळेक बोर्डांत नंबर घेवपाची अपेक्षा आसा. तोच हो स्कॉलर. त्याच पोरवयांत म्हाका एक दीस ताणे प्रपोज केलें. मोग, आनी तो मोग कित्याबोरोबर खातात हाची कायच गत नाशिल्ली. हांव भियेले. हांवे बेगोवेग अमोलाचीं उतां सुषमाक सांगलीं. आनी ताणेच मुटुं सरून म्हजें आनी अमोलाचे जमोवन दिलें. आयज हांव अमोलावांगडा सुखी आसां. Thanks Sushma.

धावीमेरेन हांव आनी तें एका बाकाचीं

वांगडी आशिल्लीं. उपरांत हांव आर्टसाक गेले आनी तें गेले C.G.D.M.क. थंयच्यान आमच्यो वाटो विंगड-विंगड जाल्यो. तरी केन्नाकेन्नांय कॅम्पसांत मेळप, फोनार उलोवप, आयताराक मेळप अशोतरेन आमची मैत्री तिगून उरिल्ली. बागवे उपरांत हांवे कॉलेज जॉयन केलं जाल्यार सुषमान आपल्या हातांतल्या कलेच्या आदारान बाजारात कपडे शिवपाचे दुकान घालें. आतां तर गांठ भेट चुकुनच जाताली आमची. एक दिसा तें म्हाका म्हजे कॉलेजीच्या शारांत एका हैंडसम चल्याच्या गळ्यांत हात घालून भुर्कन मोटारसायकलींचे वता तें दिसले. फटकन हांव मोबायल केलो. म्हजे नांव स्क्रिनीर पळोवन खुशाल सुषमा जवळ जवळ आइडलेंच. “प्रिया कितल्या दिसांनी म्हजो उगडास आयलो सो? अमोलमयच जालां काय कितें गो?” “बाय गो सुषमा, उलयतना ताच्या गळ्याक घटू धर ना जाल्यार पडशीत उसळून.”

“प्रिया, तूं खंय आसा? रावणी (ही ताची खास म्हजेखातीर तयार केल्ली गाळ.) तुवें म्हाकां खंय पळेलें?”

“आगो बाये, हांव कामत हॉटेलाकडेन घरा वचपाचे बशीक राविल्ले. तूं येता जाल्यार रावतां. ना जाल्यार ती पळय बस येता!” म्हजे उलोवणे सोंपता मेरेन सुषमा गार्डनाक वळसो घालून म्हजेसरी पावले. धांवत येवन म्हळ्या कानांत कुजबुजले. “पळय गो, तुका आवडलो मगो म्हजो हो?” “विचारता पळय कशें. जण हांवे ना म्हणल्यार हाका शेंवटून दुसरो उबो करतले म्हजे मुखार. आगो, पूण इंटो कर मगो आमचो.”

“प्रिया, हो गजपाल. मूळ राजस्थानी. पूण हांगाच तांचीं खूब दुकांना आसात. स्वीट्सांची गो. गजा

ये मेरी सहेली प्रिया.”

“नमस्ते बहनजी.” बरो लांबरूंद राजपाल म्हजेमुखार मात्सो बागोवन नाटकी उलयलो. पळ्यतांच आवडलो. पूण ताचे दोळे मात्सो बेरकीच दिसले म्हाका. “भाईसाब, देखिये एक बहनजी जो युपी में है वो पुरे देश के लिये काफी है। आप मुझे सिधी तरहसे प्रिया ही पुकारिये.” अशीं फकणां, मस्कन्यो जातामेरेन राजपालाचो मोबायल वाजलो. “सुषमा, माँ का फोन है. बात करेगी? मुझे बुला रही है। जाऊँ?” मोगाळ, भावी नवरो कसो सुषमाकडेन निरोपाचें उलोवन, फ्लाईंग कीस हवेंत सोडून वारें कसो गेलो. घरा येतनां बशितल्या आमच्या किरकिरांत समजलें की देड-दोन वर्साभितर दोगांयचेय लग्न जातले.

ताच्या नंतर हांव म्हजे कॉलेजविश्वांत जाल्यार सुषमा ताच्या गिरायकांच्या मापांमदीं दंग उरले. फोन सुदूदां करप जायना जाले. कारण हांव तर पुराय अमोलच्या मोगांत रंगलें. तोवूय बाबडो पयस बेंगलोर शारांत नोकरी करतालो. ताचें एकटेपण घालोवपाक तो वेळ मेळटा तेन्ना म्हाका फोन करतालो. देखून म्हजो फोन सगल्यांकच एँगेज्ड मेळटालो. आतां केनाय पंदरा-वीस दिसांनी बाजारांत मेळल्यार मेळप इतलोच म्हज्या आनी सुषमामदी दुवो उरिल्लो. एकदीस हांव दनपारचें गार्डनाकडेन बशीची वाट पळेताले. इतल्यांत राजपालावांगडा सुषमा बशिलें तशीच एक बायल बशिल्ली दिसली, तशीच ताच्या गळ्यांत हात रेवडावन. पूण तिच्या भांगांत मात बोटभर लांब सिंदूर भरिल्लो दिसलो. म्हज्या काळजांत धस्स जाले. एकूण म्हाका ताच्या दोळ्यांनी अंदाज दाखयिल्लो तो खरोच तर! हो महाबेरकीच थारलो.

बशींत चडले. आरशाकडेन सीट धरले आनी मोबायल केलो. “कशें आसा गो तू?” सुषमाचो भितर ओडिल्लो आवाज आयकून म्हजेंय काळीज रडलेंच. “सुषमा, आतां हांव राजपाला वांगडा वेगळीच बायल...” “प्रिया राज म्हजो उरलो ना.

ताच्या बापायन ताचें फोर्सन लग्न केले. ताचें ल्हानपणांत खंय पाळण्यांतूच लग्न जालें. बापायच्या मुखार ताचें कांयच चलें ना. आतां राज म्हजो उरलो ना.” ताका कशें थाथारतले हांव? मोबायलच ऑफ केलो. जाले सुषमाच्या आयुश्यांतलो एक अध्याय सोंपलो.

हेवटेन म्हजें शिकप जाले. अमोलय तेवटेन शिर्विशेंत थिरावलो. बेंगलोराक कंपनीन व्हडलो बंगलो आनी गाडीय दिली ताका. ना रकाद, ना फोन. एक दीस अमोल ताची आई-बाबा आनी भय्या-भाभीक घेवन अचकीत आमगेर पावलो. आनी इतलीं वर्सा म्हज्या मनाच्या कुरकुटांत लिपेवन दवरिल्ले आमचें गुपीत सगल्यांमुखार उक्तें करून म्हाका नाटकी तरेन मागणी घालुनय मेकळो जालो. दोनी घरच्यांच्या उर्बे भरीत हयकारान हांव आनी अमोल काया-वाचा-मने एक जालीं. आमचो नवो नवलायेचो हनिमून कम संवसार बेंगलोराक रंगलो.

मदींमदीं केन्नांय सुटीशी पळोवन आमी दोगांय गोंयां येवन वतालीं. चार दीस घरा तर एक दीस कुळारा धांवत पळत भेटप अशें चलिल्ले. एक फावट सुषमाक मेळपाक म्हणून खास ताका फोन करूनच गेले. बेंगलोर सिल्क साडी ताच्या हातांत दिली. सुक्या अंजिराचो एक बॉक्स दिलो. आमचो सदचो फकाणांचो तडाको सुरू जालो. इतल्यान भितरल्यान ल्हान भुरग्याचें रडप आयकले हांवे. नदर ताच्या गळ्यार मारली. थंय सरपळीच आशिल्ली. राजपालान हांगाय हाचो फायदो घेतलो काय? म्हणीसर तें भितरल्यान धा-अकरा म्हयन्यांच्या एका भुरग्याक हांडीर घेवन आयले. “सुंदर मगो. चली काय चलो?” तें हांसले. “प्रिया, गैरसमजूत करून घेंव नाका. हें म्हजे न्ही.” म्हाका सु३३ जाले. राजपालान तसो तरी बदलो घेवक ना. चल. कोणाचेय आसत! शेजाच्यांचे बी. “प्रिया, हो राजपालाचो चलो. ताची बायल दुसरेफावट प्रेग्नंट आसा. म्हणून हांव हाका हांगा दवरून घेतला.” सुषमाचीं उतरां

म्हजेर बॉम्बवर्षाव केलेवरी कोसळ्यां.

किंते म्हणप हे चलयेक. त्या राजपालाकडेन हें लग्न जावपाचें चिंताले. लग्नाउपरांत ताच्या भुरग्यांची हें आवय जावपाचें. आनी पाडपडिल्ले ताची आनी ताचे बायलेचीं भुरगीं सांबाळटा. “सुषमा, कित्याक तूं ते घारींत परते अडकता? तांचीं भुरगीं, तीं सांबाळूं मगो आनी वर्सा भितर परती प्रेगनन्सी येवपाक ताची बायल किंते थार न्हिदिल्ली काय किंते गो?” हांवे म्हजी तिडक उक्तायली. बरींच खर उतरां वापरलीं हांवे. ताचेर सुषमा त्या चल्याक घेवन भितर गेलें तें परते भायर म्हणून आयले ना. ताचो निशेध ताणें नोंदयलो. हांवय झक मारत घरा आयले. हांवे घरा येवचें येवन अमोलालागीं हट्ट केलो की आमी आतांच घरा बचुया म्हण. म्हजे किंतेतरी बिनसलां हें पारखून ताणेय म्हजे आवय बापायचो निरोप घेतलो. दोन दिसांनीच आमी बेंगलोर गाठलें. थंयचे मस्त वातावरण, भरपूर एकांत आनी अमोलचो रांगडो मोग हातूत भितर हांव सगल्यांकच विसरले.

रोकडेच गणपतीचे दीस आयले. अंदू आमगेर पांच दिसांचो गणपती. अमोलान बाबड्यान डे-नायट शिफ्टी करून आठ दिसांचो बेत केलो. गोंयांत पावल्यापावल्या हांव कुळारा गेले. मन घट्ट करून सुषमागेर गेले. “सुषाआई, सुषमा खंय?” तिणे फटकन कपलार हात आपटिलो. “तें आमच्या म्हाताच्यांच्या तोंडाक शेण सारोवन त्या फटींग राजपालावांगडा पळून गेले.” हांव धपकन सोफार बसले. केन्नांच कोणाचें उश्टें न खावपी, सेंकंडहेंड वस्तू न वापरपी अशो फोकवो मारपी सुषमा आज खंयच्यातरी बायलेन वापरिल्लो..... शी म्हज्यान चितूक लेगीत जायना जाले फुडले.

धांवन हांव कुळारा आयले. कुडींत वचून अमोलाक मोबायल लायलो. “अमोल, I Miss You.” “किंते जालां? कसले टेन्शन आसा तुका? हांव गाडयेत आसां. तुका व्हरपाक येतां. तयार राव. रोखडींच परतुवया.” अमोलाच्या थीर, आश्वासक

आवाजान म्हाका थाकाय मेळळी. म्हजे कुळार आनी घर हातूत मर्दी फक्त अर्दवर प्रवासाचे अंतर जाल्यान बरे जाले. अमोल आयलो तसो हांव घुसमटील्लेच गाडयेंत बसले. थोडो वेळ हांव ओगी रावले. “अमोल, सुषमा मरे राजपालवांगडा पळून गेल खुय.”

“प्रिया तू तांचो विचार करिनाका. भायल्या गांवच्या मनशांचे कितले विस्वास दवरचो हाचो आपणेच विचार करपाक जाय. तांच्या कर्माचीं फळां तीं भोगतलीं. तू तांचेखातीर तोंड वाकडे करू नाका. तुज्या तोंडार सदांच खोशी दवरपाची जापसालदारकी म्हजेर आसा. म्हणून सांगता तांचो विचार सोड. चवथीचो विचार कर. बाजारांत वचून तुका जाय ती खेरेदी करुया. आता हांस गो फुलू.”

दुसरेफावट दिवाळेच्या वेळार अमोलाक खूब कामां आशिल्ली म्हणून हांवें पयलीं वचपाचे थारायले. अमोल फक्त दोन दीम पयलीं येवपाचो आनी वतनां बरेबरच वचपाचे थारले. अमोलान भाईक फोन करून बेंगलोराक आफयलो. दारार बेळ वाजली म्हणून दार उगडल्यार भाई. “भाई अचकीत सो? कांयच कळयले बी ना? सगलीं बरीं आसात मरे?” हांव उल्यत रावले. “आगो, भितर तरी आफय भाईक.” म्हळ्यार हीं सगलीं हाचींच कर्मा तर. अमोलाक भाईच्या फाटल्यांतल्यान उल्यतनां पळोवन म्हाका समजले.

हांवे दोगांकय घरांत घेवन च्याची तयारी केली. “भाई, म्हजी घरकान हांव तुज सुवादीन करता. साबाळून गोंयां व्हर आनी हांव थय पावतकीर म्हजे सुवादीन कर.” म्हज्या जल्मासावन म्हजो गग्हणो आशिल्लो म्हजो भाई, काल-पयर आपले भयणीच्या आयुश्यांत आयिल्या अमोलाचीं उत्तरां आयकून बाबडोसो हांसतालो. अमोलान दोगांय खातीर विमानाच्या तिकेटी हाडल्या. आनी आमकां विमानांत चढोवनच तो गेलो. भाईन आपली गाडी वास्को फ्रेंडागेर

दवरिल्ली. म्हळ्यार हांचो पयलींच पळून थारिल्लो तर?

अमोल येवपाक कळाव आशिल्ल्यान म्हाका मांय-मांवान चार दीस कुळारचे सूख भोगपाक दनपारच्या जेवणा उपरांत भाईवांगडाच धाडले. कुळारचे वारे भाईचे गाडयेंत एसी आसतनाय जाणवताले. बाजारांत पावनाबराबर सहज सुषमाच्या दुकानाकडे नदर गेली. “भाई गाडी रिव्हर्स घे. प्लीज.” म्हज्या हट्टा मुखार भाई नमलो. “आरे सुषमाच तें. केन्ना आयले रे तें परत? आनी प्रॅग्नंट आसा मरे तें.” हांव उमळशीकेन दार उगडून देवपाक करताले. भाईन म्हजो हात धरलो. “पयलीं घरा वचुया. मागीर वच तू जाय थय.” भाई रागानसो उल्यलो. भाईन गाडयेंत सगली काणी सांगली.

चल्याच्या निमतान सुषमागेर येवपी राजपालाच्या सहवासांत तें उज्या म्हन्यांतल्या लोणींगत विरगळ्ले आनी सैमान दाव सादलो. सुषमाक दीस गेले. विचार-पाचार करिनासतनां, आवय-बापायक कांयच म्हणीनासतनां ताणे राजपालावांगडा सावंतवाडी वचून लग्न जावपाचे थारायले. म्हयन्याभरान भांग भरून, मंगळसूत्र घालून आयिल्या सुषमाक आवय-बापायन एकसुरी

धूव घरा आयली म्हणून मोगान घरांत घेत आनी राजपालाक्य स्वीकारलो. ना जाल्य आनी कितें करपाक शकतालीं तीं? कितले जाले तरी दुसरेंच लग्न ते. ताका ना कायद्याच मान्यता ना समाजाचे फाटबळ. सगल्यांन नदरेन ते फक्त एक कीप, एक मिग्न्सूच.

अमोल येता म्हणीसर हांव बंधून मुक्त. सांजची भाईची प्लेजर काडली आनी बाजारांत सुषमाच्या दुकानार गेले. ताणे म्हाक घट्ट वेंग मारली. हांवय फु-गट्टी विसरून ल्हान जावन ताचे वेंगत विरगळ्लेच. ताक म्हळे “चल सुषमा, तुजे घरा वचुया. खूब गजाली करपाच्यो आसात.” घरा पावतकीर हांवे ताका खाटीर निहियले आनी ताच्या पोटाक कान लायलो. “कितें म्हणिटा गो तें?” “माशी-माशी करता मगो.” ताच्या प्रग्नार म्हजी जाप. “प्रिया, तू केन्ना लायता नंबर?” “सुषमा, म्हजे आनी अमोलाचे थारला. म्हाका चोवीस वर्सी जालेबगर भुरां जल्माक घालप ना.” “आवयस आनीक दोन वर्सी अशेंच गावतले तर गो तू?” “अॉफकोर्स” ह्या एकाच शब्दान हांवे पुर्णविराम दिलो.

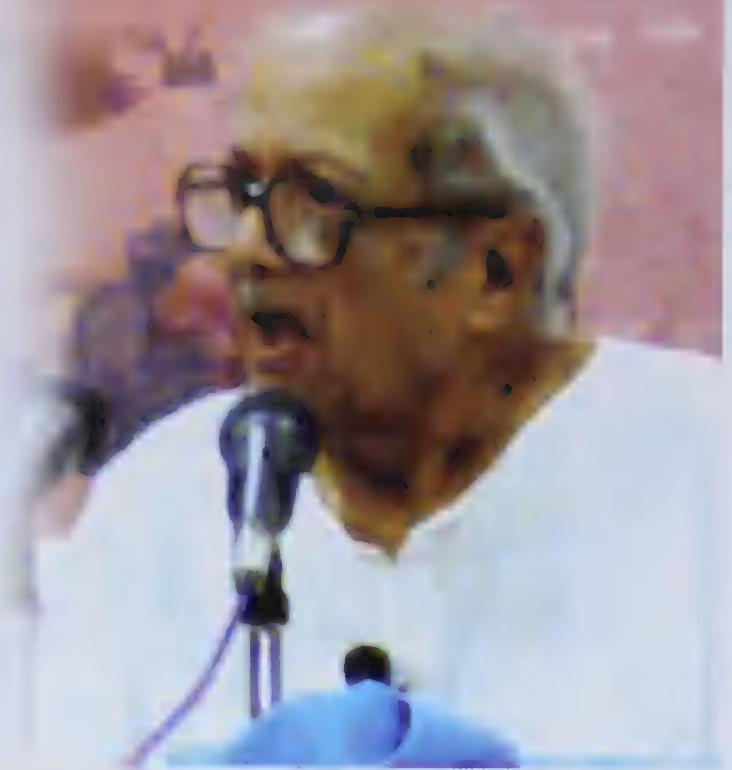
म्हजी घरा वचपाची वेळ आयली. “सुषमा, विचारता म्हणून रागार जाव नाका. पूण जेन्ना राजपाल ताच्या पयल्या बायलेच्या घरासावन तुजेसरी येता तेन्ना ताचे वांगडा रोमान्स करतनां तुजी भावना कशी आसता?” म्हजे उतर सोंपतकीर हांवे आवंडो घोटलो. “प्रिया, तुका याद आसतलीच. हांव ल्हानपणासावन कोणांचेच उश्टे खावनाशिल्ले. सेंकडहँड वस्त वापरचे ना म्हणून फटाके मारताले मगो? देवान आनी नशिबान म्हजेर ताचोच सूड उगयला. म्हाका सेंकडहँड नवच्याच्या साथीन बांदून दवरला. पयल्या बायलेन उश्टायिल्लो घास हांव खातां. म्हजे आयुश्यच सामके उश्टे जाला. हुंडक्याहुंडक्यांनी रडपी सुषमाक हांव म्हजे वेंगत घेवन मनोमन म्हणिटाले. ‘Thanks Sushma. अमोलाकडे म्हजी गांठ बांदपाक फुडे सरिल्लेखातीर.’

४२ वो ज्ञानपीठ पुरस्कार

स्वीकृतीचें भाशण

३१ जुलाय २०१०
दीनानाथ मंगोशकर सभाघर
कला अकादमी गोंय

- रवीन्द्र केरकार
(मूळ हिन्दी भाशाणाचो कोंकणीत अणकार)

म्हाका एक गजालीची खोस भोगता ती म्हळ्यार देशाचो सर्वोच्च साहित्यिक ज्ञानपीठ पुरस्कार आमची आवय संस्कृत वांगडा फाव जाता. कांय वर्सा पयलीं साहित्य अकादेमीची महत्तर सदस्यता म्हळ्यार फेलोशीप, जी साहित्यिकांच्या संवसारांत एक व्हड गौरव मानतात, ती कोंकणीक फाव जालली. म्हाका ह्या सन्मानाखातीर योग्य समजले खातीर दोनूय संस्थांच्या सगळ्या सदस्यांचें काळजाथावन उपकार मानप हें म्हजें परम कर्तव्य जावन आसा.

‘चडांत चड देव बरें करूं.’

एक म्हत्वाची गजाल हांव तुमकां सांगूंक सोदतां की हो सन्मान अश्या एका लेखकाक दिला, जाचे भाशेक काल-पयर मेरेन व्हडले व्हडले लोक भास मानपाकूच तयार नाशिल्ले. हिका लिपी ना, व्याकरण ना, हातूंत साहित्य ना म्हणत खासा ही भास उलोवपी लेगीत तिची बकच्छायो करताले. ही भास जर आयज अकादेमीची महत्तर सदस्यता आनी ज्ञानपीठ सारको सन्मान मेळोवंक पावली, तर ताचें पुराय स्त्रय त्या लोकांक वता, जे हे भाशेक ‘भाशा’ करपाखातीर

फाटलीं पन्नास साठ वर्सा सावन एक सारके खर संघर्ष करीत आयल्यात. तांचें स्मरण करप हें म्हजें एक व्हड कर्तव्य जावन आसा. मोठे नमळायेन हांव त्या सगळ्या ज्ञात अज्ञात-संघर्षकर्त्यांक अभिवादन करून तार्णीं हें जैत फाव करून दिल्ले खातीर तांचें अभिनंदन करूक सोदतां.

जेना साहित्य अकादेमीची स्थापना जालली तेन्ना - भारतीय साहित्याची व्याख्या अशी केल्ली - भारतीय साहित्य वेगवेगळ्या भासांनी बरयतात आसले तरी तें साहित्य एक आसा. Indian Literature is one though written in several languages. हाचो अर्थ असो की आमी आपआपले भाशेंत बरयता आसले तरी आमी निखळ ते भाशेंतले लेखक न्हय, तर भारतीय लेखक जावन आसात.

आत्मसंतोसाखातीर हें टॉनिक बरें आसा. पूण हो आत्मसंतोस आमकां जायते फावट संभ्रमात उडयत आयला. उकत्या दोळ्यांनी आमी सत्याकडेन जेना पळयतले तेना आमचें काळीज खप्प जातलें. जर आमी इतल्या व्हड देशाचे लेखक, तर सांगात,

आमर्चीं पुस्तकां ह्या देशांत कोण वाचतात? कितले लोक वाचतात?

फाटल्या पंचवीस तीस वर्सांत कोंकणीतल्यान म्हजीं लार्गीं लार्गीं पंचवीस पुस्तकां उजवाडाक आयल्यांत. चडशा पुस्तकांची पयली आवृत्ती १००० प्रतींची आशिल्ली. ह्यो १००० प्रती खपपाक लार्गीं लार्गीं धा वर्सा लागतात म्हणपाचें हांवें पळयलां. रोखडीच दुसरी आवृत्ती काडपाचें धाडस आमकां जायना. उण्यांत उर्णीं वीस वर्सा मेरेन वाट पळोवंची पडटा.

कोंकणी तर ल्हान भासांतली एक भास! हिन्दी? ती तर सगळ्यांत व्हडली भास मू? देशाची राष्ट्रभासूय आसा. राष्ट्रभाशा नाशिल्ली तरीय ती पंजाब, हरियाना, हिमांचल, राजस्थान, मध्यप्रदेश, उत्तर प्रदेश, बिहार च्या लोकांची भास आसा मू? इतल्या व्हडल्या वाठाराचे भाशेंतल्या खंयच्याय पुस्तकाची पयली आवृत्ती कमीत कमी एक लाख प्रती तरी छापूक जाय आशिल्ल्यो. कितल्यो प्रती छापतात? म्हज्या ‘ओथांबे’ ह्या कोंकणी पुस्तकाचो हिन्दी अणकार जाला. ‘पतझर में टूटी पत्तियां’ ह्या नांवान प्रकाशीत

जाला. प्रकाशनूय खंयच्या साद्या प्रकाशकाचें न्हय तर ज्ञानपीठ सारख्या व्हड संस्थेन केलां. ताच्या ब्लर्बर्चेर 'कोंकणी की यह एक अद्भूत रचना है' अशें बरयला. प्रती कितल्यो छापल्यात? फक्त एक हजार!

हे परिस्थितीचीं कारणां सोदपाचो यत्न करतां तेन्ना म्हाका सगळ्या देशी भाशांच्या माथ्यार काळीं कुपां दाटिलीं दिसूक लागतात - भारत नंवाच्या ह्या 'सार्वभौम प्रजासत्ताक' देशात इंग्रजीचें प्रस्थ आसा. ह्या स्वतंत्र देशांत राजकारभार इंग्रजींतल्यान चलता. कायदे इंग्रजींतल्यान तयार करतात. न्यायदान इंग्रजींतल्यान चलता. इतलेंच न्हय व्हडल्यो व्हडल्यो नोकच्यो इंग्रजी शिकिल्या लोकांकूच मेळतात. इतलेंच न्हय, इंग्रजी आमकां 'स्टेट्स' य दीत आयल्या.

अशे हे परिस्थितींत आवयभासांचें कितलेंय व्हडलें स्तोत्र गायत रावले तरी कोणाचेरुच ताचो परिणाम जावपाचो ना. लोक दिसान दीस इंग्रजीबाबूच जायत रावतले. असले हे स्थितींत देशी साहित्य कशेंच मूळ धरपाची शक्यताय ना. खंयचोच 'शिकिल्लो' मनीस आमचीं पुस्तकां वाचचो ना. इंग्रजी पुस्तकांच वाचत रावतले.

हांव अशें म्हणना की इंग्रजीच्या गिन्यानाची आमकां गरज ना. जेरुल आसा. फक्त हे खातीर की ती आमकां विश्व साहित्याच्या संपर्कात दवरता. पूण कितल्या लोकांक हे भाशेंचे गिन्यान जावंक जाय? देशांतल्या शंबर टक्के लोकांक? अशक्य गजाल ती. देशाच्या विकासाखातीर तर नाच ना. हे सगळे वाठार देशी भाशांचेच. जर्मनी, फ्रांस, जापान, चीन, रशिया सारके देश आपआपले भाशेंतल्यान राजकारभार चलयतात, उदरगत करूक शकतात, तर आमी करूक शकनांत?

आमी कितलोय इंग्रजीबाबू जावपाचो यत्न केलो तरी केनाच अमेरिकन, इंग्रज जावंक पावचेनांत. आंतरराष्ट्रीय तर मुळीच ना. फक्त आपले भुयेंतल्यान उखलापे uprooted जातले. Out of place everywhere, at home no

where. न घरके न घाटके.

इंग्रजीच्यो कांय मर्यादा आसात. ती आमकां संवसाराकडे न जोडता आसत, पूण आपल्या लोकांक डल्यान तोडता. अध्यात्माच्या संवसारांत अनपढ श्रीरामकृष्ण देशांतल्या कोनश्या कोनश्याक पावंक शकलो. साईबाबाय पावलो. पूण शंकराचार्यां उपरांत जाणीं भारतीय तत्वविचारांत मुळावें योगदान दिलां अशे देशांतले दोन म्हापुरूस - श्री ओरोबिन्दो आनी जे. कृष्णमूर्ति आळशी, फॅशनेबल, निश्क्रीय इंग्रजीवाल्या लोकांमर्दींच घुसपून उरले. राजकारणाच्या मळार एम. एन. रॉय सामान्य व्यक्ती नाशिल्ली. एक सशक्त व्यक्तित्व आशिल्ली. क्रांतिकारी आशिल्ले, एक मौलिक चिंतकय आशिल्ले. मेक्सिकोचे क्रांतीचे एक अग्रदृत आशिल्ले. आनी लेनिनाचे उजवो हात आशिल्ले. देशांतरी खंयचीय भास तांका येना आशिल्ली. इतलेंच न्हय आपली जल्मभास बांगलाय विसरिल्ले.

बिंब मासिक / ऑगस्ट २०१०/१८

देशाच्या स्वातंत्र्य संग्रामांत वांटो आयिल्ले. पूण लोकां वांगडा मातृय मिसावाले ना- मुंबय आनी कोल्हापुर विश्वविद्यालयांतल्या कांय प्राध्यापकां व आनी बुध्दीजिवींच्या कंपूत घुसपून उरले.

मुळां छाटून व्हडल्या व्हडल्या रुखांक खुजे करपाची कला जापानी लोकांक केळयली. माड जो मळबाक स्पर्श करूक मेरेन वतालो ताका फक्त पांच फूट हे कले माध्यमान केललो हांवें पळयला. भोवच दिसता. पूण तो नाल्ल दिवंक शब्द सालाची सोबाय वाडोवंक उपकारा येत कलेक बोन्साय कला म्हणाटात. इंग्रजीच्या आमच्या देशांत जायते बोन्साय विविध बोन्साय बुध्दीजीवी, बोन्साय लेखक असायात आतां तर बोन्साय वाचकूय निर्माण केल्या परिसंवादाची सोबाय वाडोवपाक उपवास पडटात. ठोस कांयच दिवंक शकनांत. असायात आमचो देश बोन्साय लोकांचो जावंक दितले? आमी हें विसरूक फावना की देव सृष्टी परसूय सरस प्रतिसृष्टी निर्माण करप हावेस बाळगुपी विश्वामित्रा सारके रुशी देशांत जल्माक आयले. ताका कितें असायात बोन्साय लोकांचो देश जावंक दितले? नात तशें जाल्यार आमच्या इंग्रजीचे जें स्त्री माजलां ताच्या आड विद्रोह करप अपरिहार जावन गेलां. कोण करतलो हो विद्रोह? कोण राजकीय फुडारी? एक नरशादुल आशिल्ले जाणें हो विद्रोह सुरु केललो - डॉ. लोहिया अकस्मात गेलो. आतां? म्हजी न देशांतल्या साहित्यिकांचेर वता.

विक्टर ह्युगो व्हडा गर्वान सांगता - इटालीन रिनेसांस ची चलवळ चलयली जर्मनीन रिफॉर्मेशनची चलयली आनी युरोप बदललो. फ्रांसान फक्त एक वॉल्टेर निर्माण केलो. ताणें रिनेसांस रिफॉर्मेशनच्या वांगडा अर्दे रेवोल्युशन चलयलें आनी फक्त फ्रांसाचेंच न्हय तर पुराय युरोपाचें रूप पुराय बदललें. असो एखाद्रो वॉल्टेर देशांत खंयचेय एके भाशेंत निर्माण जातलो, तेनाच

आयची परिस्थिती मुळासाव बदलतली. ह्या उत्तरांवांगडाच हांव ज्ञानपी पुरस्कार व्हड नमळायेन स्वीकार करतां.

- नं. ध. बोरकार

मास्कारेन्हस वाडो,
वहडले - गोंय
फोन : २२१८१४७

इश्टांचें शंका-
समाधान करून

कैलाशान
बोडूक सैल
केले, आनी
ताका जमनीर
दवरुंक
लागलो. पूण
तो काळो-
गोबरा कोरा
सोरोप रागान
पिसावल्लो.
बोडूक मोव
पडतांच तारे
आपली तकली
वयर काडली
आनी

कैलाशच्या
बोटाक फोर्सनि
चाबलो आनी
थंयच्यान
धांवलो.

एक

सांजेचो वेळ आसलो. डॉ. चड्डा गोल्फ खेळपाचे तयारेक लागिल्लो.

दारांत मोटार उबी आशिल्ली. दोन भोई मेणो घेवन येताले. मेण्याच्या फाटल्यान एक म्हातारो बडयेच्या आदारान चलतालो. मेणो आतां कोन्सूलतरीच्या दारांत येवन रावलो. म्हातान्यान हळुहळू येवन दाराक लायिल्या चिक-पडऱ्यांतल्यान तकली घालून भितर पळयलें, इतले नितळ आनी चकचकीत जमनीचेर पांय दवरपाक म्हातान्याक धाडस जालें ना. कोणू धमकायत म्हून भयं दिसतालो ताका. डॉक्टर म्हन्यांत उबो आसुनूय ताचेकडे उलोवपाचे धाडस जायनासलें.

डॉक्टरान पडऱ्यां भितरल्यान आइडेवन म्हणलें - कोण रे थंय? किंते जाय?

म्हातारो - धनया, हांव गरीब मनीस. कितले दीस जाले, म्हजो पूत चड बरो ना.

डॉक्टरान सिगार फुसकायत म्हणलें - फाल्यां सकाळीं यो. ह्या वेळार हांव पेशांटाक तपाशीना.

म्हातान्यान दिमी घालून तकली जमनीर घासली आनी म्हणलें - उपकार जातले धनयां, देव तुजें सदांच बरें करूं. धनया, चार दीस जाले पोराचे दोळे....

मं
त्र

डॉ. चड्डान मनगटार नदर मारली. फक्त धा मिनटां उरिल्लीं. खुट्येवयलो गोल्फ-स्टिक उतरयतना ताणे म्हणलें - फाल्यां सकाळीं यो. फाल्यां सकाळीं! हो आमचो खेळपाचो वगत.

म्हातान्यान पगडी देवोवन चोवकेर थेयली, आनी ताणे रडत म्हणलें - धनया, एकच नदर घाल ताचेर. बस एक नदर! पोर हातांतलो वतलो धनया. सात पुतांतलो हो एक उरला ह्या संवसारांत. हाका किंतेय जालें जाल्यार तकली आपटून जीव दिवपाचो वगत येतलो आमचेर. उपकार करून ताका पळय, देव तुजी दिसान दीस उदरगत करतलो.

असले असभ्य गांवढळ हांगा चड करून सदांच येताले. डॉक्टर तांचो सभाव वळखून आशिल्लो. कोणे किंतेय सांगू, तो आपलेंच सांगतालो. कोणाचेच आयकून घेनाशिल्लो. हळूच पड़ो वयर उकल्लो आनी भायर येवन मोटारीकडे गेलो. म्हातारो ताच्या फाटल्यान बडबडत धावलो, म्हणून लागलो-धनया, देव तुजें बरें करतलो. धनयां, दया कर! हांव ह्या संवसारांत एकटो पडल्लो. कोण आसचो ना म्हाका. बाबा, काकुळ्य कर म्हजी!

पूण डॉक्टरान ताका फाट वळोवन लेगीत पळयलें ना. मोटारीत बसून म्हणलें - फाल्यां सकाळीं यो.

मोटार गेली. म्हातारो तिका फाटल्यान

मुर्तीवित, निश्चल - खूट कसो पळेत रावलो. ह्या संवसारांत अशेय मनीस आसतात, की तांकां फक्त आपलें सुखच दोळ्यांकडे दिसता. दुसऱ्यांचें तांकां कांयच पडिल्ले नासता. कोणाच्याच जिवाची तांकां पर्वा नासता. कदाचीत हे गजालीचेर त्या जाण्टेल्याचो विस्वास बसून नाशिल्लो जावये! सध्य संवसार इतलो फातरा काळजाचो - कठोर आसता हाचो मर्म भेदी अणभव ताका अजून येवंनाशिल्लो. हो जाण्टेलो आदल्या तेंपावेलो पोरणो जीव आशिल्लो, जो खंयीं उजो लागल्यार तो पालोवंक धांवपी, कोणाचेय खोंपीचें पाखें देंवल्यार तें उबारपी, कोणाचींय केस्तांवां पेटल्यार तीं शांत करपी, कोणाच्याय मड्याक आपूण जावन खांदो दिवपी. हीं कामां तो आपली लागणूक म्हूण करतालो. जो मेरेन म्हातान्याक डॉक्टराची मोटार दोळ्यांकडे दिसली, तो मेरेन तोंड 'आ' करून मोटराकडे टक लावन उबो रावलो. कदाचीत ताका दिसताले जावंये डॉक्टर सायबाक आपली काकुळ्ट दिसून तो परत येत. उपरांत ताणे भोईक मेणो उबाऱ्क सांगलें. मेणो जंय सावन आयिल्लो तो आतां थंय गेलो. सगळ्या वाटांनी निराश जावन तो डॉ. चड्डाकडे आयिल्लो. खूब तुस्त आयकल्ली ताणे डॉ. चड्डाची. हांगा निर्शेल्या उपरांत तो दुसऱ्या खंयच्याच डॉक्टराकडे गेलोना. नशीबच फुटके जाल्यार तो तरी किंते करतलो!

तेच रातीकडे ताचो सात वर्सांचो भुगो संवसाराक अंतरलो. म्हातान्या आवय-बापायचो तो एकूच आदार आशिल्लो. ताच्याच तोंडाकडे पळोवन जियेतालीं तीं. हो आशेचो दिवो पालवलो. जिणेतली काळखी रात तांकां अक्राळ-विक्राळ रूप दाखोवन खावंक येवंक लागली. म्हातारपणांतली विशाळ ममता तुटिल्या काळजांतल्यान भायर येवन, अंधारांत बसून आर्त-सुगंनी दुकांचो पावस घालूक लागली.

दोन

खूब वर्सा गेलीं. डॉ. चड्डान खूब यश आनी धन कमायलें, तेच वांगडा आपली

भलायकीय राखून दवरली. ही गजाल खूबश्या लोकांक जमनां. हे ताच्या नियमीत जिवीताचे आशीर्वाद आशिल्ले. पन्नाशींत लेगीत तो धड-धाकट तरणाट्यांक लजेंत घालतालो. ताच्या प्रत्येक कामाची वेळ निश्चीत केल्ली आशिल्ली. सगळे नेमान चलताले. चडशे लोक दुयेंत पडटकच भलायकेकडे लक्ष दितात-नेम पाळटात. डॉ. चड्डा संयम आनी इलाजाचें गुपीत बेस बरें जाणटालो. ताची संतत-संख्याय ह्याच नेमाप्रमाण आशिल्ली. ताका फक्त दोन भुरगीं जालीं. एक चलो आनी दुसरी चली. तिसरे भुरगे जालें ना, ताका लागून श्रीमती चड्डा अजून व्हंकल कशी दिसताली. धुवेचें लग्न जालें. पूत कॉलेजींत शिकतालो. तोच एक आतां आवय-बापायचो आदार आशिल्लो. शील आनी विनयाचो पुतळो. रसीक, उदार, विद्यालयाचो गौरव, तरणाट्यांची सोबाय, हांसतें मुखामळ आनी तेजाळ चेरो. आयज ताचो विसावो वाडीस आशिल्लो.

सांजेची वेळ आशिल्ली. पांचवे-पांचवे हरयाळेर कदेलां मांडिल्लीं आशिल्लीं. शारांतले गिरेस्त आनी अधिकारी एके वटेन, कॉलेजीचे विद्यार्थी दुसरे वटेन बसून जेवणाचो आस्वाद घेताले. विजेच्या दिव्यांनी आख्खें मैदान जगमगून गेल्लें. प्रकाशमय मैदानाचेर चैन आनी ऐश-आरामाचें साम्राज्य पातळिल्लें. असल्या शुभप्रसंगार एक नाटकुलें करपाची तयारी चलताली. नाटकुलें रचता कैलाशनाथान बरयिल्लें. तोच मुखेल नट आशिल्लो. हे वेळार तो रेशमी खोमीस घालून, उगड्या माथ्यान, उगड्या पांयांनी आपल्या इश्टांक येवकार दिवपाक, तांकां किंते जाय-नाका तें पळोवपाक गूंग जाललो. कोण म्हणटालो - कैलाश, मातसो हांगा यो. कोण दुसरे वटेन उलो मारतालो - कैलाश थंयच घुसपता काय किंते रे, आमकांय पळय मरे मातसो! सगळे ताचीं फकांडा करताले - तिडकायताले, ताची मस्करी करताले. बाबळ्याक मातशी उसंत मेळनाशिल्ली. इतले म्हणसर, एक देखणी चली थंय आयली. तिणे

म्हन्यांत येवन म्हणले - किंते रे कैलाश सोरोप खंय रे तुगेले? दाखय मरे! कैलाशान ताचो हात हातांत घेव म्हणले - मृणालिनी, ह्या वेळार माफ व म्हाका. फाल्यां दाखयतां.

मृणालिनी हट्ट केलो - ना तुव दाखोवचो पडटलो. हांव आयज कशेंच मानू घेवचें ना. तूं सदांच फाल्यां फाल्यां करता.

मृणालिनी आनी कैलाश, दोगां एकेच कॉलेजींत शिकतालीं. थंय तीं मोगांत पडलीं. कैलाशाक सोरोप पाळप, खेळ्योवा आनी नाचोवप खूब आवडटालें. तरेक-तरेचे सोरोप पाळिल्ले ताणें. तांच्या सबावाची आर्न चरित्राची परीक्षा करीत आसतालो तो. कांय दीस जाले, ताणें कॉलेजींत सोरपांचेर एक खास अशें व्याख्यान दिल्लें. सोरपांक नाचोवनय दाखयल्ले ताणें! प्राणीशास्त्राचे व्हडले-व्हडले विद्वान व्याख्यान आयकून दंग जाल्ले. ही विद्या ताणें एका व्हडल्या आनी फामाद गारुडचा कडल्यान शिकिल्ली. सोरपांचेर पाळां-मुळांचे वखद सोदून काडपाची ताका खोड आशिल्ली. वखदा पाळ कोणाकडे आसा, हांची सुलूस लागल्यार पुरो, ते मनशाच्या सोदाक धांवलोच समज! ताका सोदून काडले बगर ताका सुशेग नासतालो. ती तो हाडटालोच हाडटालो. हें ताचें व्यसन आशिल्ले. हाचेर तो हजारांनी रुपया खर्च करतालो. मृणालिनी खूबदां आयिल्ली, पूण सोरोप पळोवपाक ती इतली उत्सूक केन्नाच नासली. आयज तिची उत्सुकताय खन्यानीच जागी जाल्ली. कदाचीत तिका कैलाशाचेर आपलो अधिकार गाजोवपाची कूय मारिल्ली जावं ये! पूण तिचो आग्रो अवेळार जातालो. एके लहानशे कुडींत कितली गर्दी जातली, गर्देक पळोवन सोरोप कितले काचाबूल जातले आनी राती वेळार तांकां चाळोवन घालप मानवतले काय ना, ह्या गजालींचो तिणे मातूय विचार केलो ना.

कैलाशान म्हणले - ना, फाल्यां खरेंच दाखयतां. असले वेळार सारके दाखोंवकय जमचें ना म्हाका. कुडींत पांय

दवरुंकय सुवात ना.

एका मानेस्तान तोकासावन म्हणले - दाखय रे आतां; इल्लेशे कामाक येदूरें करून कित्याक दाखयता? मिस गोविन्द, कसोच सोडूं नाका. पळोवया कसो दाखयना तो!

दुसऱ्या एका मनशान आनीक चडयलो - मिस गोविन्द बाबडी सादी-भोळी म्हूण मिजास करता तो. आनी कोणय सुंदरी जाल्ली जाल्यार हेच गजालीक लागून पिकार जावपाची.

तिसऱ्या सायबान फकायलो - आरे बाबा उलोंवचीच नाशिल्ली. उलयता आनी व्हडले तोंड घेवन! वेल्यान सांगता मृणालिनीचेर खंय आपलो जीव आसा.

मृणालिनीन पळ्यलें, कांय तवनास तिची टवाळी करूक लागल्यात. तिणे म्हणले - तुमी म्हजी वकिली करू नाकात. म्हजी वकिली हांव स्वता करतलीं. हांव असले वेलार सोरपाचो तमासो पळोवंक सोदिना. चलात, हाचेर आनी उलोवप ना!

हाचेर इश्ट खो-खो करून हांसले. तातुंतल्या एकट्यान म्हणले - पळोवपाची इत्सा सगळ्यांकूच आसा, पूण कोणेंय दाखयल्यार मरे?

मृणालिनीचो भिडेस्त चेरो पळोवन, कैलाशाक कळून आयलें की ह्या वेळावयले ताचो न्हयकार तिका मानवलो ना. आतां पार्टी सौंपून गीत-गाणीं सुरू जाल्लीं. तो आतां मृणालीनीक आनी कांय इश्टांक घेवन खुराडच्याकडे गेलो. पुंगी हातांत घेवन वाजोवंक लागलो. उपरांत एकेक खण उकतो करून एक-एक सोरोप भायर काढूक लागलो. मागीर कितें पळेतलो! सगळे सोरोप किडे कशे वळवळटाले. अशें दिसताले की हे सगळे किडे कैलाशाची एकेक गजाल, ताच्या मनांतले एकेक भाव समजता. कोणाक उबारलो, कोणाच्या बोडकाक हात घालो, कोणाक हाता भोवतीं गुंडाळ्लो. मृणालिनी परत-परत सांगताले की बोडकाक आनी मानेक हात लांव नाका. पयसुल्ल्यान दाखय. पुरो, मातसो नाचय कैलाशाच्या गळ्यांत सोरोप

गुंडाळिल्लो पळोवन मृणालिनीच्या हड्ड्यांत कप-कप सुटटालो. तिका दिसले, तिणे ताका सोरोप नाचोवपाक सांगपाचें न्हय, तिका आतां पश्चाताप जाल्लो. पूण कैलाश तिचें आयकूक कसोच तयार नाशिल्लो. आपले प्रेमिके मुखार सर्प-कलेचे प्रदर्शन करपाची संद तो कशी सोडटलो? एका इश्टान टिका केली - दांत तोडल्या बी जातले.

कैलाश हांसून उलयलो - दांत तोडपाचें काम गारुड्यांचें आसता. दांत कोणाचेच तोडू ना. खरे दिसना जाल्यार दाखोवं? अशें म्हणून ताणे एका काळ्या नागाक पकडलो, आनी उलयलो- म्हजेकडे ह्या परस व्हडलो सोरोप आनी ना. कोणाकूय चाबलो जाल्यार ताका आनीक वखद ना. मनीस तडफून-फडफून मरता. ओडी लेगीत येनात. हो चाबलो तर मंत्र चलना. दाखोवं ताचे दांत?

मृणालिनीन ताचो हात पकडून सांगले - ना, ना. कैलाश, देवा खातीर तशें करू नाका. पांये पडटां तुजे!

हाचेर दुसरो एक इश्ट उलयलो - म्हाका खरे दिसना. आतां तूं सांगता जाल्यार मानतां!

कैलाशान मान पकडून म्हणले -

तशें नाका. तूं तुज्या दोळ्यांनी पळ्य आनी मागीर सांग. दांत तोडून लागीं केल्यार ताका कितें अर्थ आसा? सोरोप सदांच समजिकायचो आसता.... ताची जर खात्री जाली की मुखावेल्या प्राण्यापसून म्हाका कसलोच धोको ना, तर तो ताका केन्नाच चाबचो ना.

मृणालिनीच्या आतां लक्षांत आयलें की कैलाशाचेर देवचार बसला. तो आतां आटापा येवचों ना. तेन्ना हो तमासो हांगाच बंद जांवचो म्हूण तिणे म्हणले - बरें बाबा, आतां मातसो चल पळोवया हांगाचो! पळ्य गायनां सुरू जालीं. म्हाकाय कितेंय गायन-शें दिसता. अशें म्हणून ताणे कैलाशाच्या खांदार हात घालून ताका वचपाक खून केली. दोगांय कुडीतल्यान भायर गेलीं; पूण कैलाश आपल्या विरोधकांक दुबावविरयत करून, तांचें शंका-समाधान केलेबगर थंयचो कसोच हालूक सोदिनासलो. ताणे नागाची बोडकी फोर्सन दामली. इतली दामली की ताचें तोंड तांबडे जालें. ताच्या आंगाची नसान नस ताणली. नागान आयज मेरेन जीवघेणो अणभव केन्ना घेवनाशिल्लो. ताच्या लक्षांत येनाशिल्लें, की ताका कितें जाय. कदाचीत तो भ्रमात पडलो जातलो की तो म्हाका मारूक सोदता. ताका लागून ताणे आत्मरक्षणाची तयारी केली.

कैलाशान सोरपाचें बोडूक खूब दामले आनी मागीर उक्तें केलें, आनी ताचे विखाळे दांत दाखयत ताणे म्हणले - जांकां कोणाक दुबाव लागता, ताणे फुडे येवन पळोवन घेवचें. बसलो विस्वास, काय अजून दुबाव आसा? इश्टांनी येवन सोरपाचे दांत पळेले, आनी चकीत जाले. प्रत्यक्ष प्रमाणा मुखार दुबावाक कोण खाता? इश्टांचें शंका-समाधान करून कैलाशान बोडूक सैल केलें, आनी ताका जमनीर दवरुंक लागलो. पूण तो काळो-गोबरा कोरा सोरोप रागान पिसावल्लो. बोडूक मोव पडटांच ताणे आपली तकली वयर काडली आनी कैलाशाच्या बोटाक फोर्सन चाबलो आनी थंयच्यान धांवलो. कैलाशाच्या

बोटांतल्यान रक्त टप-टपू लागले. ताणे फोर्सान बोट दामले आनी आपले कुडीकडे धांवलो. थंय मेजा खाणांत एक वखदा पाळ दवरिले आशिल्ले. वखदा पाळ वाटून घायाक लायल्यार, कितलेय घातक वीख आसल्यार तें निवळटाले. इश्टांमदे आतां बोवाळ जालो. इतले म्हणसर भायर गायनाचे बसकेत खबर पावली. डॉक्टरसायब भिवन धांवलो. ताणे वेळ केलो ना. पयर्ली बोट कसून बांदले. पाळ वाटूक दिले. दंश केल्लो बोटा वांटो डॉक्टर कानेतीन कापूक सोदतालो, पूण कैलाशचो पाळां-मुळांचेर पुराय विश्वास आशिल्ले. मृणालिनी पियानोचेर बशिल्ले. ही खबर मेळटांच धांवले आनी कैलाशच्या बोटाचे व्हांवतें रगत आपल्या लेंसान पुसंक लागले. पाळ घासूक लागले. पूण त्याच एका मिनटांत कैलाशच्या दोळ्यांक झापडी येवंक लागली. वोंठांचेर हळदुवसाण दिसूक लागली. ताच्यान आतां उबो रावंक जायना जाले. तो फर्शेर बसलो. सगळे सोयरे-धायरे सालांत जमा जाले. कोण एक सांगतालो, तर कोण दुसरे! इतल्यान वाटिले वखदा पाळ आयले. मृणालिनीन बोटाक लेप लायलो. एक मिनीट गेले. कैलाशान दोळे बंद केले. तो आडवो जालो आनी हातांनी पंखो हालोवपाची खूण केली. आवयन धावून वचून ताची तकली आपले मांडयेर घेतली, आनी वीजेचो टेबल फॅन चालू केलो.

डॉक्टर सायबान ओणव्यानीच विचारले - कैलाश, कशें दिसता रे पुता म्हज्या! कैलाशान हळूच हात उकल्लो. पूण तो कांयच उलोवंक शकलो ना. मृणालिनीन करूणतायेन म्हणले - पाळाचो कांयच परिणाम जावचो ना?

डॉक्टरान कपलार हात दवरून म्हणले - किंते सांगू आतां हांव? हांव ताच्या सांगण्यार गेलो. आतां कसलोच उपाय ना.

अर्दे वर जाले तरी फरक कसलोच पडलो ना. कैलाशची स्थिती एकसारकी बिगडत आशिल्ली. इतली की ताणे दोळे वरशे केले, हात थंड पर्डिले. नाडी चलपाची बंद

जाल्ली. चेरो बाविल्लो आनी कांतीविरयत जाल्लो. मरणाचीं सगळीं लक्षणां दिसूक लागिल्लीं. घर शोकयुक्त वातावरणान भरिले. मृणालिनी एकेकडे बसून कपल आपटू लागली. आवय बेशुद्धावस्थेत पडून आशिल्ली. डॉ. चड्डाक इश्टांनी वेंग मारली. ताका घटट पकडून धरलो. ना तर तो स्वताकच चाकवान तोपून घेतलो आशिल्लो.

एका म्हाशयान म्हणले - झाडो घालपी मेलत जाल्यार अजून जीव वाचपाची शक्यताय आसा. एक मुसलमान सज्जनान समर्थन दिले - अरे साब! कब्रस्तानांत गेल्लीं मर्दीं जितीं जावन घरा येयल्यांत मरे! कसले-कसले मनीस आसात रे ह्या संवसारांत!

डॉ. चड्डान मनांतले उलोवन दाखयले - म्हजी अक्कल चरपाक गेली, ना तर ताच्या फंदांत पडचो नासलो. चाकू लावन मेकळो जातलों आशिल्लो. ही पाळी येवची नासली म्हजेर. हजारदां सांगले, बाबा रे सोरपांचे भानगडीक पडू नाका. पूण म्हजें आयकता कोण? आपयतां झाडो-फूंक करतल्याक! व्हरूंदी म्हजें आशिल्ले - नाशिल्ले. सगळी गिरेस्तकाय ताच्या पायांकडे सोडून, लंगोटी न्हेसून घर-दार सोडीन. पूण म्हजो कैलाश-अपुरबायेचो कैलाश उटून बसल्यार पुरो. देवा खातीर आपयात कोणाकय!

एक म्हाशय खंयच्यान तरी झाडोवाल्याक वळखतालो. तो धावून वचून ताका घेवन आयलो, पूण कैलाशच्या चेन्याकडे पळोवन ताका मंत्र म्हणपाचे धाडस जाले ना. ताणे म्हणले - आतां किंते उरलां धनयां, किंते जावपाहले तें जावन गेले!

“आरे मुर्खा, तू हें कित्याक सांगना की जावंक जायनाशिल्ले तें जाले. जावंक जायनासले तें खंय जालां? आवय-बापायन पुताचे तोंड खंय पळेलां? मृणालिनीचो कामना-तरू पालेवन ताका फुलां-भार आयला? मनांतलीं भांगराळीं सपनां जांचे पसू जीवन आनंदाचो स्रोत निर्माण जाल्लो-ती पुराय जालीं? जिणेच्या नृत्यमय तारिका

- मंडित सागरांत खोशयेचो भार लुटना तां व्हडे जलमग्न जाले ना? जे घडून फावनाशिल्ले, तें घडलां.”

तेंच पांचवेंचार मैदान आशिल्ले तेंच भांगराळे चान्ने निःशब्द संगीता प्रमाण सैमाचेर पांगरूण घालून आशिल्ले इश्टसमाजूय तोच आशिल्लो. मनोरंजनाच सामान्य तेंच आशिल्ले. पूण जंय हाश्याचे ध्वनी आशिल्लो, थंय करूण-रुदन चलताले आनी दुकांच्यो झरी व्हांवताल्यो.

तीन

शारापसून कांय मैलांच्या अंतरां एक म्हातारो आनी म्हातारी शेगडे म्हन्यांत बसून शियांची रात सारतालीं. म्हातारी आडसर पितालो आनी मदे-मदे खोंकतालो. म्हातारी दोनूय धोपरांचेर तकली दवरून शेगडेंतलो उजो तेळटाली. म्हन्यांत पेत्रोलाचो दिवो जळटालो. घरांत ना एक खाट आशिल्ली, ना बिछानो! ह्याच कुडांत एक चूल आशिल्ली. म्हातारी दिसभर मळार भोवन शेणी आनी सुकीं लाकडां एकठांय करून हाडटाली. म्हातारो दोरयो वळोवन बाजाराक व्हरून विकतालो. ह्याच धंद्याचेर जगतालीं तीं दोगांय. तांकां ना कोणे रुदना पळेलीं, ना हांसतना. तांचो सगळो वेळ कशेयतरेन जगपाक खर्च जातालो. मरण दारार उबे आशिल्ले, रडूक आनी हासूक वेळ कोणाक आशिल्लो?

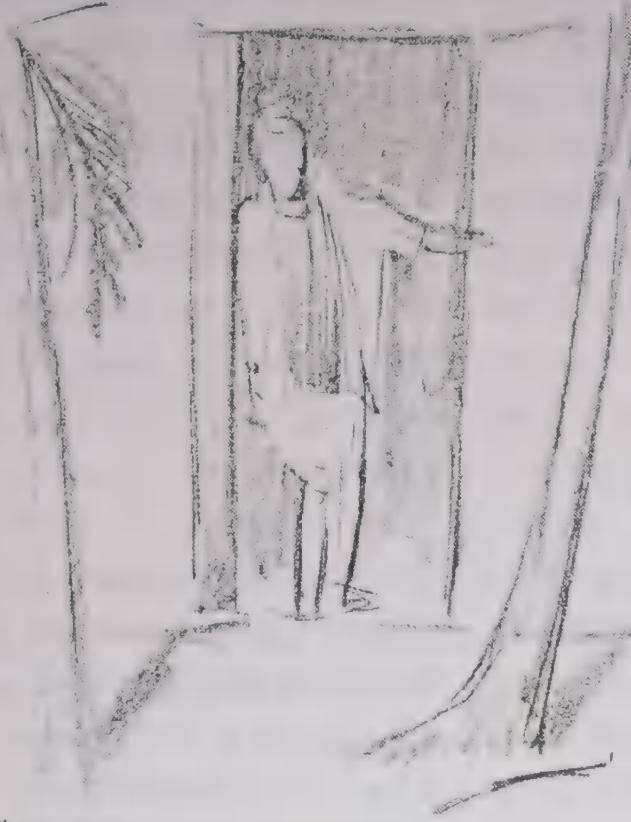
“फाल्यांक दोरयो वळपाक सण ना, किंते करूया?” म्हातारेन खंती जावन प्रस्न केलो.

“झगडूकडल्यान धा सेर सण उदार हाडचे म्हणाटा.”

“आदले पयशे अजून दिले ना, मागीर तो उदार कसो दितलो?”

“दिवचो ना खरो, पूण तण तरी आसा काय ना? दनपारमेरेन आणो दोन आण्यांचे तरी कापतलो काय ना?”

इतल्यान एका मनशान दारार मारले - भगत, भगत! भगत न्हिदलो काय किंते?

मातशें दार उगड.

भगतान उदून दार उगडलें. एका मनशान भितर येवन म्हणलें - “तुज्या कानार पडलां, डॉ. चड्डाबाबूल्या चल्याक सोरोप चाबला.”

भगतान काचाबूल जावन म्हणलें - चड्डाबाबूल्या चल्याक? चड्डाबाबू तोच मरे जो छावणेतल्या बंगल्यांत रावता?

“हां-हां तोच. शारांत व्हडलो बोवाळ चल्ला. वता जाल्यार वच, बन्याक पावतलो.”

म्हातान्यान रागान न्हयकार दिलो - हांव वचना. संक्षेप वचूं म्हजेवयलें. ह्या चड्डाक बगे वळखतां हांव. भैयाक धेवन हाचेचकडे गेल्लो हांव. खेळूक वचूंक भायर सरिल्लो. पांयारं तकली दवरून सांगलें - मातसो येवन नदर मार वायटकाराचेर. पूण तोंडांतल्यान एक उतर भायर पडलें ना ताच्या. देव बसून पळयतालो वयर. आतो कळटलें, पुताचें दुख्ख कशें आसता तें! खूब चले आसता.

“नारे बाबा, हो एकूच चलो आशिल्लो. अशें आयकतां की सगळ्यांनी फाट केली.”

“देव सगळें वेवस्तीत करता. त्या वेळार म्हाका रडयल्लो. तेना मातृय दया आयलीना ताका म्हजी.”

“तशें जाल्यार वचना म्हणटा? बरें आसा, वचूं नाका. हांवें जें आयकलें तें तुका सांगलें.”

“बरें केलें-खूब बरें केलें. जीव थंड जालो म्हजो. काळीज थंड जालें, दोळे थंड जाले आनी चलोय थंडावलो आसतलो. तूं वच, हांव न्हिदतां सुशेगाद (बायलेक) चल गो, इल्लो तंबाखू धेवन यो. चिलमीचो आनीक एक झुरको मारतां. आयज कळटलें, डॉ. चड्डाक. सगळी धमेंड उतरतली, म्हजें कितें वता? चलो मेलो म्हूण राज्य तर

वचपाचें ना? जंय स गेले, थंय आनी एक. तुजें राज्य सोंपल्यार म्हाका कितें? लोकांचे गळे दामून-दामून गिरेस्तकाय एकठांय केल्ली, आतां कितें करतलो? खा माती! एक दीस पळोवंक वतलों, पूण आतां न्हय आनी थोडे दिसांनी. मद निवळ्ला काय कितें तें पळोवपाक.”

मनीस गेलो. भगतान दारां बंद केलीं. उपरांत चिलमीचेर तंबाखू दवरून ओंदूंक लागलो.

म्हातारेन म्हणलें-येदे राती थंडे-वान्याचो कोण वतलो?

“आगे, दनपारचो लेगीत हांव वचपाचें न्हय. गाढी दारांत आयिल्ली तरी वचचों नासलों. विसरूं ना हांव फाटले दीस. पन्नाचें मुखामळ अजून फिरता दोळ्यां मुखार. ह्या फातरा काळजाच्यान एकदाय नदर मारली ना ताचेर. तो वाचचो ना, ही म्हाका कितें खबर नाशिल्ली? खूब कळटालें म्हाका. डॉ. चड्डा देव न्हय. एक नदर मारिल्ली जाल्यार दोळ्यांतल्यान अमृत व्हांवचें नासलें. फक्त मनाचो खेळ आशिल्लो तो. इल्लें समादान मेळटलें आशिल्लें इतलेंच. ताकाच लागून गेल्लों हांव ताच्या पांयांकडे. आतां एक दीस वचून विचारतलें - डॉक्टरबाब, सांग-कितें भोगता? जग कितेंय म्हणू, म्हाका ताची परवा ना. ल्हान मनशांमदें सगळे तरेचे दुरुण आसात. व्हडल्या मनशांत ते नासतात. कारण ते देव आसतात न्हय?

भगताच्या जिवितांत हो पयलोच प्रसंग आशिल्लो की तो घरा बसून रावलो. सोरपाची खबर ताच्या कानार पडली आनी तो धावून गेलो ना. अशें फाटल्या ऐशीं वर्साच्या काळांत केन्नाच जालें ना. पौश-माघांतली काळखी रात, चैत्र-वैशाखांतलें कडक आनी रखरखीत वत, शिरवाण-भाद्रपदांतल्यो तुडंब भरिल्ल्यो न्हंयो आनी व्हांवत्या व्हाळांची परवा कारिनासतना घरांतल्यान भायर सरून धांवले बगर रावनासलो तो! निस्वार्थ-निश्काम. देणेघेण्याचे विचार केन्नाच मनांत आयले ना ताच्या. तसलें काम नासलें तें, जाणून-बुजून जीव धोक्यांत कोण घालतलो? हें एक पुण्य-कार्य आसलें. शेंकड्यांनी निराशांक ताच्या मंत्रांनी जिवनदान दिल्लें. पूण आयज तो घरांतल्यान भायर पावल घालूक शकलो ना. खबर आयकून तो न्हिंदूंक गेलो.

म्हातारेन सांगलें - तंबाखू शेगडे कुशीक दवरला. उदार हाडला. दिना म्हणटाली.

म्हातारी हें सांगून आड पडली. तिणे दिवो वाडयलो. म्हातारो कांय वेळ उबो रावलो. उपरांत बसलो. शेकीं तोय आड पडलो, पूण ही गजाल ताच्या काळजाक रोमिल्लेवरी जाली. काळजार वजें जावन राविल्ली ती. ताका दिसतालें; जशें काय ताच्या आंगावेली सगळी मुस्तायकी भिजून ओली जाल्या वो ताच्या पायांक दाट चिखल लागला. ताका दिसतालें, ताच्या मनांत कोण तरी बसून ताका घरांतल्यान भायर सरूक धोंगशिता. म्हातारी बरेच वेळान धोरेवंक लागली. म्हातारीं उल्यतां-उल्यतां न्हिदतात, आनी मातशें खुट्ट जालें कीं उट्टात. आतां भगत उठलो. आपलो दांडो हातांत घेतलो आनी हव्हूच दार उगडलें.

म्हातरेन विचारलें - खंय वता?

“खंय ना. पळयतालो, रात कितली जाली आय म्हण.”

“रात अजून खूब आसा. न्हीद तू!”

“न्हीद लागना.”

“न्हीद कशी येतली? शितीद आगा चइडाच्या घराकडे.”

“चइडान कसले उपकार केल्यात म्हजेर, तागेर वचपाक? ताणे येवन म्हज्या पांयांचे घालून घेतलें, तरी हांव वचपाचा ना तागेर!”

“ताकाच लागून तग तू उठला.”

“ना गे, तितलो पिसो ना हांव, म्हजे पांयांकडे काटे गेयतल्याच्या पायांकडे फुलां शिंपडावपाक!”

म्हातारी परत न्हिदली. भगतान दार लायलें आनी परत येवन बसलो. पूण ताच्या मनाची अशी दशा जालली की उपदेश आयकुप्याच्या कानार पेटयेचे सूर पडचे! दोळे उपदेशकाचेर आसले तरी कान पेटयेच्या सुगंधेर आसतात, तशे! काळजंतीय पेटयेचे सूर गाजत आसतात. लजेक लागून जागेवेलो हालना. निर्दयी सूड भगताचे दिशीन उपदेशक आशिल्लो, पूण काळीज त्या दुदैवी तरणाच्याकडे - जो ह्या वेळार मरणादेम आशिल्लो - ओडटाले, जाच्या खातीर एकक खीण घातक आशिल्लो.

ताणे परत एकदा कवडी उगडली. इतली हळू की म्हातरेक पज्जो लेंगीत लागलो ना. भायर आयलो. त्या वेळार गांवचो चौकीदार गम्त घालताला. ताणे म्हणले - भगत कित्याक उठलो? बरेच शी पडला आयज. खंय वचपाक भायर मरला बी काय कितें?

भगतान म्हणले - ना रे बाबा! वतलो खंय? पळयतालो, रात कितली जाली काय म्हण?

चौकीदारान म्हणले - एक वाजले आसतले. आताच थाण्यावयत्यान आयला हांव. डॉ. चइडावाबूल्या बंगल्यार बरीच गर्दी

आशिल्ली. ताच्या चल्याचे हाल कशे जाल्यात तें तुवें आयकलांच आसतले. कीड लागल्या ताका. वाचता काय ना, देवाक खबर! तू वचत जाल्यार वाचत पडये. हांव अंजो आयकता, धा हजार लेंगीत दिवकंक नवार आसा तो!

भगतान म्हणले - धा हजार न्हय, धा लाख दिल्यार लेंगीत वचपाचा ना हांव. म्हाका धा हजार आनी धा लाख घेवन किंतू कमाचे आसा! फाल्या मरतलो, मार्गीग कोण भोगतलो हें सगळें?

चौकीदार गेलो. भगतान एक थेंप फुडे मारले. बेबदो जसो पावल दवरता एके कडे आनी तें पडटा भलतेचकडे. उल्यता एक आनी जिबे वयल्यान भायर पडटा दुसरेच, जेंशे हाल जाल्ले भगताचे. मनांत प्रतिकार आशिल्लो, पूण कर्म मनसुवादीन नाशिल्लें. जाणे तलवार केन्नाच हातांत घेतली ना, तो मनांत आयले तरी तलवार चलोवंक शकचो ना. ताचे हात थरथरतले, वयर येवंक पावचे नांत.

भगत बडी खट-खट करीत कुटत-कुटत चलतालो. चेतना आडायताली ताका, पूण उपचेतना आयकनासली. स्वामी-सेवकाचो संघर्ष चलता, तशें चालिलें हांगा!

अर्दी वाट चलल्या उपरांत भगत सहज धांबलो. हिंसन क्रियेचेर जैन मेल्यलो - इतलो पयस ओगीच चलून आयलो हांव. शियान कुडकुडत चलपाची कसली गरज आसली म्हाका? सुशेगाद न्हिदून कित्याक रावलो ना? न्हीद येना, येव नाका आसली. दोन-चार भजनां तरी म्हणटलो आसलो. फुकट धावून आयलो इतले पयस-चइडालो पूत मरू वा उरू म्हाका कांयच पडू ना. ताणे म्हजें किंतू बरें केलां म्हण हांव ताच्या खातीर मरू? ह्या संवसारांत हजारांनी जगतात आनी मरतात. कोणूय जगू आनी कोणूय मरू. म्हाका कोणाचे कांयच पडिल्लें ना.

पूण उपचेतनेन आतां एक दुसरें रूप धारण केलें, हें रूप हिंशेकडे मेल्या - जुळटा तसलें आसलें. तो झाडो-बिडो घालूक

वचनासलो. तो आतां पळेतलो, लोक किंवा बांदावन कसो रडटा तें तो आतां पळेतले कशे तरेन कपलां धाडावन बेशुद्धावस्थेत पडू आसा, तें तो पळेतलो. तो हेय पळेतलो वहडले मनीसूय ल्हान मनशां बरी रडटात का किंतू! काय शांत रावतात. ते लोक तर विद्वा आसतात, धीर धरून आसतात जातले मनांतले हिंसा-भावनेक धीर दीत तो आत फुटें गेला.

इतल्यान दोन मनीस येतना ताक दिसले. दोगूय उल्यत-उल्यत येताले - चइडावाबूलूं घर आतां ममण जालें. एकूच दिवो जळटालो घरात, पाळवलो. भगताच्या कानार हो. आवाज पडलो. ताचे जालीक आनीकूय नेट आयलो. थकव्याक लागून पांयें उकलनाशिल्ले ताचे! तकली इतली सणसणटाली की घुंवळ येवन तो केन्ना जमनीर घालून घेत, हें सांगूक जायनासलें. अशें तरेन तो धा मिनटा चललो जावये. ताका डॉक्टर सायनाचो बंगलो नदेंक पडलो. वाजेचे दिवे जळटाले. तरी भयंकर शांतकाय पातळिल्ली थंय. रडपाच्यो हुयेली मारपाचो आवाजूय कानार पडनासलो. भगताचे काळीज धड-धडटालें. म्हाका चड वेळ बी जालो ना मू? तो धावूक लागलो. आपल्या आयुश्यांत तो इतलो केन्नाच धांबलो ना. बस, ताका इतलेंचे जाणवतालें की मरण ताचे फाटीक लागलां.

चार

आतां दोन वाजलीं. सोयरे-धायरे गेले. रडप्यांमदें फकत नखेत्रां आशिल्ली. आतां सगळे रडून-रडून थकिल्ले. वहडा उत्सुकतायेन लोक निरुपायान मळबाकडे दोळे लावन बशिल्ले. चिंतताले की केन्ना सकाळ जातली आनी मडें व्हरून गंगेच्या होट्येंत सोडटले.

इतल्यान भगतान दाराकडे पावतकच उलो मारलो. डॉक्टराक दिसलें, कोणूय तरी पेशांट आयला जावये. आनी खंयचोय दीस जाललो जाल्यार डॉक्टर दारार

आयिल्याक धांवडायतलो आशिल्लो. पूण आयज आयलो भायर. पळे जाल्यार एक म्हातारो दाराकडे उबो आसा - भेंडाक बाग आयल्या, चेरो सुरकुत्यांनी भरला. भुवयो लेगीत धव्यो जाल्ल्यो. बडयेच्या आदारार थरथरतालो. ताका पळोवन डॉक्टर चइडान व्हडा नमळायेन म्हणलें - किंते म्हज्या भावा, आयज आमी व्हडा संकश्टांत सांपडल्यात. किंते करचें कांयच समजना. तू आनी केनाय यो बाबा! फुडे एक म्हयनो तरी हांव पेशंटाक तपासतलो, अशें म्हज्यान सांगूं जायना.

भगतान म्हणलें - आयकलां बाबा हांवें, ताकाच लागून आयलां. बाब खंय आसा? मातसो दाखयशात? देव मोटो जादूगार आसा. ताच्या मनांत आयल्यार तो मडीं लेगीत जितीं करूक शकता. चइडान जड उतरांनी म्हणलें - चल, पळय; पूण तीन-चार वरां जावन गेलीं. जावपाचें आशिल्लें तें जावन गेलें. कितलेशेच झाडेकार येवन पळोवन-पळोवन गेले.

डॉक्टर चइडा आशा सोडून बशिल्लो. म्हातान्याची ताका काकुळ्ट दिसली. ताका तो भितर घेवन गेलो. भगतान मडें एक मिनीट पळेलें. उपरांत ताणे भितरले भितर हांसून म्हणलें - अजून कांयच बिगडून ना बाबूजी. त्या नारायणाची इत्सा आसल्यार अर्दे वराभितर बाबा उदून बसतलो. भिवपाची कांयच गरज ना. मानायांक मात्शें उदक मात भरूक लाय.

मानायांनी उदक भर-भरून कैलाशाक न्हाणोवंक सुरवात केली. पायप बंद जालें. मानाय चड नाशिल्ले. ताका लागून सोयन्यांनी भायले बांयचें उदक काढू-काढून मानायांकडे हाडून दिलें. मृणालिनीय कैलाशा खातीर उदक हाडून दिवंक लागलें. म्हातारो भगत स्मितहास्य करीत, मंत्र म्हणटालो. ताच्या म्हन्यांत आतां यश उबें आशिल्लें. भगत एक खेप मंत्र म्हणून विसव घेतालो. उपरांत तो कैलाशाक हातांतलें पाळ हुंगूक दितालो. अशे तरेन ताणे कितलेशेच उदका कळशे कैलाशाच्या माथ्यार ओतूक लायले,

आनी कितलेशेच मंत्र ताणी फुंकले. अखंर फांतोडेन आपले तांबडे-तांबडे दोळे उकते केले. तेना एका खिणांत कैलाशान आपलें आंग वळोवन घेतलें. आतां ताका उदकाची याद जाली. ताणे उदक मागून घेतलें. डॉ. चइडान धावन वचून नारायणीक वेंग मारली. नारायणीन धावन येवन चइडाच्या पांयांकडे घालून घेतलें. मृणालिनी कैलाशच्या कुशीक उबी रावन सजळ नेत्रांनी कैलाशाक तुकू-तुकू करून पळोवंक लागली. ताणे विचारलें - कशी आसा आतां तब्बेत !

एका खिणांत चारय वाटांनी खबर फां-फां जाली. इश्ट परबीं दिवंक येवंक लागले. डॉक्टर सायब व्हडा मानान भगताचें यशगान करीत फिरूंक लागलो. लोक भगताच्या दर्शनाक उत्सुकतायेन फुडे येवंक लागले. पूण भितर वचून पळय जाल्यार भगताचो खंयच पत्तो नासलो. चाकरांनी सांगलें - आतांच हांगा बसून चिलम फुंकतालो. आमी तंबाखू दिवंक काडलो पूण ताणे घेतलो ना. आपलो तंबाखू काढून चिलमीत भरलो.

आतां चारय वाटांनी भगताचो सोद जावंक लागलो. भगत घरा दिकेन अशे तरेन

धेपां मारतालो की म्हातारी उठवे आदींच तो घरा पावचो.

जेना घरांतले सोयरे गेले, डॉक्टरान नारायणीक म्हणलें - म्हातारो खंय गेलो देवाक खबर! तंबाखू तरी इल्लो ओडचो आशिल्लो आमच्या म्हन्यांत बसून?

नारायणी - म्हजे मनांत आयिल्ले, एक मोठी रक्कम दवरची ताच्या हातार!

चइडा - रातचो वळखलोना ताका हांवें. पूण मातशें निवळटकच वळखलों. एकदां वायटकाराक घेवन आयिल्लो. म्हाका आतां याद जाता की हांव तेना खेळूक वचूंक भायर सरिल्लो. आनी पेशंटाक पळोवपाक न्ह्यकार दिल्लो. म्हाका त्या दिसाची याद जातकच इतलें दुख्ख भोगता की तें उतरांनी सांगूं शकना. हांव आतां ताचो सोद घेतां आनी ताच्या पांयांर तकली दवरून ताची क्षमा मागतां. तो घेवचो ना कांयच! म्हाका खबर आसा ती. ताचो जल्म अपेश भोगूक न्ह्य, यशाचो पावस घालूक जाला. ताच्या सज्जनपणान म्हाका असो आदर्श दाखोवन दिला, की तो आयज सावन मर-मेरेन म्हज्या मुखार आसतलो.

HLN PRINT & PACKAGING

Speciality Print Packaging for Farma Induistry

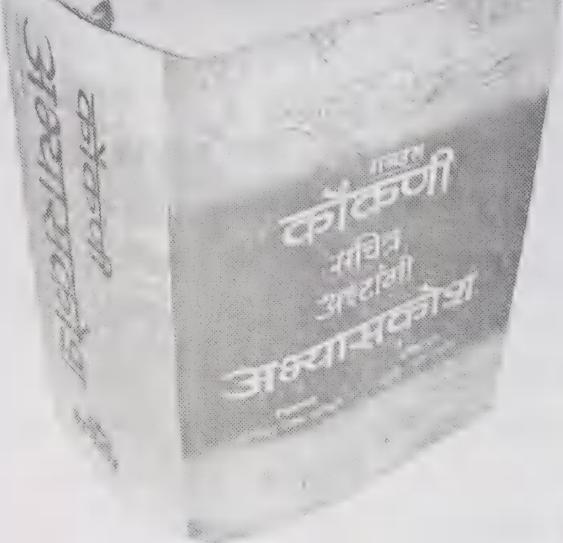
DIVISION
OF
H. L. NATHURMAL

MINING - PHARMA - TRADING - FINANCE

301 - 305 RIZVI CHAMBERS,
THIRD FLOOR
CAITANO ALBUQUERQUE ROAD,
PANAJI - GOA.
PH. : 2423218-19

भारतीय भाषांमधील कोषविश्यातील एक अपूर्व निर्मिती

एक खंडी
गडगंज
ग्रंथाराज

अस्तित्वाचा लढा घेत
श्रीमंत शब्दसामर्थ्यतूळ
समृद्धीकडे वाटचाल करीत
आपल्या भाषाभगिनीची
उतुंग भरारी...

राजहंस कोंकणी संचित अश्टांगी अव्यासकोश

वैशिष्ट्ये :

- आवश्यक तिथे उच्चार
- उलट अर्थचे शब्द
- व्याख्या आणि वापर
- पोर्टुगीज आणि इंग्रजी शब्दांची मूळ रूपे
- क्रियापदांचे धातू
- नकारार्थी क्रियापदांची मूळ रूपे
- नामांची सामान्य रूपे
- वहुवचने
- पन्नास हजारांहून अधिक शब्द
- सातशे पन्नासांपेक्षा जास्त रेखाटने

रचनाकार - दामोदर केशव घाणेकर
तांत्रिक भार - सुरेश जयवंत बोरकर

आकार : A5

पृष्ठे : 2200

कागद : पांढरा 80 gsm

सुबक शिलाई बांधणी

ग्रंथालयांसाठी मूल्य रु. 3300/-

व्यक्तिगत ग्राहकांसाठी

स्वयं अनुदानित मूल्य रु. 1200/-

ट. ख. नि.

राजहंस वितरण

1 - मीनाक्षी बिलिंडग, डॉ. क्लोफांगु द सिल्व्ह मार्ग, पणजी, गोवा 403001

Ph.: 91 - 0832 2220320 / 2232177 email : rajhaunsvitaran@dataone.in

- लता सत्यवान नायक
सातेरी अपार्टमेंट्स्
चर्चवाडे, माशेंल-गोंय
फोन नं. : २३९९८९४/२२८७३९६

मत्स्य पुराणांत
लेणीत
पारजताच्या
रुखाचो संदर्भ
सापडटा.
त्याप्रभाण
अमृतमंथनावेळार
पारजत निर्माण
जालो आनी
ताका
'कल्पवृक्ष'
अर्थे म्हणून
संबोधिपाक
लागले.
'कल्पवृक्ष'
म्हळ्यार
स्वर्गीय वृक्ष
जो बुद्धीमत्तेंचे
प्रतीक आसता.

पारजताची कथा

श्रावण म्हण्यांत पारिजातकाचें झाड फुलांनी भरून वता. सांजेच्या वेळार हीं फुलां फुलतात तेन्ना पांचव्याचार झाडाचेर धर्वीफुल्ल मोतयां शिपडल्यावरी दिसतात. फुलांचो परमळ तर मनाक पिशें लायता. नाजूक-नाजूक, मंद-मंद सुवासान सगळो वांठार सुगंधीत जाता. पारिजातकाक कोंकणींत पारजत अशें म्हणटात. देवाक हीं फुलां घालतात, श्रावणांत आयतार पुजतात, त्या वेळार शेरवडांबरोबर पारजताचीं फुलां आसूकूच जाय. तशेंच गोकुळाष्टमी दिसा पुजतात त्या गोकळाक लेणीत पारजताचीं फुलां घालून सजयतात.

धर्तीरचेर पारजत कसो आयलो हाची एक दंतकथा आसा. देव आनी दानवांचे मजगती अमृताच्या हावेसाखातीर समुद्रमंथन जालें. ह्या दुदाच्या सागराक घुसळपाक मंदार पर्वताचो उपेग देवांनी आनी दानवांनी केलो. तशेंच वासूकी नांवाच्या सोरपाची दोरी करून हो पर्वत घुसळ्यो. सागर घुसळाटांना जायत्यो वस्तू वयर सरत्यो. तांचेपयकीं एक आशिल्लो हो मंदार वृक्ष म्हळ्यारूच पारिजातक. संस्कृतांत पारिजातकाक मंदार अशेंय म्हणटात. तर कायजणांच्या मतानुसार अमृतमंथनावेळार जें थोडेंशें अमृत धर्तीरचेर रकलें, ताचेपासून पारजत उत्पन्न जालो. अमृतमंथनावेळार जो पारजत निर्माण जालो ताचीं फुलां खरेंच रत्नावरी दिसतालीं. इंद्राची बायल शची हिका तो पळयनाबरोबर आवडलो आनी तो आपले बागेंत आसचो असो हट्ट तिणे आपल्या घोवालागीं धरलो. ती ह्या रुखा खातीर

खरीच पिशी जाली. बायलेचो हट्ट तो! इंद्र तरी किंते करतलो बाबडो? इंद्रान बायलेचो हट्ट पुरयलो. शाचीक मनासावन दिसतालें की पारजताचीं फुलां म्हळ्यार आमच्या घोव-बायलेच्या प्रेमाचें प्रतीक! ती पारजताच्या फुलांनी पारजतमय जावन गेली. फुडें ह्या रुखाची सुलूस सत्यभामेक लागली. तिणे य श्रीकृष्णाकडेन पारजताचो हट्ट धरलो. इंद्राभशेनूच कृष्णाचीय अवस्था बिकट जाली.. कृष्णान इंद्राकडेन युद्ध केले. शेवटाक इंद्रान श्रीकृष्णाक तो पारजताचो मोलादीक रुख दिलो. कृष्णान सत्यभामेच्या प्रासादामुखारच्या उद्यानात हो रुख लायलो. पूण जालें किंते? रुख सत्यभामेच्या दारांत आनी ताचीं फुलां मात रुक्मिणीच्या दारांत पडपाक लागलीं. ह्या संदर्भान एका कवीन सुंदर कविता बरयल्या, सत्यभामेची घुस्मट सांगपी हे कवितेची एक ओळ अशी, 'बहरला पारिजात दारी, फुले का पडती शेजारी?'

ह्या रुखाचें नांव tree of sorrow अशें म्हणटात, ताच्या फाटल्यानूय एक लोककथा आसा. ती अशी- एक राजकन्या आशिली. ती सूर्यदेवाच्या मोगान पडली. सुर्यदेवानूय तिच्या मोगाचो स्वीकार केलो पूण कांय तेपान तिका एकलेकूच सोडून सूर्य ना जालो. राजकन्येक हो आघात सहन जालो ना आनी तिणे स्वताकूच मरणाचे सुवादीन केले. तिचे कुडीचे अंत्यसंस्कार जाले, थंय तयार जाल्या रक्षेतल्यान म्हळ्यार गोबरांतल्यान एका झाडाची निर्मिती जाली, तोच रुख म्हळ्यार पारजताचो रुख!

सुर्याच्या विरहान गळ्यतल्या तिच्या दुकांचो तो रुख देखून tree of sorrows पारजताचो रुख तसो पळोवंक गेल्यार खोल खोल रानामर्दी सावळेंत जाता, कारण अशें मानतात की सुर्याक लागून राजकन्या ह्या संवसाराक अंतरली देखून तिचें प्रतीक आशिल्लो पारजत आनी ताचीं फुलां सुर्याचो प्रकाश सोसूक शकचीं नात. ह्या झाडाचीं फुलां सूर्य अस्ताक गेलो काय फुलपाक लागतात. आपल्या परमळान सगळ्यांक पिशें लायता. फुलांचो आनंद घेयत सैमातलो जण एकलो उमेदीन आसता, आनी नकळटांच सुर्याच्या पयल्या किरणांचो स्पर्श जावच्या आदींच हीं फुलां टपटप आवाज करीत धर्तीचेर मोतयांचो सडो घालतात. सुर्याविशींची कटू भावना कायम राजकन्येच्या मनांत उरली देखून सुर्याचेर आपलो राग उक्तायतात हीं नाजूक नखन्याचीं पारजताचीं फुलां!

मत्स्य पुराणांत लेगीत पारजताच्या रुखाचो संदर्भ सापडता. त्याप्रमाण अमृतमंथनावेळार पारजत निर्माण जालो आनी ताका 'कल्पवृक्ष' अशें म्हणून संबोधपाक लागले. 'कल्पवृक्ष' म्हळ्यार स्वर्गीय वृक्ष जो बुद्धीमत्तेंचे प्रतीक आसता. पारजताविशीं मत्स्य पुराणांत आनीक एक समज आसा आनी तो म्हळ्यार पारजत आमच्या वांगडा आमच्या जल्मापासून आसता. आनी ह्या झाडाचे सावळेंत जी इत्सा आमी उक्तायतात, ती पुराय जाता.

भागवत पुराणांत वेगळोच संदर्भ मेळटा, अमृत मंथनावेळार पारजताची निर्मिती जाली आनी तो इंद्रान आपल्या वैकुंठांतल्या उद्यानांत व्हरून लायलो. ताची सोबितकाय पळोवन नारदाचे दोळे दिपकावले. ताणे धर्तीचेर वचून सत्यभामेंक ह्या रुखाचे बन्यापयकी वर्णन केले. तें वर्णन आयकुनूच सत्यभामा पिशी जाली, नारदमुनीन सांगिल्ले खबरेची खात्री करून घेवपाक स्वता सत्यभामा वैकुंठाक त्या झाडाच्या दर्शनाक गेली. पारजताचें तें धव्याफुल फुलांनी भरून गेल्ल्या त्या रुखाक पळोवन ती सामकी अजापली. बायलांक खंयचीय वस्त आवडली काय ती आपल्याकडे न जायच अशें दिसता. सत्यभामाय स्वभावानुसार सपनां रंगोवपाक लागली की हो रुख म्हज्या म्हालाचे बांगेंत आसत जाल्यार म्हज्या म्हालाचीच न्हय तर सगळ्या वाठाराचीच सोबा वाडटली. तिणे कृष्णाक सांगलें की कशेय तरेन तो रुख म्हज्या दारांत जायच. बाबड्या कृष्णाक सत्यभामेचो हट्ट पुराय करपाखातीर देवांकडे युद्ध करून, विषूचे मन मोळून तो रुख बायले खातीर धर्तीचेर हाडचो पडलो.

असो हो देवांचो आवडीटे रुख. धर्तीचेर तोच मान ताका मेळटा आसत काय? स्वर्गीय असो हो रुख कोणायचे बांगेंत वा थंयच्या वाठारांत जावाप म्हळ्यारूच भाग्याची गजाल. ताचो सांबाळ करप त्या रुखाच्या मालकाचें नीज कर्तव्य! देवतुल्य अशा पारजताचेर उश्टें उदक, नुस्त्याचो कोयर, हल्शीक उडोवन ताचो अपमान करचो न्हय, विनाकारण ताच्यो खांदयो कापून ताका 'विकलांग' करपाचो अधिकार कोणे गाजोवंक फावना. ताचीं मोतयावरीं फुलां देवाक

घालतात. हो रुख वरखदी लेगीत आसता. त्याचबरोबर पारजत सगळ्या वाठाराक आपल्या फुलांच्या परमळान मुऱ्यांधीत करता, प्रसन्न करता. ताका सांबाळून दुर्मिळ जायत वचपी पारजताची मनासावन काळजी घेवया. ही काळजी घेवपाफाटल्यान आनीक एक कारण आसा आनी तें म्हळ्यार, ताचेभितर मनीसजातीक जावपी विंगड विंगड दुयेंसां बरीं करपाचे जायते गूण आसता. ही थोडी म्हायती पारजताच्या वरखदी उपेगांची करून घेवया.

ह्या रुखाचीं पानां, परतून परतून येवपी जोराचेर उपेगी आसता. पानांचो कसाय रोगी मनशाक दिल्यार जोराचे प्रमाण कर्मी जाता. वाताक लागून जर अंगाची कणकण जाणवता जाल्यार पारजत पोटांतूय घेतात आनी आंगाक वयल्यान लेगीत तो वांटून लायतात. सांधेदुखी हो हालीं सगळ्यांक जावपी त्रास. जायतेजाण सांधेदुखीच्या दुयेंसाक लागून बेजार जाल्ले आसतात. अशा वेळार धोपरांचेर पारजताचीं पानां गरम करून बांदून घेवपाचीं. आनी एक सांगपा सारकी गजाल म्हळ्यार पारजताचीं फुलां कुटून तांचे देठ वेगळे करतात आनी ते सुकोवन तांचो पिठो करतात, तो हळदुव्या रंगाचो जाता. हो हळदुवो पिठो आयुर्वेदीक भस्म स्वरूपांतल्या वरखांनी घालतात, त्या वरखाक मागीर बरो असो हळदुवो सैमीक रंग येता तर असो हो देवतुल्य, वरखी पारजत जाका कोण पारदम्ब म्हणटा आनी कोण पार्दीक अशेंय म्हणून वळखतात तो आमच्या पोरसांत लावंया आनी ताची बरेतरेन जतनाय घेवया.

बिंब मासिकाक शुभेच्छा :

माणिक बाई अँड ऐक्टोटॉट

कदुंब बस्त टॅण्डा सामकार

दिवचल - गोंय

प्रोप्रा. - प्रकाश नायक

उक्टेट शाकाहाटी, मांटाहाटी,
गोमंतकीय जेवण

- तेजश्री गोपाळ प्रभू गांवकार
करंझाळे - गोंय.

दिसलें म्हाका

म्हारगाय

कांद्यान दोळ्यांत
व्हावयलीं दुकां
तौंडाचीय व्हेलीं उदकां
साखरेची गोडसाण
चुरचुरपाक लागल्या
मिठाची खारसाण
आंबट जाल्या
नुस्त्यान तर
बुडोवन मारलें
दुदांतय उदक चडलें
कामत पोरसूं
शेत भाट
पावसान पुराय
गिळांत घालें
वता थंय
म्हारगाय म्हारगाय
येणावळीचेर ना उपाय
म्हारगेयेच्या राक्षेसान
जिवीत काबार केलें
गरजेची मीठ साकर
शिता गोटे रोटी भाकर
खुच्चर्यविल्या सायबांनी
हाचेर उपाय कितेय करचे

दिसलें म्हाका
वात पळोवन
जळचें जिवीत
दिवले परी
मंद जरी
पेटत आसा
धाय दिकांत
उजवाड सारी
दिसलें पळोवन
पेटी बॅटरी
झोत जांवचें
उजवाडाचो
आनी घालचो
काळ्या कर्मार
प्रकाश लख्ख किन्नांचो
लायट पळोवन
अशेंच दिसलें
सोदचे कोनशान कोनशे
दुश्टपापी कुकम्याच्या
कर्माचेर घालचे हारशे
सूर्याचे हजार दोळे
चराचरार घुंवणारेशे
पळोवन दिसलें
घरच्या तान्यांक
दिवचे हांवें उशें हांशें
चंद्रीम भेटलो तेना मात
मन जालें शांत शांत
अमृताचो शिंवर करप्या
देवाक हांवें जोडले हात

कळसूत्री बावली

हांव एक कळसूत्री बावली
चावी ताणे भरल्या
दोरो तो ओडठा
चलता तोवेर नाचप
म्हजें म्हजें म्हणप
म्हजें कांय नासता
मोजकेच श्वास घेवन आयलां
सोपले की गाडी बंद
कोणाच्या हातांत कांय नासता
दोतोर वाचयता अशें दिसता
पूण सोंपलें जाल्यार तो मेळना
ना तर व्हखद मेळना
योग्य निदान जायना
एकूण कितें?
खंयचेकडेन कांय ना
मातयेतल्यान किल्लां
मातयेभरवण जावपाचें
नवे 'कुडीन' परत किल्लप
हां हो नवो जन्म
तुज्या म्हज्या संचितानुसार
मेळूं येता
संचित ह्याच जन्मांतल्या
बन्या वायट कर्मानी
जोडूं येता
म्हणून दुसरो जन्म आसल्यार
तो बरो मेळचो
म्णून बरें वागचें
समर्पीत जावन जगचें

बुळमे फुटले काळजांनी

अटंग रानांत फुटलें कूप
पावस पडलो कुंभानी
जीर्ण शीर्ण जालीं रानां
शक्त सोंपली झाडांनी

मात लेगीत उबारीची
दोंगुल्लेक उरुंक ना आस
माती फातर गिळत वळत
उदक देवलें गांवांनी

गांव तरी उरले खंय
गोरुं ढोरुं मरून गेलीं
मातयेभरवण जावन घरां
व्हावून गेलीं दर्यानी

उक्ताडार पडलीं पिलां
कुडकुड्यांत पडलीं पोरां
शेत गेलें खोरेंय गेलें
बुळमे फुटले काळजांनी
आतां बुळमे फुटले काळजांनी

असोय एक भिकारी

देवळा भायर भिकारी
कळकट मळकट
साका फट्यार बसला
पांय सुजल्यात
घावे बांदल्यात
आंगार म्हेलीं म्हेलीं
बुरशीं लुगटां

सदांच हात वयर
'बाये कितेय घाल गो
बाबा कितेय घाल रे'
सदांच हात वयर

एक दिसा सोंपलो कळले
साका फट्या भितर खंय
लाख लाख मेळले

विष्णू सूर्या वाघ हांच्यो गजले

- एसू. डी. तेंडुलकर

गोंयांतलो सद्याचो 'स्टार साहित्यिक' कोण अशें म्हाका कोणूय विचारीत जाल्यार हांव एकूच नांव घेतलो आनी तें बाब विष्णू सूर्या वाघ हांचें. गोंयांत साहित्यिक खूब आसात पूण 'स्टार साहित्यिक' एकलोच आनी तो विष्णू सूर्या वाघूच. आनी हें हांव सारकॅस्टिकली म्हणिना. म्हजें प्रांजल मत तें. ह्या मनशाकडे अनेक क्वालिटीज आसात. लेखक, कवी, वक्तो, नाटककार, अभिनेतो, दिग्दर्शक, चित्रकार, प्रवचनकार, राजकीय सल्लागार, संपादक अश्यो अनेक भुमिका तो आपले जिणेंत वठयत आसा. आनी तातूत बन्याच प्रमाणांत तो यशस्वीय जाला. इतले सगले गूण आशिल्लो साहित्यिक गोंयांत ना म्हटल्यारूच जाता. त्याखातीरुच विष्णू वाघाक हांव 'स्टार साहित्यिक' म्हणटा.

सभा गाजोवपी एक उत्कृष्ट वक्तो हें ताचें रूप म्हज्या मनार ठसलां. व्यासपिठावेले ताचें कवितेचें प्रेजेंटेशन म्हाका आवडला. ताचें 'विष्णुपुराण' वाचून हो एक बरो भाष्यकार आनी ओवीछंदाचेर ताचें जबरदस्त प्रभुत्व आसा हेवूय म्हाका जाणवलां. ताणे धव्या कावळ्यांचेर बरयल्ले विष्णुपुराण तर एकदम फॅन्टॉस्टिक. इतलें आसून तो राजकारणांतूय आसा आनी राजकीय सल्लागार म्हणुनूय वाबुरता. पूण थंय तो कितलो यशस्वी आसा हें मात खबर ना. ह्या मनशान नाटकां बरयल्यांत, नाटकां केल्यांत. पूण तीं मात्शीं आचार्य अत्रे वा वसंत कानेटकार हांच्या परंपरेतलीं. लोकप्रिय बाजाचीं. पूण त्या नाटकांत गिरीश कर्नाड, महेश एलकुचवार, बादल सरकार ह्या सारक्या नाटककारांचे 'ऑफबीट' पण दिसनां हेवूय म्हाका जाणवलां. किंतेय आसू, पूण ह्या मनशाचें अष्टतासांचे 'कलावंत व्यक्तिमत्व'

म्हाका आवडटा हें मात खरें. (वाघाचो आनी म्हजो केन्नाच पर्सनल कॅटेक्ट येवंक ना आनी पर्सनली आमी एकमेकांक वळखना हेवूय हांगा लक्षांत धरपा सारके.) तरीय एक सामको व्हर्सटायल मनीस अशी ताचेबदल म्हज्या मनांत प्रतिमा तयार जाल्या. गोंयांतल्या सामाजिक, राजकीय आनी कलाक्षेत्रांत बरीच उलथापालथ करपी आनी उलथापालथ घडोवन हाडपीय बी.

विष्णू वाघाच्या लेखनाक 'मास अपिलींग' चो एक गूण आसा. त्या खातीरुच ताचें वक्तृत्व, लेखन हें 'ठाळीबाज' आनी अॅन द स्पॉट 'वाहवा' मेळोवपी जावन आसा. आनी गजल सारक्या काव्यप्रकारांत तर प्रत्येक 'शेरा' फाटल्यान 'व्वा' असो रसिकांचो प्रतिसाद जायच आसता. ते नदरेन विष्णू वाघाच्या एकूण वाडमयीन प्रकृतीकडे जुळपी 'गजल' हो काव्यप्रकार ताणी 'बिम्ब' जुलाय २०१०च्या काव्योत्सवांत भाग घेवन केल्यला. तातूत ताच्यो स गजलो वाचूक मेळटात. पयल्या तीन गजलांचो मीटर लांब आसा आनी निमण्या तीन गजलांचो मीटर ताणी आखूड दवरला. ह्यो स य गजलो वाचनीय आनी छंदाचे नदरेन बेस बन्यो उतरल्यात. 'कंटेंट'चे बाबरींत ताच्या नंबर 'एक'च्या गजलेचो मुद्दम उल्लेख करूंक जाय. त्या खातीर तांतले कांय शेर पळ्यात :

चंद्रीमाच्या आदोळेचेर मळब कांतता रात
काळशा कुपांवयल्यान भोवता उजवाडाचो हात
रस्त्यावयल्यान वयता कोण हातींत घुंगूरकाठी
पेडावयल्या पिपळाचेर ठणठण वाजता लात
तामडी भडंग भगभगता बांदार बाये चूड
लामणदिव्यान कांचवेता थंडशीतळ वात
आमकां कोणे लिपोवन थेयला वडारूखार वयर
देवंय सक्यल आता गड्या दिवन तुजो हात

- हांतल्या सगल्या अणभवां गोंयच्या मातयेचो वास आसा. असल्या ओळी खंयचोच उर्दू-हिंदी कवी बरोवं शकचो ना. त्या खातीर विष्णू वाघ सारबंध समर्थ गोंयकार कवीच जाय पडटलो. आनी तो अणभव खासा कोंकणी भाशेंतूच व्यक्त करचो पडटलो. देखीक, तातले 'गड्या' उतर पळ्यात. मराठींतले 'गड्या' वेगळे आनी हांगा कोंकणींतले 'गड्या' वेगळे कोंकणींत 'गडो' ह्या उतराक देवचाराचे 'मॅजिकल टच' आसा, तो मराठींत येवंकूच शकचो ना. ते नदरेन ही एक अस्सल कोंकणी गजल अशें म्हणवें पडटले.

'गजल' हो काव्यप्रकार मूळ परिशियन. उर्दू-हिन्दींत ह्या काव्यप्रकाराचें उतुंग रूप पळोवपाक मेळटा. मोग, शृंगार हे गजलेचे मूळ रूप. पूण उपरांत तातूतय शायरानी सामाजिक, राजकीय विशय हाताळून 'गजल' ह्या काव्यप्रकारांत नव-नवे प्रयोग केल्यात. श्रीधर तिळवे सारक्या तरनाट्या मराठी बंडखोर कवीन तर गजलेची मोडतोड करताना चक्क इंग्लेझींत गजलो बरोवन त्यो आपल्या 'क. व्ही.' - ह्या मराठी काव्यझेल्यांत छापल्यात. तांतले नमुनो हांगा दिवपासारको आसा :

I don' know what will happen?
Everywhere asks crow what will happen?

I know you are an answer of life
But yet questions grow what will happen?

The unwilling earth didn't give me grave yard
If skies also throw what will happen?

कोंकणींत ह्या आदीं कांय कवीनीं गजलो बरोवपाचो यत्न केला. पूण विष्णू वाघाच्यो ह्यो गजलो तंत्राचे नदरेन अदीक सफाईदार आनी 'कॅची' आसात. देखीक, 'चार' नंबरची गजल पळ्यात :

बंद कुडीन एकलोच हांव
उक्त्या जगान एकलोच हांव
ह्यो माजरांच्यो राजवटी रे
धरून चलात बुकलोच हांव

बंदखण्ठिक या सांगचें पडलें
धल्लो तरी मेकळोच हांव
वयर सकयल हो प्रवास
वयलो खंय, सकलोच हांव
वझळोन घे व्हाळांत म्हाका
उनतामदीं सुकलोच हांव
घावो तुज्या काळजावयलो
मोग दी, पेखलोच हांव

- हातुंतलो कंटेंट आनी गजलेचें 'काफिया-रदीफ' चें तंत्र फिशालकायेन हाताक हात घालून चलता. पूण सगल्याच गजलेंत सगलीचकडे हें सादलां अशें ना. कारण एक-दोनकडे शेर/ओळी कमजोर जाल्यात. अशेंय दिसता. देखीक, स नंबरच्या गजलेंतलो हो शेर पळयात :

पाखां ओर्लीं फाफुडपाक
सवण्यांकय जाय फणी

- हातुंत फकत कल्पना आसा. पूण 'शेर' ह्या प्रकारांतलें काव्य दिसना. गझलेंत ह्यो ओळी 'शेर' म्हणुन्यू फिट बसनांत. खरें म्हळ्यार ह्यो गझलेच्यो न्हय तर कवितेच्यो ओळी कश्यो दिसतात.

तशेंच तीन नंबरचे गजलेंत कवी झरलेल्यो सांकेतीक वळी बरयता. देखीक,

१. तुज्या हांसपान मोगच्यांचो परमळ घमघमता
२. तुज्या कुडीचें शिल्प हांवें गो काळजान घडयलां

- ह्या प्रकारच्यो झरलेल्यो प्रतिमा, उतरां आमी कायं कोंकणी कर्वीच्या कवितांनी आजुनूय वाचीत आसात. त्यो प्रतिमा वापरून-वापरून इतल्यो झरल्यात की तातुंतलें काव्य सामकें मरून गेलां पूण त्या कर्वीक ताची फिकीर ना. पूण विष्णू वाघ सारक्या संवेदनशील कवीक हें सोबचें ना. असल्यो झरलेल्यो सांकेतीक प्रतिमा आपल्या कवितें येवंक फावना हाची जतनाय ताणें घेवंची पडली.

विष्णू वाघाच्यो ह्यो गजलो, गजल

म्हणून ठिकठाक आसातूच. आनी तातुंतल्यो कायं म्हाका आवडल्याय बी. पूण रसिक म्हणून म्हजी भूक मोटी आसा. 'गजल' ह्या काव्यप्रकारांत वाघान आपलें नवें किंते contribution दिलां हाचेर हांव जेन्ना विचार करतां तेन्ना कंटेंटचे बाबतींत फकत पयली गजल म्हाका रसिक म्हणून किंते तरी नवें दिता अशें दिसता. उलट बाकीच्यो गजलो ('चार' नंबरी गजल सोडून) ह्यो टिपिकल गजलो जावन आसात. 'काफिया' आनी 'रदीफ' म्हळ्यार यमक आनी 'फिनिशिंग यमक' हांचेर हुकमत आयली की गजल अक्षरशा पाडूंयेता. जश्यो पाडलेल्यो कविता आसतात तशीच पाडलेली 'गजल' लेगीत आसूंयेता.

आतां हो मुद्दो हांव साद्या, नवोदीत कर्वीच्या बाबतींत उपस्थित करचोंच नासलों. तो उपस्थित केला कारण कवी कोण सादोसुदो आनी नवोदीत ना. उलट विष्णू वाघासारको प्रस्थापीत आनी सिध्दहस्त आसा. म्हणुनूच रसिक म्हणून ताचे कडल्यान म्हज्यो अदीक अपेक्षा आसात.

आतां 'पाडलेली गजल' आनी 'भितरल्यान आयली गजल' हांतलो भेद कसो वळखुपाचो? तर तो वळखुपाक ताका कायं ठोकताळे, आडाखे, नियम नात. पूण पोरनोंच अणभव जेन्ना नवो ताल्ल जावन, अनेक अर्थाशयाचीं वलयां घेवन आमकां भिडा तेन्ना तो कवीच्या 'भितरल्यान' आयिल्याचें खंयतरी जाणवता. नारायण सुर्वे सारको कवी जेन्ना आपले गजलेंत म्हणटा की :

भरल्या पोटी अगा पाहतो जर चंद्र
आम्ही ही कुणाची याद केली असती

- हांगा ह्या शेरांत कवी आशयाचीं अनेक वलयां निर्माण करता. प्रेम, शृंगार, भाकरी, गरीबी, भुकेची वेदना ह्यो सगळ्यो गजाली कवी रोमेन्टीसिझम आनी रिअलिझम हांच्या संघर्षातल्यान फकत दोन वर्ळीतूच ताकदीन मांडटा. भुकेचो मोटो अणभव व्यक्त करता. ताचें तांतलें दर एक उतर रिलायेबल

दिसता. कवीच्या भितरल्यान आयल्यावरी दिसता.

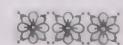
तशेंच जेन्ना 'मोमीन' सारको शायर म्हणटा की :

तुम मेरे पास होते हो गोया
जब कोई दुसरा नही होता

- तेन्ना जीर्णेतल्या एकमुळेपणाचो आनी नात्याचो एक उत्कट, अतृप्त अणभव थंय आकार घेता. रसिकांक त्या उतरांच्या पोटांतल्या 'गहिराई'त परत-परत देवूंशें दिसता.

कवितेकडे पळोवपाचो रसिक म्हणून म्हजो एक दृष्टिकोन आसा. जी कविता मेंदूतल्यान आयल्या, ती बरी कविता आसूंयेता. जी काळजांतल्यान आयल्या, ती बरी कविता आसतलीच. पूण जी पोटांतल्यान आयल्या ती श्रेष्ठ कविता. मेंदूतल्यान काळजांतल्यान सगलेच कवी बरयतात. पूण पोटांतल्यान जो कोण कवी बरयता, ताची कविता श्रेष्ठत्वाक पावतली. आनी ती पावपाक ताका वेगळी तकालस घेवची पडची ना. कसलेंच साहित्यिक राजकारण करचे पडचें ना. कसलोच पुरस्कार ताका मोटो करचो ना. ताका मोटो करतलीं तीं ताचींच उतरां. खोलायेतल्यान आयिल्लीं, जीणेच्या उर्जेन चार्ज जाल्लीं उतरां.

हें सगले बरोवपाचें कारण म्हळ्यार बाब विष्णू वाघाकडे मोटी प्रतिभा आसा. पूण रसिकांची दाद मेळोवपाखातीर, रसिकांचे टाळयेखातीर ताका रसिकांक जें किंते जाय तेंच बरोवपाचो मोह जावंयेता. आनी मागीर असलें लेखन वा गजल ही भितरल्यान न येतां ती फकत पाडलेलीच आसूंयेता. हो धोको विष्णू वाघ सारक्या साहित्यीकान टाळूक जाय अशें रसिक म्हणून म्हाका मनापासून दिसता. कारण साहित्यांत, कोंकणी काव्यपरंपरेन मोलाची भर घालपा इतली ताची तांक आसा आनी ह्या गजलांच्या निमतान ताणें ती परत एकदां दाखयल्या.

Welcome
The Booth
Level Officer.
Help him in
helping you.

The District Election Officer has appointed government officials as Booth Level Officers to help you in your voter list and voter ID card related questions. These Officers visit every family to verify details in voter list and help in checking voter ID status. This saves your time & effort in making trips to the Election Office.

We request you to help the BLOs in carrying out their duties.

Your Voter ID card, your identity.
Get yours soon.

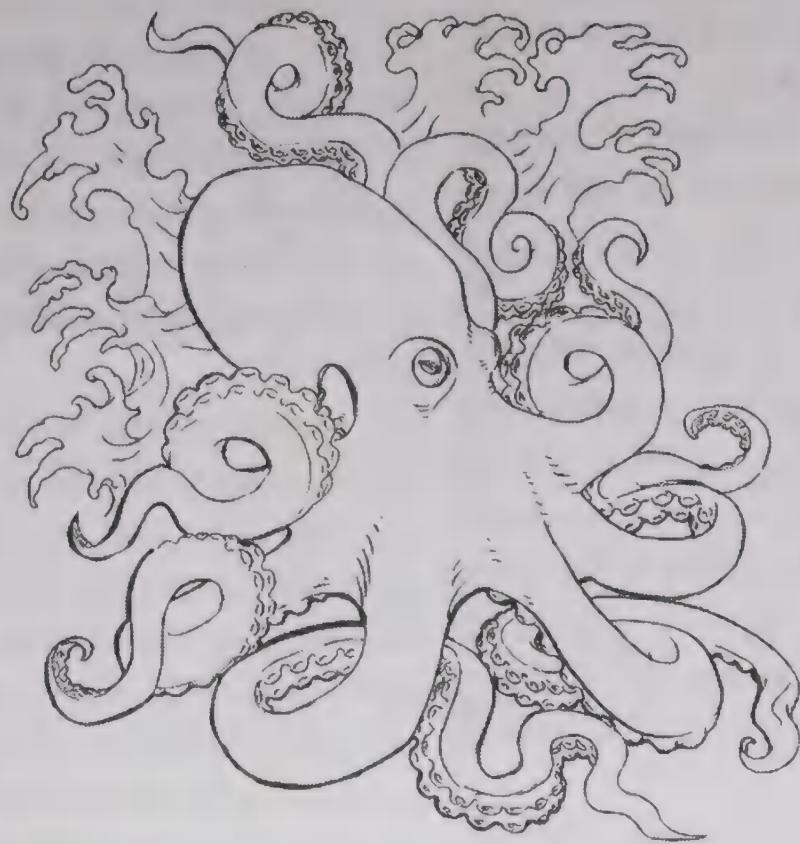
OFFICE OF THE CHIEF ELECTORAL OFFICER
ALTINHO, PANAJI - GOA

website : <http://www.ceogoa.nic.in>
e-mail : ceo_goa@eci.gov.in

- अपर्णा गारुडी
शिवोली, गोंय
फोन : ९८२३०९८२५४

बाबड्याक
फुटबॉल म्हणचे
कितें? तें तरी
खबर आसा
काय देव
जाणां! प्रसार
माईमांनी
'ऑक्टोपस'
गाजयलो.
बाबडो कीर
जांव मागीर तो
सिंगापूरचो.
ताची भविश्य
वाणी
परंपरावादी.
किरान भविश्य
सांगप
भारतीयांक नवें
व्हय. पूण ताचो
जागो 'पॉल'
ऑक्टोपसान
घेतलो.
भविश्याच्या
मळार केदी ही
उदरगत.

भविश्य हो सगल्या मनीस जातीचो आवडीचो विशय. कारण मनशाचेर भूतकाळाचो प्रभाव इतलो आसता की ताका वर्तमानांत जगप अशक्य जाता आनी हाचेर उपाय म्हणून तो भविश्याच्या नादाक लागता. संत 'वर्तमानात जगात' अशें सांगत आसतात. पूण मनशाक तें पटना. पटले तरी वेब्हारांत हाडप जमना. कारण जें ना ताचो हुस्को, जें दिशी पडना तें मेळोवपाचो हावेस आनी फुडाराचीं सपनां पळोवप हो मनीस सभाव. 'काल' गेलो काळखा कुर्डीत, 'आयज' कांयच केले ना, 'फायचे' बेत गिरयत गिरयत आयचो झेत सोबयलो; अशी परिस्थिती.

राशीचक्र पळयलें काय आमकां वर्सुकी अंकात येवपी वर्सुकी भविश्य, आयतारचे पुरवणेंत येवपी सप्तकी भविश्य वा दिसाळ्यांत येवपी दिसपट्टें भविश्य हांची याद जाता. हाली दूरदर्शनाचेर भविश्य सांगतात. सुविचार, विनोद, अध्यात्म आनी राशी भविश्याबगर खंयच्याच दिसाळ्याचें पान हालना. पानां वयल्यान याद जाली. दिसाळ्याच्या दरेका पानाचें खाशेलें भाग्य आसता. दरेका पानांचो वाचकर्वग वेगळो आसता. नोकरी करपी, पांयांक चक्रां लावन भोवपी वाचक पुराय दिसाळ्यांवयल्यो 'हेडलायन्स' वाचतात आनी पेपराची घडी मारून दवरतात. पेपरांतलें गिन्यान आनी पेपराचें मोल त्या

भविश्य

घडये भितर बंद. पूण आमी 'पेपर' घेतात (वाचतात न्हय) हो झेत. राजकारणात रस आशिल्ले पयल्या पानांसावन निमाण्या पानांमेरेन

राजकारण सोदीत 'पेपर धवळात'. काय जाण पयल्या पानावयल्यो बातम्यो 'रुच्चीक' माथाळो वाचून वाचपाक सुरवात करतात; आनी तातूत कांयच अर्थ ना (तांच्या रुचीची बातमी ना) अशें कळटकच दवरण्या वयलें दवरण्यारूच दवरतात. (सोडटात.) सुशिक्षित बेकार तरणाटे मेळत ताचो 'पेपर' घेवन नोकरेच्यो जायराती सोदतात. १९-२० वर्साचे 'सपनों की दुनियाँ में' जगपी कॉलेजकुमार खंयचो सिनेमा खंय लागला. वा नवो SMS कितें आयला तें सोदतात. हाचे भायर कॅम्पसा वयल्यान नदर भोंवडायतात आनी वाचपाचें सोडून खंयचे चलयेचो फोटो बरो आयला हाचेर चर्चा करतात. (हांवें आयकलां म्हणून सांगतां.) जे खन्यानीच वाचतात तांका परबीं फावो. जाणटे, दुयेंती, रिटायरमेंटाक लागी पाविल्ले चडशे जाण 'मरणाचें' पान पयलीं उगडटात. आयज कोणाचो कोण सोंपला? तो वळखीचो जाल्यार ताचें 'मरण' वा 'इतेर' केन्ना हाचेर चर्चा करतात.

शिक्षकांक तर दर दिसा स्वताचें गिन्यान पर्जळीत करपाक मेंदूक खावड जाय पडटा. ही गरजय दिसाळें भाग्यतात. एका खाशेल्या पानांचेर सुविचार, नवे सोद, दिसाचें म्हत्व, उतर कुवाडें, बोधकथा, अध्यात्म, भविश्य, विनोद अशें जायतें आसता. पूण सदांच तें जिरवणेक पडत अशेंय ना. एक मात खरें. हें पान तयार करतल्यांच्या कल्पकतायेची तोखणाय करीत तितली थोडी. जेन्ना पान करतल्यांचे कल्पकतेक खावड

मेळना तेना हीं पानां सामकीं 'बोअरींग' जातात. तींच उतरां, तींच कुवार्डीं, तेच सुविचार. तरीकय हें खाशेलें पान गिन्यानांत भर घालपाचें मोलादीक काम करता.

एक पान मात नेणट्यां पासून जाणट्यां मेरेन सगल्यांकच पिशें लायता तें म्हळ्यार निमाणे खेळां बातम्यांचे पान. 'खेळ' मागीर तो कसलोय जांव क्रिकेट, फुटबॉल, टेनीस, खो-खो. दर एकलो उमेदीन वाचता (निदान पळ्यतातरी). ताची लोकप्रियता पळोवन दिसाळ्याच्या पयल्या पानाक दुस्वास जाता आसतलो अशें कितेशें म्हज्या मनांत येता. हांव इश्कोलांत हिन्दी आनी कोंकणी विशय शिकयतां. एकदा हांवें एक प्रयोग केलो. णववेच्या वर्गाक आठ दीस सुनापरान्त विकत घेवन वाचपाक लायलो आनी मागीर 'दिसाळ्यांतले म्हजें आवडें पान' ह्या विशयाचेर निबंद बरोवपाक लायलो. अजाप म्हळ्यार पंचेचाळीसांतल्या चाळीस विद्यार्थ्यांनी 'लगो-न्यो' ह्या फाटल्या खेळा पानाचेर निबंद बरयलो. दिसाळें हेरांचें दिसपट्रें भविश्य सांगता पूण ताचें भविश्य ताच्या पानांच्या उपयुक्ततेचेर थारता हें ताका बाबड्याक खंय खबर!

दिसाळ्या वयल्या भविश्याचें आनीक एक गुपीत तुमकां सांगतां. दिसाळ्याचेर येवपी भविश्यवाणी ही त्या दिसाळ्याखातीर बरोवपी भविश्यकाराची आसता. ताका दिसता तें भविश्य. ना जाल्यार विंगड विंगड दिसाळ्यांचेर एकेच राशीचें भविश्य वेगळें कशें? तुमी बारीकसाणीन वाचल्यार कळटलें. चडश्या इंग्लीश दिसाळ्यांचेर केन्ना केन्ना ४-५ दीस एकूच भविश्यवाणी येता. आनी आमी तेंच परत-परत वाचपाचीं मूर्खपणा करतात. दिसाळ्यांचे कचरींत विचारल्यार ते सांगतात; गिरे फिरल्यात, तारे हालल्यात, सगलें एकेच लायनीत आयल्यात देखून ४-५ दीस एकूच भविश्य आनी तेच सारकें आसा.' हांव जाणा पेपर चलोवप सोपी गजाल न्हय. ताच्या भविश्यकारान फुडल्या दिसाचें भविश्य धाडलें ना जाल्यार ते तरी कितें करतले? पूण 'बें' म्हणिनांत. आसूं तें.

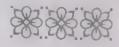
देखूनच सांगतां भविश्य वाचून केन्नाच भविश्य घडोवपाक वचूं नाकात. 'अपना हाथ जगन्नाथ' म्हणात आनी कामाक लागात. (जगन्नाथाक हात नात ही वेगळी गजाल.) नाजाल्यार तुमच्या भविश्याचे बारा विरेस्तार तेरा शुक्रार जालेच म्हूण समजात. हालीं मनशांच न्हय तर ऑक्टोपस लेगीत भविश्य सांगपाक (घडोवपा) लागला. ना जाल्यार चंद्राग पावल दवरपी आयचो शाणो, विदवान, विज्ञान मनीस असलीं पिशेंपणां पळोवन ताचेर विश्वास दवरचो नासलो. शाणो पिसो कसलोय जांव. निमाणो मनीसच न्हय तो? ताची अक्कल केन्ना खंय व्हांवत सांगू नजो. देखूनच म्हटलां.

‘गेली सांगून जानेश्वरी
माणसा पगास मेंद्रं बरी
हांव फुडे अशेंय म्हणटां
गेली सांगून विश्वचषकाची काणी
खेळापरस खरी ऑक्टोपसाची भविश्यवाणी

बाबड्याक फुटबॉल म्हणचे कितें? तें तरी खबर आसा काय देव जाणां! प्रसार माध्यमांनी 'ऑक्टोपस' गाजयलो. बाबडो कीर्जांव मागीर तो सिंगापूरचो. ताची भविश्य वाणी परंपरावादी. किरान भविश्य सांगप भारतीयांक नवें न्हय. पूण ताचो जागो 'पॉल' ऑक्टोपसान घेतलो. भविश्याच्या मळार केदी ही उदरगत. धर्तीवेल्यान ब्रह्मांडातले तारे गिरे हालोवपी भविश्यकारांक फाटीं उडोवन विज्ञान युगांत एका जलचरान भविश्याच्या मळार विश्वप्रसिद्ध जावप ही सादी गजाल न्हय.

हवामान खात्याची 'शिटकावणी' आनी प्रसारमाध्यमांतली भविश्यवाणी केन्ना खरी जाल्या? अशें सामान्य मनीस उल्यता तेना ताचेर विचार जावप गरजेचो. वर्तमानपत्र वर्तमानांत भूतकाळांतल्यो गजाली भविश्यवाणीत सांगता काय भविश्याचें अंदाजपत्रक सादर करता तेंच कळना. तेना आमी मनरिजवणेचे एक माध्यम म्हणून प्रसार माध्यमांतल्या भविश्यवाणीकडेन पळोवचें. आमच्या एका भविश्यप्रेमी इश्टाची गजाल सांगतां. तो बँकेत नोकरी करता. दर दिसा सकाळीं दिसाळ्यांचेर भविश्य वाचून भायर सरतालो. एक दीस सकाळी ताणें भविश्य वाचपाक पेपर हातांत घेतलो. पयल्या पानार ताचो फोटो, कुशीक अपघातांत सापडिल्ल्या स्कूटरीचो फोटो. हेडलायन आशिल्ली. 'हळहळ (इश्टाचें नांव) यांचे अपघातात निधन' ताका थरथरो सुटलो. ताणें पान परतीलें. दुसऱ्या पानार आनीक एक बातमी हळहळ्यांची संस्थेच्या अध्यक्षपदी निवड. खरें म्हळ्यार हांगा त्या इश्टाचो फोटो येवपाक जाय आशिल्लो थंय अपघातांत सोंपिल्ल्या मनशाचो फोटो घाललो आनी ताच्या जाग्यार हाचो. ताका दिसाळ्याच्या संपादकाक 'खांव काय गिळू' अशें दिसलें. खूब राग आयलो. जितेपणी पेपरार मरण म्हळ्यार कितें? तरी नेटान ताणें तिसरें पान परतिलें. भविश्य वाचपाक. ताच्या राशींत बरयलें 'छान करमणूक होईल' ताणें रागान दिसाळ्याचे कुडके-कुडके केले. दिसाळ्याचेर वाचून गांव जमलो. फोनार फोन येवंक लागले. इश्ट-सोयरे आयले. ताका जितो पळोवन कांय जाणांक सूडूडू जालें. कांय जाण फावट फुकट गेली म्हूण बेजार जाले. वेळ फुकट होगडावपाचो पडलो म्हूण कांय जाणांनी दिसाळ्याक गाळी मारल्यो. कांय जणांची मात 'बरीसूडू करमणूक' जाली. पूण त्या बाबड्या इश्टाक ते दिसा जालो तितलो मनस्ताप पयलीं केन्नाच जालो ना. ताणें दिसाळी वाचप सोडून दिलें.

मनीस हातावयल्या रेशांत भविश्य सोदता. खयतरी वाचिल्लें 'नसीब तो उनका भी होता है जिनके हात नहीं होते' म्हाका दिसता तांचें नशीब कपलार बरयलां आसतलें. एक मात खरें उज्वल भवितव्य घडोवपाची तांक मनशाच्या सकारात्मक विचारांत आसा, दिसाळ्यांतल्या भविश्यवाणीत न्हय, हें जे दिसा सामान्य मनशाक कळटलें तो दीस आनंदाचो.

सुण्या - नांपस्त्रपां

जेन्ना जेन्ना हांव शाळेंत
'सुण्याची शेंपडी वाकडी ती वाकडीच'
ही ओपार शिकोवपाक हातांत घेतां,
तेन्ना सगल्यांत पयलीं म्हाका याद
येता ती रेंजराची. हो 'रेंजर' महळ्यार
आमच्या एवरशायन अपार्टमेंटातले
शेंपडी नाशिल्लो (तुटको) सुणो.
चुरचुरे बाबड्याचे! या दिसासावन
हांव ताका पळ्यतां तेन्ना सावन
तागेली शेंपडी हांवें कैन्नाच पळ्यली
ना.

तशीं पळ्यल्यार आमगेल्या
बिल्डिंगेतल्या भुरूयांनी ह्या सुण्यांचीं
नांवांय एका परस एक दवरल्यांत.
लांबेल्या सुण्याक 'रॉकी', दोळो
फुटक्या सुण्याचें नांव 'स्ट्रायकर'.
बाराय म्हयने तिनूय त्रिकाळ मातवेन
आनी धुल्लान भरिल्या पेट्याक नांव
दवरलां 'स्नोव्ही'. तातूंत एक मोटवो,
लहान जातीचो सुणो आसा, ताकाय
'लैपटॉप' नांव दवरखन हीं मेकळीं. ह्या
भुरूयांक हीं नांवां सुचतात तरी कशीं,
म्हणून हांव बुचकळ्यांत पडतां. ही जाली
तांच्या नांवांची खबर. आनी अशो
जायत्यो खबरो, किंजिलां हांव तुमकां
सांगपाचें आसा.

वाड्यावयल्या भुरूयांचं आनी
ह्या सुण्यांचं बैसबरें जमता हैं आनी
वेगळें सांगपाची गरज ना. वाड्यार
कोणालेंय लहन, वाडदीस, बारसो
किंतेय आसूं, हीं सगलीं सुणीं आपल्या
घरचोच तो सुवाळो अशीं समजून तातूंत
वांटो घेतात. तांची उमेद आनी नेट

पळोवन मार्गीर म्हाका 'आज म्हजो
वाडदीस गोड गोड दीस, वाड्यावयलीं
भुरूगीं आयलीं वीस आनी तीस' हैं पद
मुजरत गायन दिसता. सणा परबेक
तर विचारंच नाका, सककाळीं फुडे
दारांत हजर. आमीय तांची बेसबरी
कुयदाद घेतात. आमच्यांतलीं कांय
जाणां 'श्वानमोर्गी' आशिल्ल्यान तांकां
जेवंक खावंक घालप, वरखदपाणी
दिवप अशीं जापसालदारकेचींय कामां
व्हडा उमेदीन आंगार घेतात.

सांगवेंच जाल्यार आमगेल्या
मारीसाबायक तर ह्या सुण्यांचौ
सुमाराभायर मोग. ताका म्हापशां
कॉलेजीक वतना वाटेर खंयूय सुण्या
पेटे बी दिश्टी पडत जाल्यार, तें
रोखडेंच तांकां पोतयेंत घालून घरा
घेवन येता. अशी तरेन ह्या 'श्वानांची'
संख्या दिशींदिशीं वाडत चल्ल्या. बरें!
ताका तांची इतलीं काकुळ्ट की तांकां
घरा हाडून नहाणोवप, धुंवप. पावसां
दिसांनी वेट दोतोरालागीं वहरप,
त्याभायर निहदपाक तांकां साका
कुडके' नाजाल्यार बोंदरांय तयार
दवरप. घरज पडल्यार हीं सुणीं

लोकांनी आपल्या स्कुटरीर वा गाड्येर
घातिल्लीं कापडांय वहरन आपली
वेवरस्थीत सोय करून घेतात. तांचो
केल्लो हो थाटमाट पळोवन म्हजी
तिडक सामकी तकलेक चडटा.
म्हाका तांचो सामको भयरो जळोप.
तांची लहंव घरात येत, लाळ
सगळेकडेन जायत म्हण हांव घरभर
डेटॉला बाटल्यो घेवन भोवता. वाटेर
दिश्टी पडल्यार तांकां हॅट केले बगर
केन्नाच रावना. हांव घरा आयलें किंते,
गेलें किंते, तांकां पडलां थोडेंच! हैरांक
मात तीं सामकी जीव घालतात. ताच्या
फाटल्यान 'क्यें, क्यें' करून धांवप,
आंगार उडवयो मारप बी सरकशी
चलतात. फाटल्या दिसांनी डिनिमल
रेस्कूवचे वांगडी येवन तांच्या गळ्यांत
बेल्ट घालून गेल्यात. बेल्ट घालूक
लागत पासून हांचो झेतूय सुबेज जाला.

आमच्या ह्या सुण्यांक आनी
उण्यांक कशींच पडना. कोणीय पांव
वा पोळ्यो खावंक घाल्यार तोंड पासून
लायनात. बिल्डिंगेतल्या पसरकारानीं
तांकां उरिल्ले सामोसे, पॅटीसां घालून
तांची जीब सामकी दाट करून

उडयल्या. त्या आयर फॉरेनरांनी बिस्कुत्यांचे आख्यापे पुड्यांचे पुड्डे खावंक घालून नस्ती अपुर्बाय केल्या. मार्गीर ती उण्याक तोंड लायतलीं तरी कशी? एकदीस हांवें धुवेक टायगर बिस्कुत्यां पुडो विकतो हाडूंक थाडलें. जाल्यार म्हणूंक लागलें, 'मम्मी, म्हाका टायगर बिस्कुत्यो हाडूंक लावं नाका, म्हाका लज दिसता. सक्यल सुणे टायगर बिस्कुत्यो खातात.' तेन्नाच्यान आमीय ह्यो बिस्कुत्यो खावपाच्यो सौदून दिल्यात. ह्या सुण्यांची किंजिलां सांगत तितकीं उणीं. एक दीस हांवें शाळेतल्यान घरा येवन म्हज्यो नव्यो ताल्ल 'चिप्स' व्हाणांचो पार दाराभायर द्वररलो. ते राती एकल्यान त्यो व्हाणो 'चिप्स' घातलेल्यावरी चाबडावन द्वरल्यो. त्या दिसा म्हाका तांची सामकीच भिरभिरी मारली. दुसरी बजाल आमचीं ही सुणीं हांगेलीं जौतीं तांबेल्या दारांत व्हरखन उडोवपाक सामकी फिशाल. मार्गीर दुसरे दिसा आमच्या किंजिलांक भार येता. जायते फावट मेल्लो हुंदीर, हाडां

बी हाडून दारांत उडयतात. एक मात, सुण्यांक लागून चोरयांचें प्रमाण मात साप्प उणीं जालां. नाजाल्यार कोणायच्या गाड्येतल्यान पेट्रोल ना जावप. दारांतले बलब गायब जावप, अशीं घडटालें. पूण आतां चोवीस वरां कडक सेक्युरिटी उपलब्ध आसता. ताका लागून उशाक हात घालून आमकां निहंदूंक मेळटा. हरशीं दिसभर गांवार खवंयू ओवूं, 'हर कुन्ना आपनी गली का शेर होता है।' तसो आमच्या पुराय वाड्यार तांची शेक चलता. चलूं बाबड्यांचो! म्हाका किंतें? हालीं तेपार

हीं सुणीं आमचे शाळेभौंवतणी ओवूंक शिकल्यांत. इंटरवलाक भुरव्यांच्या हातांतले जिन्नस खावंक मैल्टात म्हूण बरोबर इकरा वरांचेर ती गोटीकडेन पावतात. बरें हांगाय पावरलीं म्हूण म्हजें किंतें वता गा. पूण जेन्ना कोणूय एकलो वांगडी म्हाका विचारतात 'आगो, हीं सगलीं सुणीं तुमचीं मगो?' तेन्ना मात तांची म्हाका दोळे फोडून राब येता. पूण दुसरेवटेन बरेंय दिसता. कारण ह्या बैवारशी सुण्यांक त्या निमतान हांवें आदार दिल्ल्याचें समादानूय ओगता. सुणीं आसूं वा गोरवां, तीं जर प्रामाणीक जात म्हूण जग वळखता, जाल्यार हांवेंच 'पडमूर' म्हूण किंत्याक म्हणून घेवचें? हय काय नहय?

- काश्मीरी स. पावसकार

एवरशायन अपार्टमेंट,
शिवोली-गोंय.

बिंब प्रकाशनाचीं नवीं पुस्तकां

तॉलस्तॉय

: रवीन्द्र केळेकार

मोल : १२० रुपया

बाकी विशेश

: दिलीप बोरकार

मोल : १०० रुपया

जाय काय जूय? (दुसरी आवृत्ती)

: दत्ता दामोदर नायक

मोल : १०० रुपया

आत्मभान (काढंबरी)

: सुजाता सिंगबाळ

मोल : २०० रुपया

स्वीकार (कथा संग्रह)

: सुजाता सिंगबाळ

मोल : १२० रुपया

काणी एका सुण्याची (बाल साहित्य)

: सुधा खरंगटे

मोल : १०० रुपया

सांवळी सांज (कविता)

: तेजश्री प्रभु गांवकार

मोल : १०० रुपया

बोलके ठसे (मराठी कविता)

: तेजश्री प्रभु गांवकार

मोल : १०० रुपया

आरके गे पुरके (कविता)

: सुफला प्रभु शेळकार

मोल : १०० रुपया

पंचारत (एकांकी संग्रह)

: सुफला प्रभु शेळकार

मोल : ८० रुपया

बोरकारी

: दिलीप बोरकार

मोल : २०० रुपया

Shreyarthee

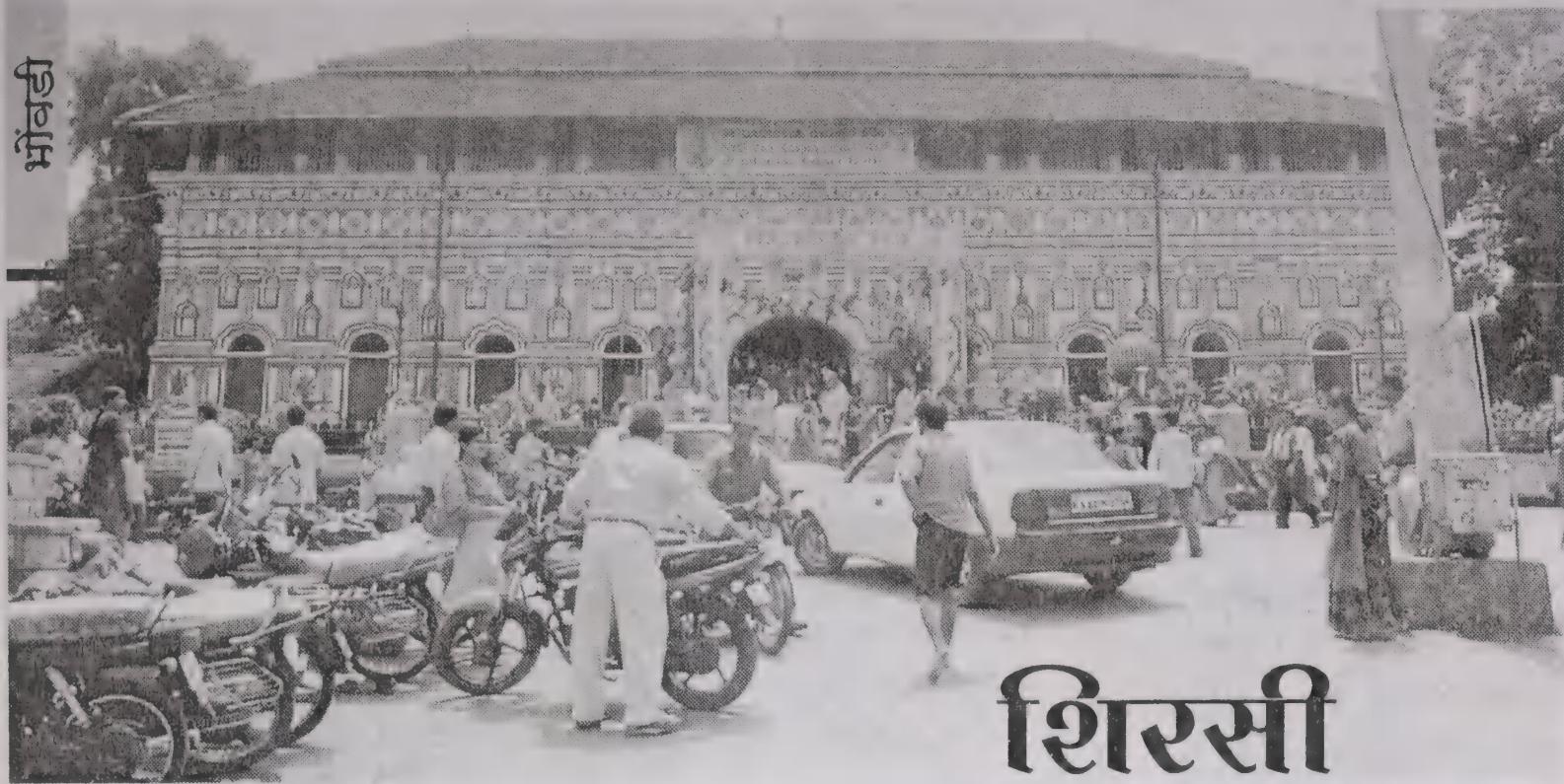
: Dilip Borkar

Rs. 200

पुस्तकां खातीर संपर्क करात : फोन : २४३८३७९९

ऑर्डर नोंद थेट्यार आमी पुस्तकां घरपोच पावयतात

१५% सवलती सयत.

शिरसी

‘शिरसी’ उत्तर कन्नड जिल्ह्याचे शिरस्थान. कर्नाटकांतुले एक प्रसिद्ध शक्तिस्थान. अंबा, काळी, दुर्गा, परमेश्वरी, कात्यायिनी... अशां अनेक नावांनी, अनेक रूपांनी प्रसिद्धी पाविली जागृत देवी ‘श्री मारिकांबा’ शिरसींतु आस्सा.

भारतीय संस्कृतीचे मूळकेंद्र म्हळ्यार देवस्थान. ताक्का पक्का उदाहरण शिरसीचे मारिकांबा देवस्थान. भायल्यान तें पळयल्यार राजमहालशें दिसता.

कावी कलेची अभिरूची आसिल्ल्यांनी मुदाम हें देवस्थान पोळोवका संपूर्ण देवळाच्यो वणत्यो भायल्यान, भित्तरल्यान कावीकलरान अती सुंदर सजयल्यात अशशीं कावी चित्रकला पोळोच्याक भारी अपरूप आनंद मेळता.

स्वच्छता, प्रसन्नता ह्या देवळाचीं वैशिष्ट्यां. नित्य नेमान त्रिकाल पुजा, शुक्रवार विशेश पुजा, नवरात्रांतु, दिपावळीक, कार्तिक महिन्यांतु विशेश कार्यक्रम उरताती. ह्या देवळांतु विशाल सभामंटप आस्सा. साहित्य, कला, सांस्कृतिक कार्यक्रम जायत उरताती. आषाढ एकादशी ते कार्तीक एकादशी पर्यंत चातुरमासांतु दर एकादशी दिवस ‘ताळ-मद्दले’ कार्यक्रम उरताती.

‘ताळ-मद्दले’ म्हळ्यारी कन्नड भाषेतु

रामायण, महाभारत वा पुराणांतुली खंचेतरी एक प्रसंगाचेरी आधारीत सुसंवाद आनी विस्तारान विश्लेषण कोर्चे एक जानपद कला. हो कार्यक्रम तीन-चार घंटे चलता. व्हड-व्हड पंडीत पात्रधारी जावन भाग घेताती.

गर्भगृहांतुली देवाली मुर्ती लाकडाची. एक तळ्यांतु मेळळील खंय! त्या तळ्याक ‘देवी केरे’ म्होणु नांव पडला. कन्नडांतु केरे म्हळ्यार तळे. शिरसी गेल्यारी तें तळे आजय पोळोच्याक मेळता. देवी केरेतु मेळळीली मुर्ती. शालिवाहन शके १६११ शुक्ल संवत्सर, वैशाख शुद्ध आष्टमी मंगळवार दिवस, अजां आस्सिलकडेन प्रतिष्ठापन केल्ली.

प्रसिद्ध शिरसी जत्रा, दोन वर्षांतु एकपटे, फालगुन महिन्यांतु पूर्ण एक आठवडो चलता. कर्नाटक, केरळ, आंध्रप्रदेश, महाराष्ट्रासावन लक्षगट्ट्यांन जन एताती. तेन्नांचो देवीलो अलंकार, जत्रेचो वैभव पळयल्यारी जीव तृप्त जाता. जन्म सार्थक जाता.

आदीं ह्या देवीक रेडे, बकरे, कोंबे बली दित्ताले. हजारों निष्पाप जिवांची हत्या देवील नावांन जातशिशली. तेन्ना गांवचो पुढारी दिवंगत शोषगिरी नारायण के शवैन हाणे जिवाची बाजी लावन इ.स. १९३५ तु शिरसींतु महात्मा गांधी आयिल तेन्ना पशुबळी बंद करयली. इतलें न्हय हरिजनांक मंदिरांतु

प्रवेश दिवयलो. आज त्या मंदिराचे पुजारी ब्राह्मणेतर जातीचे जावनास्साती. उत्तम रितीन पुजा विधी कोर्नु आस्साती.

कितलेकी जन चारधाम यात्रे वोच्चून येताती. तिरूपती रामेश्वर, मंत्रालय, धर्मस्थळ म्होणू कार, टेंपो कोर्नु वत्ताती. पण तांका तांगेले गांवा आशिलें, गांवचे लाग्गी आशिलें कितलेकी पुरातन देवस्थानाबद्दल जाण उरना. उत्तर कब्रड जिल्ल्यातु (उर्नू) ‘मारिकांबा’ देवस्थान पळयनाशिल्यांक कस्सले (किंते) म्होणका?

शिरसी सुपारी, याळ (वेलदोडे), मिर्यां, खावची पानां, केळीं.. निमित्त मलेनाडु (घाटावयलो प्रदेश) प्रदेशांतुले प्रसिद्ध व्यापारी केंद्र जावनास्सा.

जास्त दूर ना. एकपंता (एकफावट) जरूर पळोवन येया. फुरसती आसल्यार दोन दीस राबचें कोर्नु वचा. आजू-बाजून आस्सिलीं अनेक प्रेक्षणीय स्थानां पोळोयत. १३ कि.मी. पयस ‘सहस्रलिंग’ आस्सा. उत्तरेक १६ कि.मी. ‘सोंदे’ आस्सा. ६० कि.मी. अंतराचेर जगप्रसिद्ध ‘जोग फॉल्स’ आस्सा. ४० कि.मी. पयस ‘विभूती फॉल्स’ आनी ‘याण’ आस्सा.

हें सर्व पोळोवच्याक जास्त खर्च जायना. फक्त मन कोर्का. मन केल्यारी मार्ग दिसता.

सोंदे

हो गांव शिरसी-यल्लापूर रस्त्यारी, शिरसीच्यान १५मैल अंतराचेरी आस्सा. नैसर्गिक दृष्टीन मनोहरी, रमणीय जावनास्सा. उडुपी अष्ट मठांतुल एक मठाचे (सोंदे मठ) मूळ स्थान हांगा आस्सा.

विजयनगर राज्य अंत्य जाल्लेनंतर, गेल्ले गेल्ले कडेन हैदरअली विजयी जाता. मुसलमान राज्य कर्त्यालो प्रभाव वाढता. कर्नाटकांतु बिळगी, केळदी, सोंदे घराण्याचे, पराजीत जाताती. इ.स. १७६३ पर्यंत, सोंदे राज्याची राजधानी जावनास्सिल ह्या गांवचे प्राचीन वैभव अजून हांगा दिसून येताती.

सोंदे घराण्याच्या अगस्पा नायकान, श्री वादिराज स्वामीले विद्वतेक मान दिवन तांका श्री रमात्रिविक्रम मंदीर बांदून दिलिले. तें आज पळयल्यागी, आमकां प्राचीन शिल्पकलेचे वैभव दिसता. ह्या मंदिराची कथा अश्शी आसा.

श्री रमात्रिविक्रमाली रथारूढ मुर्ती, वादिराजालो परमभक्त, सेवक भूतराजान बदरीसावनु रथ समेत उक्कोळुन हाडली. येतनाव वाढेरी राक्षस भूतराजाक अडयताती दोगांमधे लढाई (युद्ध) जाता. भूतराज त्या रथाचे एक चक्र शस्त्र म्होणु हातांतु धोर्नु त्या राक्षसांले संहार कोर्ता आनी मुहूर्ताक समः जावन सोंदे येवन पावता. त्या घटणेक साक्षी जावन श्री रमात्रिविक्रमाल्या रथाक फक्त तीन चक्रां आस्साती, चार नाती. (The temple designend as a chariot) ह्या देवळा पुढल्यान (समोर) साधारण ८० फूट ऊंच ध्वज स्तंभ आस्सा. तो स्थापना करतना खूब कष्ट जाल्ले. नीट गब्बोच्याक केलिल सर्व प्रयत्न विफल जाल्ले त्या वेळार मठाधिपती जावनु श्री वादिराजाले शिष्य आस्सिले. श्री वादिराजान १२० वर्षाचे आसतना जिवंत समाधी घेत्तिली. कालांतरान एक दिवस

मठाधिपतील स्वप्नांतु, 'त्या ध्वजस्तंभारी मेगेल चित्रो कोरांतियाती. हांवु तो स्तंभ उक्कोलनु धर्ता' म्होणु श्री वादिराजा सांगता. त्या प्रमाणे ते शिल्प पूर्ण करताती. आनी तो ध्वजस्तंभ विनायास नीट राबैताती. आजीक ५०० वर्ष जालीं, तो ध्वजस्तंभ नीट राबून आस्सा.

मठांतु वोचका जाल्यार वाढेरी हयग्रीव समुद्र म्हळील विशाल सरोवर लागता. आतां देखरेक नांसी चिखलान पुरुन गेला तांतू कमळां फुलां फुलताती. आजू-बाजूचे वनांत विविध प्रकाराचे वृक्ष, विविध प्रकाराचे पक्षी निर्दर्शनाक येताती. परिसर एकदम शांत जावच्यादिकून मन प्रसन्न जाता.

श्री रमात्रिविक्रम मंदीर पळोनु मात्रशें सकल देवनू गेल्यारी सोंदे मठ आस्सा. मठाचे बांधकाम, त्या वेळार वापरिले लाकडी खांबे, जंते (बीम) आनी ताजेर केलिले काष्ठ शिल्प अप्रतिम जावनास्सा. दोळ्यांतु अंजन घालतू सोदिल्लातिकां खंयी मेलिस्सना. मठाचे पुढल्यान (समोर) राजांगण आस्सा (होड आंगण) राजांगणासावनू सकल देवनू गेल्यारी 'धवळ-गंगा' पुष्करणी आस्सा. पुष्करणीचे उदाक स्वच्छ जावनास्सा. तीर्थ क्षेत्रारी आयिले भक्त हांगा न्हावनू देवर्दर्शनाक वताती. ह्या धवळांगे आजू-बाजून सान-होड अनेक देवस्थाना आस्साती. परिसर पवित्र जावनास्सा.

शलमली नदी तिराचेरी अपूर्व निसर्ग सौंदर्यान भरिले तपोवन विसरनांसी पोळोका

श्री वादिराज हांगा तपश्चर्याक बसताशिले खंय! थंयचे एक शिलेचेरी तांगेली पादमुद्रा (फूट प्रिंट) आजिक्य दिसून येता. हें तपोवन भाविकांक स्वर्ग समान जावनास्सा. मध्वाचार्याल परंपरेतु अत्यंत पूजनीय श्री वादिराजानी जिवंत समाधी घेत्तिली. तांगेल वृदावन सोंदेतु आस्सा. त्या कारणान सोंदे उत्तर कन्नड जिल्ह्यातुले एक प्रमुख आध्यात्मिक केंद्र जावनास्सा.

इतिहासांतु ह्या गावंचे नांव 'सुधापूर' म्होणु आस्सा. वर्तमान कालांतू ह्या गांवाक 'सोंदे', 'स्वादी', 'सोदे'.... इत्यादी नावांन वळखताती.

हांगा लागी 'स्वर्णवल्ली मठ' आस्सा. तो सुदां पोळोचे सारको आस्सा. हें जागृतस्थान श्री गंगाधरेंद्र सरस्वती स्वामी निमित्त प्रसिद्धी पावल्यां. हे स्वामी पर्यावरण जागृती खातिर खूब धडपडताती.

चला, विचार करा, एकपंता शिरसी, सोंदे, स्वर्णवल्ली दिकोन वोच्चून येया. एक-दोन दिसांचो प्रवास. खर्चु जास्ती येना. वेळ आसल्यारी आयिल तेन्ना जवळपास आस्सिले प्रेक्षणीय स्थळां, सहस्रलिंग, बनवासी, गुडवी पक्षिधाम, जोग फॉल्स, याणा, विभूती फॉल्स पोळोन येया.

- पद्मनाभ नायक
टिळकनगर, डोंबिवली.
फोन : (०२५१) २४२१४०१

ज्ञानपीठ पुरस्कार भेटवण सुवाळ्याचे पुर्वसंध्येर रवीन्द्र केळेकार हांच्या घराकडेन तांच्या 'ओथांबे' ह्या मूळ कोंकणी पुस्तकाचो रेखा देशपांडे हाणी केल्ल्या मराठी अणकाराच्या पुस्तकाचें तशेंच रवीन्द्रबाबाच्या 'कषाय मधुर' ह्या माधवी सरदेसाय हाणी संपादन केल्ल्या पुस्तकाचें विमोचन करतना भारतीय ज्ञानपीठ ट्रस्टाचे संचालक रवीन्द्र कालिया, नामनेचे उडिया कवी आनी ज्ञानपीठकार सीताकांत महापात्रा, नामनेचे लेखक आनी समिक्षक डॉ. नामवरसिंह आनी रवीन्द्र केळेकार.

रवीन्द्र केळेकार हांकां
ज्ञानपीठ पुरस्कार भेटोवन जाले
उपरांत उत्सुक्तपणान
रवीन्द्र केळेकारांच्या भाशणाचो
पोत धरून समर्पक भाश्य करपी
लोकसभेच्यो सभापती
मीरा कुमार.
माचयेर गांय राज्याचे मुखेलमंत्री
श्री दिगंबर कामत,
रवीन्द्र कालिया,
नामवरसिंह,
रवीन्द्र केळेकार आनी
ज्ञानपीठ पुरस्कार
निवड समितीचे अध्यक्ष
सीताकांत महापात्रा

पुरस्काराचो स्वीकार केल्या उपरांत
रवीन्द्रबाबान पुरस्कारासयत
प्रसारमाध्यमांक अशी पोळा दिली.
पुरस्कार स्वरूपांत
सात लाख रुपयांचो चेक,
वाग्देवीची काश्य मूर्ती आणि
भोवमानपट हांच्या सांगाताक रवीन्द्रबाब.

BSNL 3G
Faster than your thought

Now in Goa

**Download
happiness**

@ 3.6 Mbps

For assistance Dial 1503/1800 180 1503

विम्ब मासिक / ऑगस्ट २०१०/४०

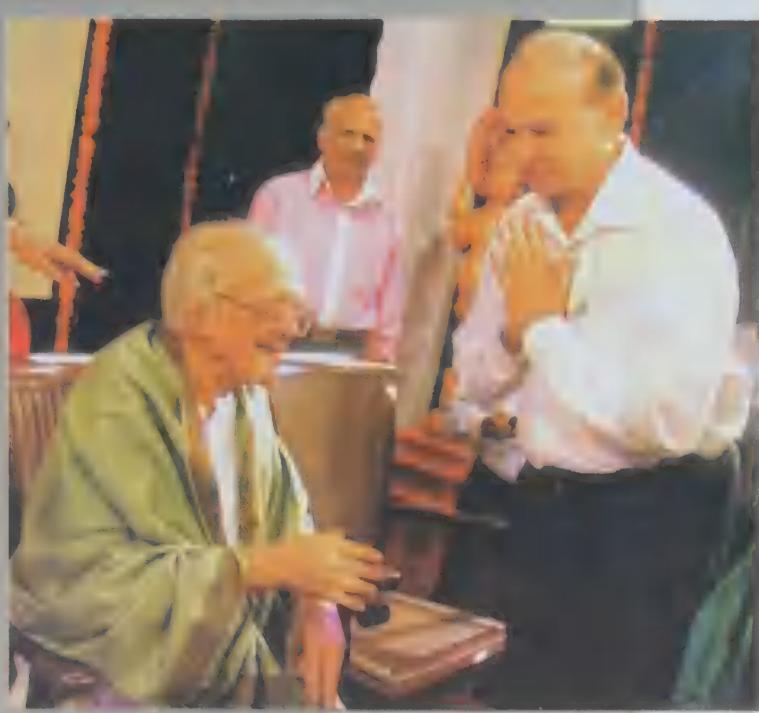
www.bsnl.in

रवीन्द्रबाबांचे अभिनंदन करतना
आदल्यो मुखेलमंत्री आनी
साहित्याच्यो रसिक
श्रीमती शशिकला काकोडकार.

रवीन्द्रबाबांचे अभिनंदन करतना
लोकसभा खासदार श्री. श्रीपाद नायक.

रवीन्द्रबाबांचे अभिनंदन करतना
सभापती आनी गोंय कला अकादमीचे अध्यक्ष
श्री. प्रतापसिंग रावजी राणे.

रवीन्द्रबाबांचे अभिनंदन करतना
सुटके झुंजारी लिबी लोबो सरदेसाय.

RAJ BRAGANCA RESIDENCY

Here's your chance
to scale new heights at Mapusa!

'Raj Braganca Residency' is at Altinho-Mapusa. A location that offers a pleasing panoramic view, peaceful ambience and the serenity all around. This residency is well planned with 1-2 bedroom luxury living spaces with graceful interiors & ultra modern amenities.

So come, and create a world of your own.

At 'Raj Braganca Residency'

PROJECT BY:

**Raj Housing
Development^{TM}
Pvt. Ltd.**

website : www.rajhousinggoa.com

पावस पिसो!

असो कसो, पावस पिसो
सकाळपसून रावला व्हावत
म्हातरेचो कळसो कसो

वडयो केल्यो गेल्यो भिजून
मिरसांगेचो पिठो अज्जून
तेवता पळे रगत कसो
असो कसो, पावस पिसो

आंगण पळे तळे जालां
तुळशी रोपोय बुद्धन गेला
हांगा थंय लागलां धावूक
पांजन्यांतले पिसो सोंसो
असो कसो, पावस पिसो

रांदनी-पोल्लांत न्हिदला बुकी
एकूय सुवात ना गे सुकी
भिंतोडेत कुडकुदटा
कोंबलो म्हजो इल्लोसो
असो कसो, पावस पिसो

वासरेभितर काळोख गुपाट
पाट सोदल्यार मेळटा ताट
तांदळांतले फातर वेचून
जीव जालो सामको पिसो
असो कसो, पावस पिसो

आयलो पावस

आयलो पावस, आयलो पावस
लिक्क जोगूल हांसता
गडगडो हो उडक्यो मारीत
धोलके बडयत नाचता

आयलो पावस, आयलो पावस
ताड माड धोलता
दसणीचो तांबडो बोंगो
जिबली दाखयत हांसता

घरामुखार भल्ल्या तळी
कागदा-वहडीं सुटलीं
शींड नासून, यें नासून
दर्या-पार पावतलीं

आयलो पावस, आयलो पावस
लांटून फुटून आयलो
म्हज्या मना-भुयेत हांवे
खोसये-रोंपो लायलो

पावस पिसो!

पयर पसून रकता असो?
मळबा बुराक पडला जसो
बुल्लुशिल्लो भुरगो कसो
म्हणटा म्हाका पावस पिसो
न्याय गा तुमचो असो कसो?

‘यो रे पावसा’ आपोवणे पावन
रोखडोच मिर्गार आयलों धावन
येवकार दिलो ल्हान व्हडान
म्हणटांत आतां पावस पिसो
न्याय गा तुमचो असो कसो?

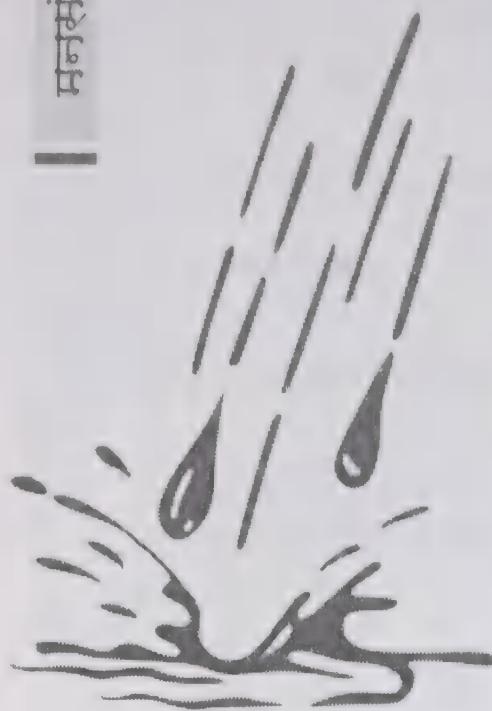
बाविल्ल्या रोप्यांक उदीक घालें
भुरग्यांखातीर आंगण भग्लें
व्हडयांनी खेळ्यून खुशाल जाले
म्हणटात आतां पावस पिसो
न्याय गा तुमचो असो कसो?

मायाचो म्हयनो पुरुमेताचो
नेम आसता घरकान्नीचो
सामान हाडचें कोंत्राद तुमचो
वयल्यान म्हणटात पावस पिसो
न्याय गा तुमचो असो कसो?

रान्नी पोल्लांत बुकी सुखी
कोंबले बाबाची भितोड सदिंची
वर्सान जाता भेट तुमची
तरी म्हणटात पावस पिसो
न्याय गा तुमचो असो कसो?

- विजयाबाय सरमळकार

- मनोहरराय सरदेसाय

जोगूल

निटच पटूक सोदता
करणेचं दर एक पावल
अनवळखी वाटे वरी
चिंतनाक सेगीत शिटकायता
अशेंच अचकीत खिणा
चिंतना भायलें मर्ती येता
नवें जरी आपले वाटेक
जिणेचे बांदावळीचे पावल दिसता
मन उजू वाटेन वता
घडये ताचीच ती गवाय
खिणयाळी जाणविकाय
ते खिणा जोगूलशें पेटून वता
नदरेच्या घासाक गावना केन्नाय
मर्तीचे पोशाक फटोवन वता

- महेश पारकार
शिरोडे-गोंय

जेन्ना भाटां विकून सोंपलीं

विकून विकून जेन्ना सगळीं
भाटां विकून सोंपलीं...
बिल्डींगेचीं बियां थोडीं
शेतान व्हरून ओंपलीं
हळुहळू शेतान जालें
बिल्डिंगांचे रान
पयस देशाक उझून गेले... कोगुळांचे गान
कापीत कापीत कसायांनी
दोंगर-रानां कांपलीं
थोडीं बिल्डिंगांनी थोडीं कचऱ्यान व्हरून धापलीं
चंवरिल्या काजी-आंब्या
पयस गेलो गंध
इतिहासान शेणून गेले... सुरणाचे कंद
गरीब रस्त्यार रडटना
दोळ्यार ओडली तोपी
कितल्यो खाल्ल्यो डोऱ्यारांनी
धनगरांच्यो खोंपी
शेवटाक नदरो तांच्यो
मांडवीचेर पडल्यो
जुगारांच्यो बोटी हाडून... हळुड्यार तिच्या सोडल्यो
गोंया लागी विकपा सारके
कांयच आतां उरुंक ना
सगळें सोपलें विकून तरी
भुको तांच्यो मरुंक ना... भुको तांच्यो मरुंक ना

- रमेश साजू घाडी
साळगांव - गोंय
फोन : ९८५०४५३३५५

चवथो कोनसो घराचो

दरेकल्यान हांगा
घोव-बायल-भुगरी
हांचेच त्रिकोन रचल्यात
आनी घरांतल्या जाणट्यांक
चवथ्या कोनशाक उडयल्यात

खरें घर त्रिकोनी न्हय
तें चवकोनी आसता
पूण...आतां
त्रिकोनी घरां रचपाची कला
जायत्या जाणांक जमपाक लागल्या

तुमी चवथ्या कोनशाक उडयिल्ले
सगले जाणटेले, दियात म्हाका
हांव व्हरतां तांका
पूण, एक सांगात
... तुमच्या भुरग्यांक
न्हीद पडचिना

तेना मात, ह्या जाणट्यांक
सोदूक येनाकात म्हजेकडेन
हांव एकल्याकय
तुमचे सुवादीन करचें ना

त्या जाणट्यांचे,
किंतें करतलें म्हण विचारतात?
हांव तांका, चिरे कशे दाळटलें,
एकाचेर एक, आनी उबारतलें
एक व्हडलो वृद्धाश्रम!
कित्याखातीर?

तुमचींय भुरगरीं
त्रिकोनी घरां रचतलीं
तेना
तुमकां येवन रावचेखातीर

- रंजीता बी. नायक
फोडवे, रायबंदर - गोंय
फोन : ९९२३१३५२२

स्वतंत्रतायेची

स्वतंत्रतायेची फांतोड उदेल्ली
आयिल्लो उरांत प्राण
धावूय दिको मुक्त न्हिदिल्ल्यो
प्रतिक आमचे म्हान
विजयोत्सवाची धरून आस
मुखार सरत राविल्ले
हातांत घेतिल्लीं शस्त्रां सोडलीं ना
तन मन भुंयेक अर्पिलें
रणांगणाची वाजिल्ली तुतारी
सळसळिल्ली जयहींद भुमी
देशाखातीर रगत सांडयल्ले
कश्ट घेतिल्ली ही जल्मभुमी

वी भुंये पूत अमर जाल्ले
राखून देशाची शान
मुखार सरिल्ले फाटीं सरले नांत
मुक्ततायेचो मेळळो मान

रुखारुखावळी धोलूक लागिल्ल्यो
खुशी जाल्ली मंगल खिणांत
स्वतंत्रतायेचो दीस भाग्याचो
प्रफुल्लीत मनात गीत विणात

जरवम

तुजो असो उपाट मोग
सहन जावचो ना म्हजेकडेन
इतलेंच म्हणून तो गेलो
ते चिप्प भिजिल्ले राती
ताच्या उक्त्या आंगार
म्हज्या नाकटांनी काडिल्ले वळ
अजूनय चुरचुरता आसतले ताका
तेन्ना मात ताणें म्हणिलें
हें सहन क्रप कांय न्हय
म्हजे खातीर
हजा जखमांत लेगीत
तुजो
मोग लिपला...

सुट्ले भोवशें तें
गरयेक फारवल्ले
गरी-म्हाडया सयत
हांयस घेवन गेलें
काय नजो
तांवसाक नवी गरी
म्हाडयो जशाक तशो
बांदून नवें हायस लावपाचें
लायलें-तरीय आयलेना
पनवत-कांयच लागलेना
शेवटाक माल्लो पोलेर
शेवटून उदकांत
तेन्नाच हींचण पावलें
बुळबुळीत हातभर
गरयेचें सुटना
धोडायल्यार मरना
मोग असोच खंय?
मनांतल्यान केन्ना मरना!

- अशोक शीलकार
शीला, सावयवों.

- अन्वेषा सिंगबाळ

फोंडे - गोंय

फोन : ९४२२४४४२११

- अशोक भोंसले
भाटले - गोंय.

म्हजें बिलू

दुदा रंगाचे बिलू म्हजें
लांब लांब लहेवेचे
पळोवंक दिसता सोडलां कोणे
बंडल व्हुलाचे

आंग ताचे मोव मोव
खाटीवेल्या उशा भशेन
कान ताचे लांब लांब
खेळण्यांतल्या सुपा भशेन

भूक मातशी लागली जाल्यार
पायांकडे येवन रडटा
नुस्त्याची पोती दिसल्यार
ताचेर मात तें घुरीच घालता

अशें हें आमचे बिलूबाय
मिटकी मारून खाता साय
सबावान जरी आसलें फुलू
अपुरबायेचे तें म्हजेंच बिलू

- धनवीरा संजय राऊत देसाय

यता : १०वी
असोल्डा - केपे.
फो. : २७८४५२६

आजो आनी नातू

बाबुल्याच्या माथ्यार
काबुलीवाली चेपे
बाबुल्याचे आजोळ
शिरवय केपे

बाबुल्याच्या हाताक
घडयाळ 'फोरेन'
बाबुलो रावता
आल्दोना 'कारेन'

बाबुल्याच्या पांयांक
'साटां'चे बूट
बाबुल्याक शिंवला
दुरंगी सूट

बाबुल्याचो देव
माशेलांत मल्लीनाथ
बाबुल्याक सदांच
मन मेकळी साथ

असोच आमचो बाबुलो
सदांच हांसता खेळटा
आज्याच्या उल्याक
सदांच धांवून येता

- डॉ. भिकाजी घाणेकार
पणजी - गोंय.

काटांदोर

एक आसलो काटांदोर
तो सामको तिरादोर
उडी मारतालो मेजार
खावंक मेळना जातकच
जातालो बेजार
काळोकिट ताचो रंग
न्हिदेचो आमचे करता भंग
सायेच्या मेळायांची ताका खूब गोडी
मेळायां शिंसो तो दिसता तेना फोडी
वन्टीपान्यावेल्यान भोवता अचल्य
काळखान दिसता तुमकां जाल्यार पळ्य?
मारता आंगाक ताच्या हिमसाण
कसलीच ना ताका निवळसाण
टुकुटुकू आमकां पळ्यता
नदर पडतकच मान आपली वळयता
मनशांभशेन चलता
वण्टीपान्यार भोवता
राज्य ताचे रातच्यावेळार
दोळे ताचे पाटल्यांतल्या फळांर

- अर्थवृ सुदत्त शेणवी मांद्रेकार

घर नं. २, भितली पेठ,
दिवचल-गोंय, ४०३ ५०४
यता : ६वी
शांतादुर्गा हायस्कूल, दिवचल
मो.: ९८५०४५६२०३

पावस

रामू धांवत धांवत आपल्या घरा येतालो. चार दिसांनी पावस येवपाचो आसा अशी खबर ताणे लागीच आसलेल्या रेडियोर आयकल्ली. तो खूब खूश आसलो. फाटले फावटी दुश्काळाच्यो ताच्यो यादी जाग्यो जाल्यो. त्याचबराबर पांचव्याचार शेतांची, सुंदर मळ्यांची सपनांय ताका दिसपाक लागली. फाटले फावटी आयिल्या दुश्काळांत ताका खूब त्रास जाल्लो. खूब त्रासांत ताणे ते दीस काडिल्ले. केन्ना एकदांचो पावस येता म्हणपाची खबर घरा वचून सांगतां अशें ताका जाल्लें.

तो घरा पावता. घरांत भितर सरता. ताका असो घामान भिजिल्लो पळोवन ताची बायल ताका म्हणटा, “आरे, किंते जालें? असो किंते फाटल्यान कुत्रो लागिल्ले सारको धांवत आयला?”

“आगो लागीच आसलेल्या रेडिओर हांवें आयकल्लें की चारूच दिसांनी पावस येवपाचो आसा खंय! आगो चल तयारेक लाग. नांगर, कुदळ, खोरे सगळे काढून दवर.”

“पयलीं तुमी मात्शे बसात पळोवया. पावस किंते रेडियोचे आयकता, की रेडियोचे आयकतूच धांवत येतलो?”

“आगो रेडियो किंतेय खबर सांगना, म्हजो इश्ट म्हणटालो की रेडियोची खबर खूबदां खरीं आसता.”

“तरें खरेंच जातलें म्हू? तरें

जालें तर ह्या वर्सा आमी खूब शेत रामूची बायल घरांत काम करताली. रोवया. बरें भात पिकोवया.”

हे सांगतना रामुचे बायलेच्या दोळ्यांत सुंदर आनी सुखी संवसाराचें एक सपन फुल्लें.

चार दिसांनी काळीं कुपां मळबांत दिसपाक लागलीं. पूण एक प्रकारच्या वत सावळेचो खेळूच त्या दिसा चलतालो. रामू आनी ताची बायल उमेदीन पावसाची वाट पळयतालीं. पूण पावस त्या दिसा पडलोच ना आनी दुश्काळाचे वायट विचार तांच्या मनांत परते येवपाक लागले. रामून ताका रडटना पळयलें, “आगो अशें रँडूनाका, पावस येतलोच अशें म्हजें मन म्हणटा.”

“फाटले फावटीं अशेंच जाल्लें. काळीं कुपां येतालीं आनी वतालीं. पूण पावस पडलोच ना”

“आगो पावस पडटलोच.” मनांत दुःख पूण तोंडार खुशी आनी आत्मविश्वासाचें सवंग घेवन रामू घरांत गेलो.

दुसरो दीस उजवाडलो. रामू घरा भायर आसलेल्या ओटचार बसलेलो. हातांतलो नांगर, कुदळ, खोरे तो साफ करतालो. ताची नदर कामार पूण मन मळबाचेर लागिल्लें. तोंडा फुडलें उजाड शेत ताका दिसतालें.

रामूची बायल घरांत काम करताली.

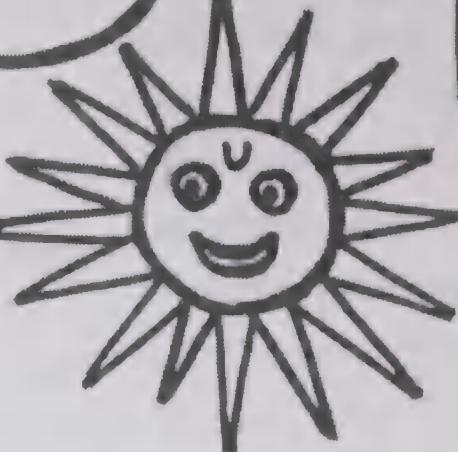
अचानक मळबांतलीं काळीं कुपां गडद जातात अशें रामूक दिसलें. कुपांचो गडगड आयकूंक आयलो. पयसुल्ल्यान मोर केकाटपाचो आवाज आयकपाक आयलो. बेगीन बेगीन तो घरांत गेलो, “आगो पावस आयलो, चल भायर.”

तो मेरेन काळीं कुपां ताच्या घरावयर पातळीं. हळुहळू पावसाचे थेंब सकयल येवपाक लागले. सगळेकडेन पडपाक लागले. रामू आनी ताची बायल शेतांत उबीं रावलीं. पयल्या पावसाचे पयले थेंब तांचेर पडपाक लागले. झाडां पेडां सगळीं प्रफुल्लीत जालीं. पक्षी गोड गावपाक लागले. मळबांत इंद्रधोणू उबे रावलें. त्या इंद्रधोणवाच्या सात रंगानी रामू आनी ताचे बायलेचीं सपनांय रंगपाक लागलीं. मोठे उमेदीन तीं शेत नांगरपाक लागलीं. आनी शेत नांगरतना एक प्रकारचे समाधान तांच्या दोगांच्याय हासण्यांत दिसतालें.

– सिद्देश शिरोडकार
फाज हाऊसिंग कॉलनी,
माडेल, थिवीम.
फो. : ९०४९८९५९८०

उदका थेंब्याळी काणी...

हॅलो! हांव थेंबो! उदकाचो एक सानुलो थेंबो. हे सगळे म्हजे मित्र. आमी दर्यात खूब मज्जा करतात. दिसभर खेळप, नाचप, उडयो मारप, ल्हारांबराबर आपालिपा खेळप. उडक्यो मारीत वेळेर येवप आनी तशेंच नाचत नाचत परथे दर्यात धांवप, दीसभर खेळप.

पूण गिमांत एक चमत्कार जाता. सूर्याची उश्णताय वाडटा. आनी ते गर्मेक लागून उदकाची वाफ जाता. एकेक थेंब्याळी ऊब जावन आमचें आंग ल्हव ल्हव जाता आनी वयर वयर उबूक लागतात. मज्जाच मज्जा!

वयर उबतना धरीरचीं झाडां, घरां, मनशां सगलीं ल्हान दिसतात. मळबभर हातींत हात घालून आमी हेडटात, धांवतात. पूण हो मस्तो वारो! तो आमकां धुकलून धुकलून जमिनीवयर हाडटा.

जाता कितें? जमीन बेगीन तापता आनी थंयची गरम हवा वयर येता. तशी समुद्रावयली शितळ हवा थंयची सुवात घेता.

वारे आमकां धुकलून फुडें व्हरता. पूण पळयत जाल्यार फुडें दोंगरच दोंगर. हो सह्याद्री पर्वत. फुडें सुवात ना म्हणून आमी वयर वयर उबत रावतात. इतले वयर मळबांत पावतकूच हांवें दोळे गुप्प मिटून घेतले. दोळे उगडीत जाल्यार सगलीकडेन धुंवरच धुंवर.

एका जाणट्या थेंव्यान हांसून सांगलें, 'आरे हो धुंवर न्हय, हीं कुपां! गरमेन उदकाची वाफ जाता आनी थंडेन वाफेचे उदक जाता.'

पळयत जाल्यार खरेंच आमी सगलीं वाफेचीं कुपां जायत वतालीं. धवीं फुल्ल कुपां! उबून वतां वतां आमकां खूब शीं खावंक लागलें. कडकड्या थंडी!

मागीर आंग जड-जड जायत रावलें. आनी गम्मत पळय... आमी एकएकटे परते उदकाचे थेंबे जावंक लागले. परतें आमकां आमचे आंग गावलें तशें खोशयेन आमी नाचूंक लागले. धव्या कापसावरी कुपांचीं काळीं काळीं कुपां जालीं. आमी नाचूंक लागलीं तशें घर्षणान चक्चक वीज खेळूंक लागली. दाट काळखांतल्यान जोगूल जमनीर पडली झग् करून! आनी फाटल्यान मोट्रो घडाड गडगड आवाज जालो. उजवाडाची गती आवाजाचे गतीपरस जलद आसता, म्हणून पयलीं जोगूल दिसता आनी मागीर गडगड आयकूंक येता.

जायत गेली. मागीर सुळळ करून समिंदरांत गेली.

आहा! दर्या पळोवन आमकां इतलो आनंद जालो. तिनेय आमकां मायेमोगान लागीं केलें.

आनी परते आमचे खेळ सुरु जाले.

अशें हें आमचे जळचक्र निरंतर चालू आसता. याद उरतली न्हय तुमकां? हांव थेंबो! उदकाचो एक सानुलो थेंबो!

हे पावसाचे दीस. आमच्या देशांत पावसाक खूब म्हत्व. उदक, अन्न, फुलां, फळां, अर्थवेवस्था उबी जीणच पावसार आदारून आसता.

पावस पडचे पयलीं वातावरण कशें आशिल्लें, पावस पडतना कशें आसता, आनी पावस पडटकूच कशें दिसता? पावस कितले दीस उरता? पावस पडटना तुमच्या जीवाक कशें दिसता? भुरग्यांनो तुमचे पावशी अणभव, गम्मत 'बिम्ब' मासिकाक बरोवन धाडात. काणयो, निबंद, प्रसंग, चित्रां, कविता, फोटो, कितेय धाडात. पूण त्यो तुमीच बरयल्यो जाय.

फुडें पळ्यात .....

पावसाचो थेंबोच तुमकां आपली काणी सांगता.

- इंदू अशोक गेरसप्पे

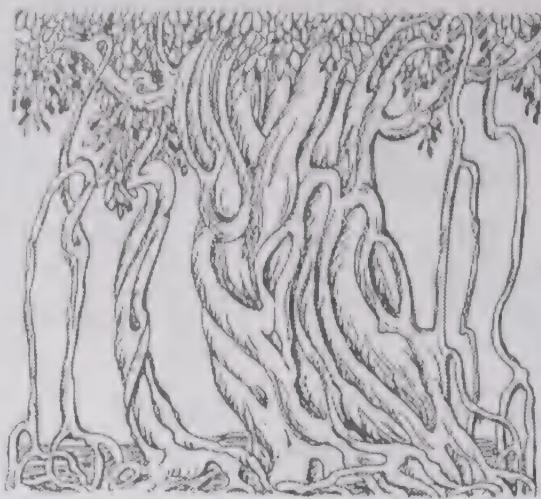
बंगलुरु

भुताचो भंय

एका गांवांत एक जाणटो शेतकार रावतालो. त्या गांवांत तो सगळ्यांत जाणटो असो मनीस आसलो. सगळे लोक ताणे सांगिल्ले उतरान उतर मानताले आनी ताचेर विश्वासय दवरताले. त्या गांवांत वडाचे एक व्हडले झाड आशिल्ले. लोकांचो समज आसलो की रातीच्या वेळार त्या झाडाभौंवतणी उजवाड चक्कर मारता आनी जो कोण त्या वेळार थंय भौंवता तो परत दिसूंक शक्य ना. गांवच्या सगळ्या लोकांचो हे गजालीचेर विस्वास आसलो.

त्या जाणट्या मनशाचो एक नातू आसलो. तो सामकोच हुशार आनी शिटूक बुद्दीचो आसलो. ताका सदांच दिसताले की ही गजाल खरी न्ही म्हूण! ताका खरे कितें तें जाणून घेवपाची उत्सुकताय आसली. एक दीस ताणे सात पांच चितून एक मांडणी काढली. ताणे आपले आवयक सांगले की ताका ताच्या मास्तरान आपल्या घरा आपयला आनी येना जाल्यार ताका ख्यास्त भोगची पडटली. घरांतल्या सगळ्या लोकांनी ताका नाका म्हूण सांगले. कारण ताचो मास्तर दुसऱ्या गांवांत रावतालो आनी तो रस्तो त्या झाडाकडल्यानच वतालो.

पूण ताणे तांचे एक आयकले ना आनी तो भायर सरलो. पयलीं ताणे आपल्या मास्तरागेर वचून मन लावन अभ्यास केलो. थोड्या वेळान तो परत येवपाचे वाटेक लागलो. दीस पडपाक लागिल्लो आनी ताका भंय लेगीत दिसतालो. जेन्ना तो त्या झाडाकडेन पावलो आनी ताणे धाडसान वयर पळयले, जाल्यार ताका उजवाड भौंवपाच्या वाटचा कांय काजुले भौंवतात ते दिसले. तें पळोवन ताका सामके हांसपाक आयले. हांसत हांसत तो घरा पावलो आनी ताणे घडिल्ली गजाल तांकां सांगली.

पयलीं तांचो ताचेर मातूय विस्वास बसलो ना. पूण जेन्ना ताणी स्वता थंय वचून पळयले तेन्ना तांकां खरे कितें तें कळळे आनी तांचो एक व्हडलो गैरसमज पयस जालो.

— पल्लवी जुवारकार

धावी,
द न्यू एन्युकेशनल इंस्टीट्युट
कुडचडे - गोंय.

— नागेश नायक वडिये

मडगांव-गोंय.

- विन्सी कादूस
'स्नोज कृपा',
आर्लेम राय,
सालसेत-गोंय
मो. 9822587498

पुलीस तपाळा

तुजो घोव
एक दीस
जर्मनीक
वचपाचो
आसलो. ताचे
बराबर ती
बायल
वचपाची
आसली.
तांची एअर
तिकेट
पलोवन तुका
तिडक
मारली.
किट्याक
तिणे आपूण
तुज्या घोवाची
बायल म्हण
तिकेटीचेर
नमूद केल्ले.

“सखाराम, हांवे घंटी वाजयले बगर कोणाकच भितर सोडनाका. भायल्यान पत्रकार आसात तांका सांग, तपास जातकच हांव म्हायती दितले म्हण.” इन्स्पेक्टर नलिनीन कडक आवाजांत आदेश दिलो.

“ओके मॅडम.” सखाराम भायर गेलो आनी दार बंद केले.

“म्हजी झाडटी अशी बंद रुमांत कित्याक जाता?” इन्स्पेक्टरा मुखार बसून आशिल्ले अस्तुरेन प्रस्न केले.

“हो बंद रुम न्हय. हो झाडटी घेवपाचो रुम. रुबिना, आर यूरेडी टू रिकॉर्ड?” रुबिना इन्स्पेक्टराचें तपास सहायक.

“एस मॅम” रुबिनान ते अस्तुरेचे स्टेटमेन्ट रिकॉर्ड करूक आपलीं यंत्रणां सज्ज केली. कंप्युटराची तपासणी केली. मायक तपासलो. “ओके मॅम. कॅरी अॅन.”

“तर सुझी, हांव म्हजें कार्य सुरु करतां. तू तयार आसा?” आपल्यो फायली मांडीत इन्स्पेक्टरान तिका विचारले. तिणे मान हालोवन हयकार दिलो.

“बाणावले गांवांत एक २८ वर्साचे बायलेचो खून जाला आनी त्या खुनांत तुजो घोव घुस्पल्लो आसा म्हणपाची आमचेकडेन म्हायती आसा.”

“म्हजो घोव त्या खुनांत घुस्पल्लो आसा म्हण तुमी ताका अटक केल्या. कोर्टात तुमी तें प्रोवार करात. म्हाका हांगा कित्याक हाडलां? म्हजो त्या खुनाकडेन किते संबंद आसा?”

“पयलो संबंद, तू ते बायलेक वळखता. ती तुकाय वळखताली. दुसरो संबंद, तिचो खून करतल्या दुबाविताची तूं घरकान. तिसरो संबंद त्या खुनांत खंय ना खंय तुजोय सहभाग आसपाचो आमकां दुबाव आसा.”

“म्हजो त्या खुनाकडेन कसलोच संबंद ना.”

“शांत राव. पयलीं हांव म्हजो संबंद सांगतां. हांव फक्त एक इन्वेस्टीगेटिंग ऑफिसर म्हण ही केस हाताळना, बगर खंयचेय अस्तुरीचेर अन्याय जाल्लो म्हज्यान पळोवंक जायना म्हण हे केशींत हांवे लक्ष घालां. तुका दिसना ते बायलेचेर अन्याय जाला म्हण?”

“ना. ती एक चरीब्रहीन अस्तुरी. तिणे आपल्या घोवाक सोडला आनी दुसऱ्या कोणाक तरी घेवन भोवताली.”

“दुसरो म्हज्यार तुजो घोव?”

“ना. म्हजो घोव न्हय.”

“त्या मनशाक तूं वळखता?”

“ना. म्हाका म्हज्या घोवानच सांगिल्ले.”

“आमचे म्हायतीप्रमाणे तूं म्हणटा तातूत सत्य आसा. पूण तुज्या घोवाचे आनी तिचे सारके नातें कितें?”

“एक दीस पार्टेक तीं मेळळीं आनी तांची

इश्टागत जाली. दादलो आनी बायलेची इश्टागत जावप हातूत गैर किंते आसा?”

“तूं तुज्या घोवाकडेन लग्न जावंचे पयलीं तुजो एक बॉयफ्रॅन्ड आशिल्लो. तो आजून पासून कुंटत कुंटत कित्याक भोवता तें मात्शें सांगशी?”

“ताच्या पर्सनल लायफाचेर हांव कित्याक उलोवं?”

“तुज्या घोवाल्या मनशांनी ताच्या पांयाचें हाड मोडिलें म्हण सांगपाक लज दिसता? तुजो संबंद दुसऱ्या कोणाकडेन आशिल्लो ताका खपलो ना. जाल्यार ते बायलेचो संबंद आनीक कोणाकडेन आशिल्लो ताका खपतलें?”

“तो म्हजो घोव म्हणटगीर ताका तसो अधिकार उरता. ते बायलेचो तो कोणच न्हय.”

“बरें आसा. हांगा पासून मानून घेवंया तुजो घोव ते बायलेचो कोण न्हय. आमचो तपास सांगता तुज्या घोवाचीं जायतीं अफेरां आसात.”

“हें सगळें फट आसा. तो म्हाका निश्ठावान आसा.”

“ती बायल जिवंत आसली आनी तुजो घोव ते बायले फुड्यांत आसतना सापडिल्लो जाल्यार...”

“हांव तिचो खून करतलें आसलें.”

“इतली तिडक कित्याक आयली? एक दीस न्यू इयर पार्टेक किंते घडलें ताची याद करतां. तुजो घोव ते बायलेक घेवन पार्टेक वचपाचो आसलो. तुका ही खबर कळळी. तुवें ताचो पाठलाग केलो. एका वॉल्ताचेर तुज्या घोवान तुजी गाडी वळखली. तो थांबलो. सगळीं आपापले गाडयेंतल्यान भायर सरलीं. ते बायले हुजीर तुज्या घोवान तुजेर रस्त्याचेर एक थापट मारलें आनी तुका परतून घरा वचूक सांगलें. हें मान्य करता?”

“ताची याद म्हाका ना.”

“तुजो घोव एक दीस जर्मनीक वचपाचो आसलो. ताचे बराबर ती बायल वचपाची आसली. तांची एअर तिकेट पळोवन

तुका तिडक मारली. कित्याक तिणे आपूण तुज्या घोवाची बायल म्हण तिकेटीचेर नमूद केलें. तूं विमानतळ मेरेन गेलें. थंयसरूय तुज्या घोवान तुजो अपमान केलो. हेंय विसरलें?”

“तसल्यो लहान लहान गजाली याद दवरपाक म्हाका वेळ ना. हांव सुखी जिवीत जियेवंक सोदतां.”

“ह्या सुखी जिविताक भुलून तुवें तुज्या घोवाक शॅर केलो? तुमचो धर्म अशी तुका परवानगी दिता?”

“हांवे म्हज्या घोवाक शॅर करूक ना.”

“ती एक घरसंवसारी अस्तुरी. तिका घोव आसलो. एक भुरगें आसलें. तुज्या घोवाल्या पैशांक भुलून तिणे आपल्या घोवाक आनी भुरग्यांक लेगीत सोडलो.”

“म्हज्या घोवाल्या पैशांनी तिणे घडये इश्टागतीचो फायदो काडला आसत. पूण म्हज्या घोवान तिचे कडेन अनैतीक संबंद दवरूक नांत.”

“तूं दोळे धांपनू दूद पियेवपाचें नाटक करता. हांव जरी खुनाविशीं तपास करतां, तरी तुजेभितर आशिल्ल्या मनीसपणाचो हांव थाव घेवंक सोदतां. तूं आपल्या घोवाक वांचोवपाचो यत्न करिना

बगर तूं आपूण एक बायल म्हण विसरपाचो यत्न करता. घोवाल्या दुडवां खुस्तार मारिल्ल्या मौजांक लागून मनीसपणाक विसरपाचो यत्न करता. हांव अशें लेगीत म्हणटां कोण तरी तिचो खून करतलोच आसलो पूण जे परिस्थितींत तिचो खून जाला, ती परिस्थितींत तुज्या घोवाक जबाबदार धरता. तूं ताचेर चादर ओळूक सोदता हे सारके न्हय. कित्याक तूं आतां मनीसपणाचो खून करूक सोदता, एके बायलेच्या चारित्र्याचो खून करूक सोदता.”

“तिचो खून जावंक ना, तिणे आत्महत्या केल्या.”

“हें तुज्या घोवान सांगलां न्हय तुका?”

“हय. ताचेर म्हाका भरवंसो आसा.”

“ती आत्महत्या करतना तो थंय किंते करतालो? तो तांच्या घराकडेन कित्याक गेल्लो? तेदे वेळार ताणें आपल्या धंद्याचेर आसूक जाय आसलो. ताचे कचेरेंत कितलेच जाण ताका सोदून गेले. प्रत्येकाक तो not available आसलो. हाचो अर्थ किंते? तुज्या घोवान तिका प्रवृत्त केली आत्महत्या करपाक वो तुज्या घोवानच तिका वीख दिलें?”

“तूं म्हज्या घोवाक पुराव्या विणे

गुन्यावकार धरता हें बराबर नहीं।”

“तुका सगळी खबर आसतनाच तूं तुज्या घोवाची कित्याक बाजू घेता? एके बायलेचेर अन्याय जाला अशें तूं कित्याक मानून घेना?”

“अखेरेक तो म्हजो घोव न्हय?”

“घोव? कसलो घोव? आपलें चारिच्य होगडावन बसला
तो घोव? परद्वार करता तो घोव? निशपाप चल्यांक, बायलांक आपल्या
पैशांच्या नेटार फसयता तो घोव? तांचे कडेन अनैतीक संबंद दवरून
तांका पयलीं गुरवार करता तो घोव? कसल्या कसल्या वांकड्या कामांत
घुस्पल्लो आसा तो घोव? आपल्या पैशांच्या बळार पुलीसांच्या
दोळ्यांक पानां पुसता तो घोव? तुजो घोव गुन्यांवकार म्हण तूं मान वा
ना मान, हे फावट तो कसोच निर्दोश सुट्चोना असो आमी निर्धार
केला.”

“आनीक एक पदक मेळोवंक वो आपली बडटी करून घेवंक तुमी म्हज्या घोवाक ह्या खुनांत घुस्पयतात?”

“‘शट अप. परत परत तेंच उल्यता.’”

“मागीर तमचेकडेन कसले पुरावे आसात म्हण...”

“स्टॉप इट नाव. रुबीन, पूट द स्लॉट विडीयो. तुज्या घोवाचे आमी स्टर्टिंग आँपरेशन केलां. कोणाकोणाकडे ताचे संबंद आसात ताचे फोटो घेतल्यात. ताका आमी खूब आदीं धरपाचीं आसलीं. पूण ह्या खुनाक लागून तो आपूणच जाळांत सांपडला.”

थोड्या खिणांक तांचे संभाशण थांबले. रुबिनान विडीयो सुरु केले आनी तिच्या घोवाचे कारनामे दाखोवंक सुरु केले. ताचे चलयांकडले संबंद, वाकडे धंदे करप्यांकडले संबंद आनी देसाच्या दुस्मानांकडले संबंद. कांय फोटे, कांय क्लीपिंग्स दाखोवन रुबिना परत आपल्या जाग्यार बसले.

“हे पुरावे आमचेकडेन आसात म्हण तुज्या घोवाक खबर ना. आतां तरी तुजो घोव गुन्यावकार म्हण तुं मानून घेता?”

“तो हेर कडेन गुन्यावकार आसत पूण ते बायलेच्या खुनांत तो मीसळ ना.”

“तुजे सहनशक्तीची दाद दिवंची पडली. इतल्या गुन्यावकारी वृत्तीच्या मनशाक तूं वाचोवंक सोदता. बरें आसा. आता निमाणो प्रस्न, आनी निमाणो फोटो. हांव तुज्या घोवा विरुद्ध गवाय दिवंक सांगिना बगर इतलेंच मानून घे की तुजो घोव ह्या ना जाल्यार त्या गुन्यावांत सामील आसा. तो चलयां-बायलांचेर अत्याचार करता. तुजेर लेगीत ताणे अत्याचार केल्यात. तो एक समाज दुश्ट मनीस, परद्वारी आनी देस घातकी. मनीसपणाच्या नांवार एक खत. कोर्ट ताची नीत करतलोच, हो फोटू पळोवन तूं ताची नीत कर.” रुबिना ताका एक फोटू दाखयता. त्या फोटवांत असभ्य अवस्थेत तिची भयण तिच्या घोवाचे वेंगेंत आसता.

“‘ओ, नो.’” ती आपल्या दोळ्यांचेर हात दवरता.

“आमी अस्तुन्यानी दादल्यांचे कितले म्हण सौंसून घेवपाचे? तांच्या गुन्यावाचेर कितले म्हण पांगरूण घालपाचे? बायलो म्हळ्यार खेळणी म्हण समजुपी दादल्यांक कितले म्हण प्रोत्साहन दितलीं? ती मेल्या ती बायल कोणय आसू, तिका पवित्र करपाचो म्हजो यत्न न्हय. आमीच आमचेर अन्याचार करून कित्याक घेवपाचे? बायलमनीस ही देवाची पवित्र रचणा, तिका समाजांत फाव तो मान मेळूंक जाय आनी ते नदरेन सगळ्यांनी तिची प्रतिमा सांबाळूंक जाय.”

‘‘इन्स्पेक्टर मॅडम, हांव तुमचेकडेन सहमत आसां. म्हज्या घोवा विरुद्ध हांव गवाय दिवंचेना, पूण आमच्या समाज प्रवृत्तीक आव्हान करतले, आमच्या धर्म प्रवृत्तीक आव्हान करतले, आमचे जिणे मुल्यांक आव्हान करतले. खंय सय करू?’’

इन्स्पेक्टरान तिच्या खांदार हात घालो आनी घंटी वाजयली.

“हो पुलीस तपास गरज पडल्यारच कोर्टीत वतलो. तुजो स्वतंत्र स्टेटमेन्ट दिवंक तुका परवानगी आसा. सखाराम पत्रकारांक म्हज्या रुमांत बसय हांव येतां.”

“‘ओके मँडम.’”

When in Mumbai

॥ हायवे गोमंतक ॥

कोँकण्याची खालावळ

महिला गृहउद्योग ४४२४ गांधी नगर

मराठा स्टोअर्सच्या मागें

पश्चिम महामार्गा समोर, वांद्रे (प्रवृत्त) मुंबई ४०० ०९३

दूरध्वनी : २६४०९६९२ / २६४५३१२०

Authentic Goan Food at its Best

Prop : R. P. Potnis

(गरुवारी बंद)

With

Best

Wishes :

• *Italab (GOA) PVT. LTD.*

• (Surveyors - Quality Inspectors - Analysts)

• Ores - Minerals - Waters - Foods - Soil

• Effluents & Air Pollution Monitoring

• Margao - Goa

• Phone : (0832) 2704883 &
2704836

• Fax : (0832) 2736296

• E-mail : italabgoa@dataone.in

• visit us at <http://www.italabgoa.com>

• Branches : Sanvordem - Mulgao -
Vasco da Gama -
Mangalore - Karwar -
Bellikery - Vizag -
Paradeep & Haldia

• Operating Offices : Japan, Taiwan,
China, Korea,
Europe

• Associates : Italab Pvt. Ltd., Mumbai.
: Italab Japan Ltd., Tokyo.

and also in major ports around the world.

- रुपा कोसंबे
शिंदोळी, सांकवाळ,
कुदठाळी-गोय.
फोन-२४५२१५०

एकदां असोच
ताचो टेलिफोन
बंद जालो.
लायमनाक
दाखयल्यार
लायनमन
पळोवपाक येता
तेज्ज्ञा फोन
चालू, घरांतलीं
फोन करपाक
गेल्यार फोन
बंद.
लायनमनान
यंत्रणेंत कांयच
दोश ना म्हण
सांगतगीर हो
धावलो
देवीकडेन
प्रसाद घेवपाक.
भटाक आपलें
गा-हाणें
सांगतगीर भट
पसून खंय
हांसलो!

भविष्यताणी

दिसाळें उगडतनाच जायरात हातांत पडली. एक ज्योतीश शास्त्र्याची. तातूत बरयिलें खंयचेय बाबरींत तुमी निराश आसात जाल्यार येवन मेळात. मनशाचे जिणेंत जीं जीं संकश्टां येतात त्या सगळ्या संकश्टांची वळेरी दिवन हीं सगळीं संकश्टां पत्रिकेच्या ग्रह-तान्याच्या उतार चढावावयल्यान जातात आनी सगळीं संकश्टां आपूणच पयसावपाक शकतात. व्हडले व्हडले नट, अधिकारी, दोतोर, वकील अशे समाजांतल्या सगळ्या स्तरावयल्या लोकांच्यो समस्या आपणे ज्योतीशशास्त्राच्या आधारान ना केल्यात अशें ताचें म्हणणें आशिल्ले. मनीस म्हणटगीर अडचणी ह्यो आयल्योच. खंयचोय मनीस मागीर जांव तो राव वा रंक, सगळेवेटेन सुखी केन्नाच नासतलो. खंयची ना खंयची तरी चिंता ताका आसतलीच. शेणिल्ल्याचें मन खंय धा कडेन ह्या नेमाप्रमाण ज्योतिशाचे वळेरींत दिल्ल्या संकश्टांचें निवारण करून घेवप्यांचीय संख्या बरीच आसतली. आनी अशे अडचणीत सापडिल्ल्या लोकांची नस ज्युस्त वळखून हे ज्योतिशी आपलो धंदो वेवस्थीत चलयतात.

विज्ञानान इतलो चमत्कार केला, मनीस चंद्राचेर राबितो करपाक सोदतात, सुनीता विल्यम्स अंतराळांत वचून रावून आयली आनी आमी मात हांगा आमच्यो अडचणी पयस करचे खातीर नक्षत्रां जन्मपत्रिका घेवन ह्या त्या ज्योतीशाचो आनी भविश्याचो आधार घेतात.

देव, देवस्पण करचे खातीर कांयकडेन

नरसंहार करतात, भुरग्यांचो बळी दितात असल्योय खबरी आमकां ह्या विज्ञानयुगांत आतन्या पयन्यान दिसाळ्यांचेर वाचूक मेळटात. म्हज्या मतान देवाचेर श्रद्धा आसप वेगळी आनी अंधश्रद्धा वेगळी. हे सृष्टीचो जगन्नियंता कोणतरी आसा, तो आपलें बरेवायट कर्म सगळें पळयता. बरेवायट कर्म केल्यार आपल्याक तशेंच. घडये आपले फुडले पिळगेक ताचें बरेस्त्रय मेळटलें आनी वायट कर्म केलें जाल्यार ताचें पानवळ आमका भोगचें पडटलें हो विचार देवावयले श्रद्धेतल्यान फुडें येता आनी वायट कर्म करतना मनीस मात्सो तरी काचाबूल जाता. देवाक अमूक दिलें जाल्यार देव प्रसन्न जातलो, कोंबो-बोकडो कापून येवजिल्ले काम साध्य जातले, यज्ञयाग करून पुण्य मेयटलें, असले विचार म्हणल्यार, अंधश्रद्धा. 'असेल माझा हरी, तर देईल खाटल्यावरी' म्हणून कांयच प्रयत्न करिनासतना रावून देवाकय धर्मसंकटांत घालपी महाभाग्य ह्या संवसारांत उणे नांत.

म्हजो एक कलीग आसा. ताचो प्रसाद पाकळेचेर खर विस्वास. घरांतली शांतताय बिगडली, कोण बरीं ना जालीं, भुरगीं अभ्यास करनात, येवजिल्ले काम साध्य जायना, धावलो देवीक प्रसाद लावपाक. आपलें खंय कितें चुकलां म्हण देवीक विचारपाक. प्रसाद घेवपी मनशाची देवाचेर श्रद्धा जाय. जाल्यार सगळीं संकटां पयसावतात अशें ताचें म्हणणें. प्रसाद लायतना देवाच्या मुर्तीचेर आशिल्ली खंयच्याय आंगावयली पाकळी पडल्यार देव कितें सांगूक सोदता हाचें आपल्याक ज्युस्त ज्ञान आसा अशें तो म्हणटा.

आपल्या घरच्याच्याच न्हय तर ऑफिसांतल्या कोणाच्याच तोंडाक चिंतेचे सांवट दिसले जाल्यार हो खोदखोदून विचारता आनी ताकाय प्रसाद-पाकळी घेवपाक लायता. गरज पडल्यार आपूण त्या मनशाबराबर वचून देवाक प्रसाद लावन ताचें सगळें जाग्यार घालपाच्या वावरांतय तो सदांच फुडे आसता. हें सगळे करता तें तो निव्वळ सद्भावनेतल्यान. एकदां असोच ताचो टेलिफोन बंद जालो. लायमनाक दाखयल्यार लायनमन पळोवपाक येता तेना फोन चालू. घरातलीं फोन करपाक गेल्यार फोन बंद. लायनमनान यंत्रणेंत कांयच दोश ना म्हण सांगतगीर हो धावलो देवीकडेन प्रसाद घेवपाक. भटाक आपले गाहाणे सांगतगीर भट पसून खंय हांसलो! भटाकय हो संवकळीचोच. हाचो देवीवयलो विश्वास खबर आशिल्ल्यान भट बेगीन-बेगीन प्रसाद लावपाक बसलो. देवीक आडवे तिडवे प्रस्न विचारून, नड जी आसा ती घरा भितर नासून घरा भायरच आसा ह्या निर्णयाचेर ताचो शिक्कामोर्तबूय जालो. घराकडेन येवन ताणे भायलेवटेन बारीकसाणेन पळयल्यार वाच्या भरशी दारांतल्या कडुनिबाची खांदी येवन टेलिफोनाचे वायरीचेर पडटाली आनी फोन बंद पडटालो हें ताका तेना समजलें. ताणे बेगोबेग ती फांदी कापलीच पूण भटाक फोन करून सांगपाक विसरलोना, ‘पळयले मेरे, देवीन सांगलें, तशेंच जालें. नड घरा भायरच आशिल्ली.’ मागीर भटानय सावरासावर केली, तुजो देवीवयलो खर विस्वासच खंयच्याय संकश्टांतल्यान तुका तारून व्हरता. भटान मनाक म्हळां जातलें नडीचें काढूक जाता, बडीचें कोण काडटलो?

असोच आनीक एकलो म्हजे वळखीचो. नुस्त्याबगर हाका उंडी वचना. ताणे आपल्या हाताचेर मारुती गोंदून घेतला. ‘हांव शेनवाराक नुस्तें खायना. हरशीं कितेंय आसूं, म्हजो शेनवार खर’ म्हण तो हातावयल्या मारुतीचें चित्र दाखयता. शेनवार सोडल्यार मारुती हरशिल्या दिसांनी तोंड आनी नाक बंद करून रावता काय?

म्हाका दिशिल्ले हो अंधविश्वास, अंधशद्वा आमच्याच देशांत आसतलो म्हण! पूण ना! फुडारिल्ल्या देशांचोय भविश्याचेर

कसो विस्वास आसा हें आमकां हालींच फिफा फुटबॉल संवसारीक करंड सर्त २०१० हातूंत दिसून आयलें. खेळपी कुशीकच उरले. पूण सगळ्यांच्यो नदरो ओढून घेतल्यो त्यो दोन वर्सच्या पॉलान. हो ऑक्टोपस जातीतलो. हाणे भविश्यवाणी वदोवन आखल्या संवसारांत धमाल केली. ह्या ऑक्टोपसाचें भविश्य खरें जाता तशें तशें ताचेरच लोकांचे चड लक्ष केंद्रीत जावंक लागलें. थोड्यांक तर खेळपरस प्रसारमाध्यमांनी प्रसारीत केल्या, ऑक्टोपसाच्या भविश्याचेंच चड कुतूहल दिसपाक लागलें. ऑक्टोपसाक प्रसिद्धी मेळटा थंय आसा, अर्जेंटीनाचो डॉल्फीन भविश्यवाणी करपाक मुखार सरलो. एका ज्योतीशान मनी नावाच्या आपल्या लांब शेपटेच्या किराक फुडे करून आपलो फायदो करून घेतलो. दिसाक धायेक गिरायकां आशिल्लीं तीं वराक धा गिरायकांचेर ताची मजल गेली. मात ऑक्टोपसाच्या ह्या भविश्यवाणीचो चडांत चड फायदो करून घेतलो तो सट्रेबाजांनी. जवळजवळ ४२ लाखांचो सट्रटो लागलो. संवसारीक सर्त जिखपी पंगडाक तीन कोटी डॉलर तर ऑक्टोपसाच्या भविश्यवाणीकडेन जुळपी भविश्यवाणी करपी मनशाक स कोटी डॉलर असो हो सट्रटो. खेळगडी बाबडे फार्टीच उरले पूण आयत्या पेटिल्ल्या इंगळ्यांचेर कायजाणांनी आपली पोळी भाजून घेतली. कांय लोक भविश्यवाणी बी फट आनी योगायोगान ऑक्टोपसाचें भविश्य खरें थारता ह्या मताचे आशिल्ले.

पूण अंतीम स्पर्धेन बरोबर भविश्यवाणी केल्यान कांय जाणांक ऑक्टोपसा भशेन हुशार प्राणी आपणे पाळचो कसो दिसलें. थोड्यांनी तर पाळीव प्राणी विकपाक आसात त्या दुकानांनी चवकशी केली. सगळ्या जगात बुद्धीमान ठरिल्ल्या एखाद्या ऑक्टोपसाक गोंय सरकारान विकतो घेवन पोसलो जाल्यार तो जे कोण राजकारणी सॅक्स स्कॅडल, इग माफिया प्रकरण, तिकेटीचो गैरवेहार, प्रेयसीचो खून असल्या एक से बडकर एक प्रकरणांत घुस्पल्ल्यात तांकां ज्युस्त सोदून काढून तांचेर गुन्हो साबीत करपाक सरकाराक पालव दीत काय?

सिद्धेश रेस्टॉरंट

गोंयकारांच्या सुवादीक जेवणाची सुवाल

सी एम् एम् फॅक्टरी सामकार, तिसरी गोट, सपना पार्क लार्मीं
बेतोडा मार्म, फोंडे - गोंय

आमी पाट्याची ऑर्डर घेतात

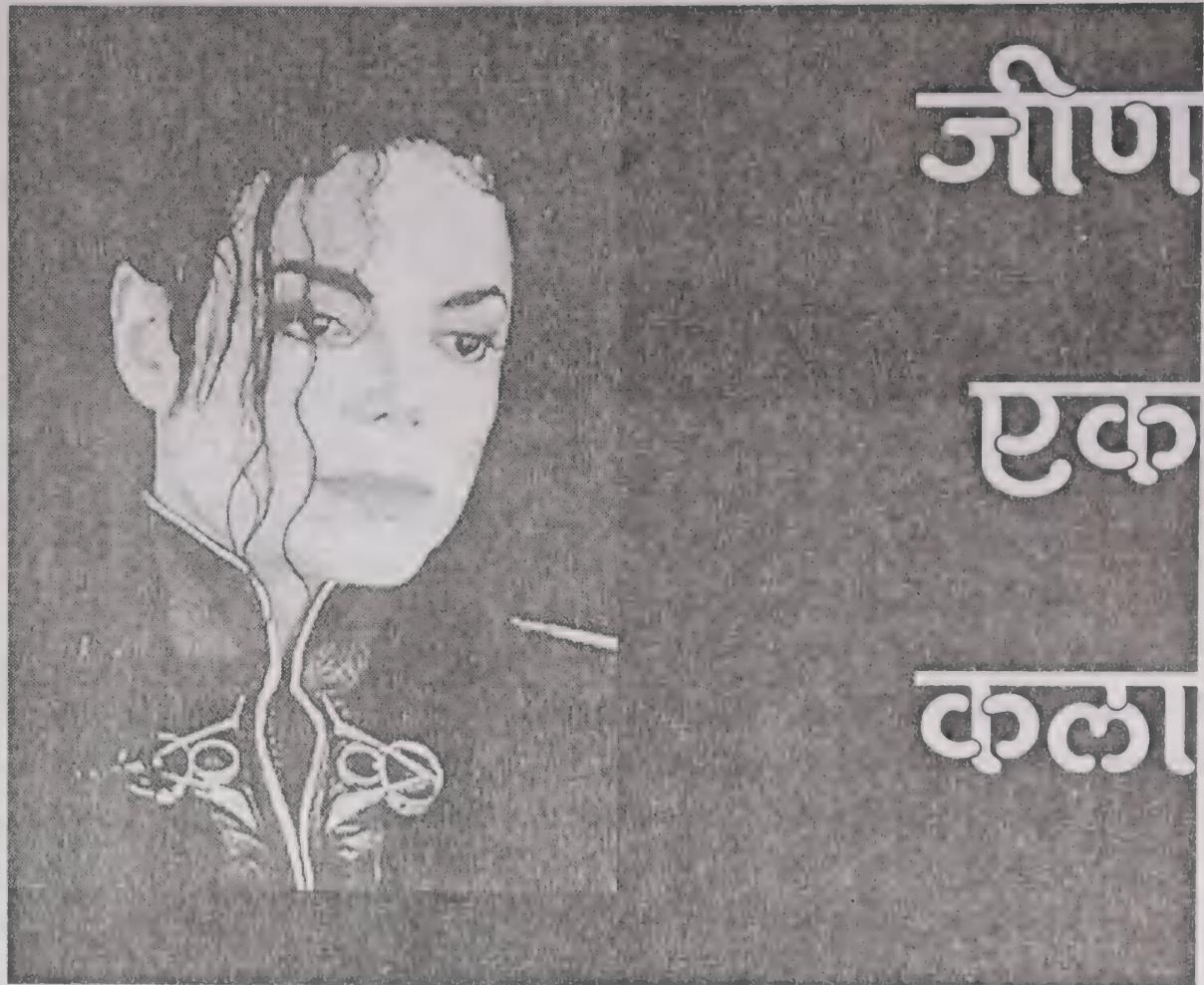
संपर्क करात : धनंजय मुर्थी - मो. : ९८२२११८१८२ / ९७६६७७८१८२

फोन : २३३०१८२

- कुमूम अग्रवाल
शिवोले-गोंय
फोन : २२७२०२९

ह्या भुरुर्याकडे
कांयच
जावचेना. हो
सामको लोलो.
असो छाप
ताचेर मारलो
जाल्यार मारीर
सगलो समाज
ताका तेच
नदरेन
पळयता. ताचीं
फकांडां
करतात.
आवय-
बापायच्या
मनांत ट्या
भुरुर्याबद्धल
प्रस्नचिन्ह
निर्माण जाता.

गानसप्राजी लताबाई मंगेशकारान पॉप संगिताच्या राजाबद्दल आपल्यो भावना व्यक्त करतना म्हणले 'म्हाका मायकल जॅक्सनाक मेलपाची खूब उमळशीक आसली. आपूण ताका मेलपाक शकलिना ही खंत सदांच म्हजें मन बेचैन करतली.' एके गानसप्राजीक दृसन्या पॉप संगिताच्या राजाबद्दल आशिल्ली ही आदराची भावना.

जगाचे दृश्टीन असामान्य आशिल्लो, लोकांक आपल्या सुरांच्या आनी नृत्याच्या तालार नाचोवपी मायकल जॅक्सन आयुश्याच्या निमण्या खिणांक एकसुरी जीण जगलो.

मुमरां सगल्यांकूच येतात. ताका ह्या मुमरांचो खूब त्रास जातालो. चारचौगांत भोंवपाक ताका लज दिसताली. हारशांत पळयल्यार ताका आपल्या मुख्यमळाचो तिरस्कार जातालो. लोकांक आपले मुखामळ दिसवे न्हय म्हूण काळखांत लोकांचे नदरेपासून पयस रावतालो. घडये ताच्या बापायनूच ही प्रतिमा ताच्या मनांत तयार केल्ली. आपले मुखामळ विद्रूप आसा जाल्यार किंते जालें? म्हाका देवान आवाज दिला. नाचपाची कला दिल्या. आज सगळे जग म्हाका नाचतना आनी गायतना

पळोवपाक आशेता हाचेर ताणे आडनदर केली. आपल्याकडे आशिल्ल्या गुणांचेर केन्नाच समाधानी रावलोना. बाह्य सोबीतकायेचेर चड भर दिवपाक लागलो. आनी प्लास्टीक सर्जरी करून आपले मुखामळ बदलत रावलो.

मायकल जॅक्सनाभशेन आमी जिंतें केन्नाच समाधानी आसनात. आमी सदांच आमची तुळा आमच्या परस एक पावंडो ऊच आशिल्ल्या मनशाकडे करतात. तांचेभशेन जावपाचो प्रयत्न करतात. तांची उंचाय मेलोवपाच्या प्रयत्नात आमी आमकांच विसरून वतात. आनी मारीर आमची जिणूच आमकां गौण दिसूक लागता. जिणेकडे पळोवपाचो दृश्टीकोन निराशवादी जाता.

आपल्या भुरग्यांची तुळा आमी आमच्या इश्टाच्या भुरग्यांकडे करतात. दुसऱ्याच्या भुरग्यांची चाल-चलण्यक आमकां बरी दिसता. ताच्या बुद्धीची आमी तोखणाय करतात. अशे करतना आमी खंयतरी आमच्या भुरग्यांचेर अन्याय करतात. तांची कुवत समजून घेनात. तांका उर्बा दिनात. तांच्या कुवतीपरस आमी तांचेकडे चड अपेक्षा करतात. पालकाच्या अपेक्षेप्रमाण जावपाक शकना म्हूण भुग्योय ख्वचता. ताच्या मनाचेर ताण पडटा. आनी निमाणे सुखाचो

सोद घेवपाखातीर चांकडो तिकडो गस्तो आणणायता एकामेकांचे विचार पटनाशिल्ल्यान पालक आनी भुग्यांमदीं पोकळी निर्माण जाता. न भरपासारकी.

सैमांत आशिल्ल्या प्रत्येक वस्तूचो उपेग जाता. फक्त आमी तो करून घेवचो पडटा. मनीस तर देवान निर्माण केलली सुंदर प्रतीकृती. 'ह्या भुग्याकडे कांयच जावचेना. हो सामको लोलो. असो छाप ताचेर मारलो जाल्यार मागीर सगलो समाज ताका तेच नदरेन पळव्यता. ताचीं फकांडां करतात. आवय-बापायच्या मनांत त्या भुग्याबद्दल प्रस्नचिन्ह निर्माण जाता. ह्या सगल्या वागण्याचो त्या भुग्याचेर परिणाम जाता. आपली जीण खरीच अर्थशून्य आसा? असो प्रस्न त्या भुग्याक पडटा.

सावियोक लहानपणासावन कपडे शिवपाचें पिशें. लहान लहान विस्तीद तो शिवतालो ते सुदां वेगवेगळ्या डिजायनाचे. हें सगळे तो मन लावन करतालो. विस्तीद शिवप हो ताचो छंदूच आशिल्लो. तन मन लावन शिवप करतालो पूण तितलें लक्ष दिवन तो अभ्यास करिनासलो. एक दीस तिडकीन एका शिक्षकान ताका म्हणले, 'सावियो तू जिणेंत कांयच करपाक पावचोना' ह्या दिसा सावियो मुसमुसून रडलो. शिक्षकाच्या त्या उतरांनी ताच्या काळजांत न पेखपा

सारको घाय केल्लो.

दीस गेले, काळ बदल्लो. आज सावियो आंतरराष्ट्रीय ख्यातिचो 'फॅशन डिझायनर' म्हूण गाजता. आज त्या शिक्षकाचें मन ताका भितरल्या भितर दुश्ण दिता आनी म्हणटा 'हांव सावियोक वळखुपाक शकलों ना.'

आमी आमचेच न्हय तर दुसऱ्यांचे जिणेकडे सुदां सकारात्मक नदरेन पळोवपाक जाय. आपलेकडे किंते किंते ना हाची यादी करचे परस आपलेकडे किंते आसा हाचेर भर दिवपाक जाय. जें सूख आमकां मेळना तें सूख आडमार्गानि घेवन जिणेंत असंतुश्ट आसचेपरस थोड्याच सुखान समाधारी आसप चड गरजेचें

आमकां जाय तसले आवय-बापूय मेळनांत. आमकां जाय तसले रंग-रूप मेळना. जें मेळटा तें शाश्वत नासता. त्याखातीर मेळिल्ले जिणेचें भांगर करून प्रत्येक खीण खोशयेन जगपाक शिकुया. हें शक्य आसा जर आमी आमच्या बन्या गुणांचेर भर दिली जाल्यार. मायकल जॅक्सनाभशेन जिणेंत इतली नामना मेळोवन सुदां 'हांव एकसुरो आसां. म्हजो कोणूच मोग करिना' अशें सांगपाची पाळी आमचेर येवपाक जायना.

भाषिक संघर्षाचे रांगांजाईंरहणा

बहुभाषाप्रेमी चिंतक, उत्तम मराठी व कोंकणी लेखक – भारतीय ज्ञानपीठ पुरस्काराने सन्मानित, पद्मभूषण श्री. रवीन्द्र केळेकर यांनी समाजभाषाविज्ञानाच्या आधारे गोव्यात मराठीच्या विरोधात लिहिलेल्या लेखांपैकी काही संपादित आणि भाषांतरित लेख, तसेच हिंदी-हिन्दुस्तानी संघर्ष, देशी भाषा व इंग्रजी संघर्ष यांच्या अंतःप्रवाहाचे विवेचन.

लेखक : पद्मभूषण श्री. रवीन्द्र केळेकर
अनुवाद व संपादन : डॉ. अरुणा दुभाषी

प्रकाशक : राजहॉन्स वितरण

1, मीनाक्षी बिलिंडग, डॉ. व्होलफांगु द सिल्व मार्ग, पणजी, गोवा - 403 001

फोन : (0832) 2220320 / 2232177 E-mail : rajhaunsvitaran@dataone.in

संविधान सप्तक

संविधान सप्तक आवयन आपूर्ण गुरवार आसतात आवयचे दूद हें भुग्याक कितले गरजेचे आसता तशेच ताचे म्हत्व जाणपाक लागून ही जागृताय हें सप्तकभर करतात.

प्रत्येक आवयन आपूर्ण गुरवार आसतात आवयच्या तयारी अशी करूक जाय जेणे करून, आपले भुग्ये जल्मल्या बराबर रोखडेच ताका आपल्या दुदाक धरतली आनी ताका चडांतचड काळ आपले आंगावेले दूद दितलीच.

आवयच्या दुदाचे पायदे अशी आसता
१. आवयच्या दुदान भुग्याची शारिरिक तशीच मानसिक वाड बरी जाता.

२. आवयचे दूद निर्जूक आसता, तें सरळ आवयकडल्यान भुग्यांमेरेन पावता, देखून तातूत जंतू जावंक पावना.

३. आवयचे दूद एक परिपूर्ण अन्न आसता. तातूत भुग्यांची भूक, तान सगळी भागता. तशेच तातूत भुग्यांक जाय तसलीं सगळीं जीवनसत्वां तसोच आहार आसता. देखून पयले चार-स म्हयने तरी भुग्यांक हेर कसलेच भायले अन्न-पेय दिवची गरज आसना.

४. आवयच्या दुदाक पयशे लागना. आवयक तें भुग्यांक जाय तेना, जाय तितले आनी खंयच्याय वेळार दिवपाक मेळटा. हाणे कुटुंबाचो खर्च वाटावता.

५. आवयचे दूद घेवपी भुग्याच्या काळजांत मोगाचे नाते आपसूकपणान फुलून येता. आवय-भुग्यामदीं माये-ममतेचे बंधन तयार जाता.

६. आवयचे दूद घेवपी भुग्यांक परतून-परतून थंडी, परसाकडे आनी असलीं बारीक-सारीक दुयेंसांचे चड जावंक पावनांत. तशेच अलर्जी सारखीं दुयेंसांय कमी प्रमाणात जातात.

७. भुग्ये जल्मतकच रोखडेच जर ताका आवयन दुदाक धरले जाल्यार आवयच्या आंगार जावपाचे प्रमाण कमी जाता.

८. भुग्ये जल्मतकच रोखडेच अदर्या वराभितर

आवयन ताका दुदाक धरचे. पयले दोन दीस आवयच्या दुदांतल्यान एक हळदुवो पदार्थ पाझरता ताका 'चीक' (कोलस्ट्रम) अशें म्हणात. हो चीक भुग्यांची रोग प्रतिकार शक्ती वाढयता आनी 'अ' (Vitamin A) जीवनसत्वाची पुरवण करता.

९. आवयन जर एक सारखे रात आनी दीस भुग्याक आंगावयले दूद दिलें जाल्यार तिची म्हयन्याची पाळी बेगीन जायना आनी हो एक गर्भनिरोधक उपाय जाता जेणे करून तिका दुसरे भुग्ये बेगीन जावंक पावना.

१०. स्तनपान करपी बायलांक स्थनांचो तसोच गर्भपिश्वेचो कर्करोग जावपाचे प्रमाण कमी जाता.

स्तनपाना स्नांबंद्धी थोड्यो सूचोवण्यो

- आवयन भुग्याक आंगावेले दूद दिवपाची तयारी गुरवाचारा सावन करपाक जाय.

- भुग्ये जातकच रोखडेच अर्दवरां भित्र ताका दुदाक धरपाक जाय.

- भुग्ये जेना जेना रडटा तेना तेना ताका दुदाक धरपाक जाय. भुग्याचे समाधान जायसर ताका पयस करूक जायना.

- जितले चड फावटीं भुग्याक दुदाक धरता तितले चड आवयड दूद तयार जाता.

- भुग्याक दूद दितना ताचे समाधान जायसर ताका एकेच वटेतल्या स्तनाक धरचे आनी परत दुसरे फावटी रडटा तेना दुसरे वटेन धरचे. दुदाक धरतकच पयलेच जें दूद येता तें पातळ आसता आनी जीवनसत्वाचे प्रमाण चड आसता म्हूण भुग्याची तान भागयता. मागीर जें दूद येता तें दाट आसता आनी हें भुग्याची भूक भागयता. ह्या सगळ्याची गरज भुग्याक आसता, म्हूण थोडो वेळ एका स्तनाक आनी थोडो वेळ दुसरे वटेन धरच्या परस एका वेळा एके वटेन आनी परतून भुकेक रडटा तेना दुसरे वटेतल्या स्तनाक धरचे.

- भुग्याक दूद मेळप हें स्तनांच्या आकाराचे अवलंबून नासता. स्तनांचो आकार व्हड वा ल्हान आसू. आवय जितली भुग्याक चड वेळा दुदाक धरता तितले भुग्याक चड दूद

मेळटा.

- आवयन दिसाचे आनी रातचे भुग्याक दूद दिवंक जाय.

- बारीक-सारीक दुयेंसा (थंडी, जोर) जर आवयक आसत जाल्यार भुग्याक दूद दिवपाचे बंद करपाची गरज आसना.

- दूद दितना आवयन वेवस्तीत बसून वा आड पडून दूद दिवचे. भुग्याक दुदाक धरतना फाटीक आदार घेवंचो.

- घरचे वातवरण आनंदीत आनी समादानी आसचे. घरांतल्या जाणटचांनी आवयक मानसीक आदार दिवचो आनी तिचो आत्मविस्वास वाढोवंचो.

भुग्याक कमीत-कमी ४-६ म्हयने जातासर फक्त आवयचे दूद दिवचे. भुग्याची वाड आनी मानसीक विकासाखातीर फावो ते सगळे पदार्थ आवयच्या दुदांत समतोल प्रमाणात आसतात आनी त्यो पचपाक सोप्यो आसतात.

भुग्याक नाका डब्यांची दया, दियात ताका आवयच्या दुदाची माया.

—

— डॉ. वंदना धुमे
फोन : ९८२२५८५२८५

स्वताचे जाणवायेन वरखदां घेवप धोकेदायक थारुं येता. तुमकां बरोवन दिल्ल्या वरखदाविशीं (रशेद) जर कितेंय चवकशी करपाची आसत जाल्यार आमच्या फार्मासिस्टाकडेन उलयात.

हिन्दू फार्मसी

पणजी

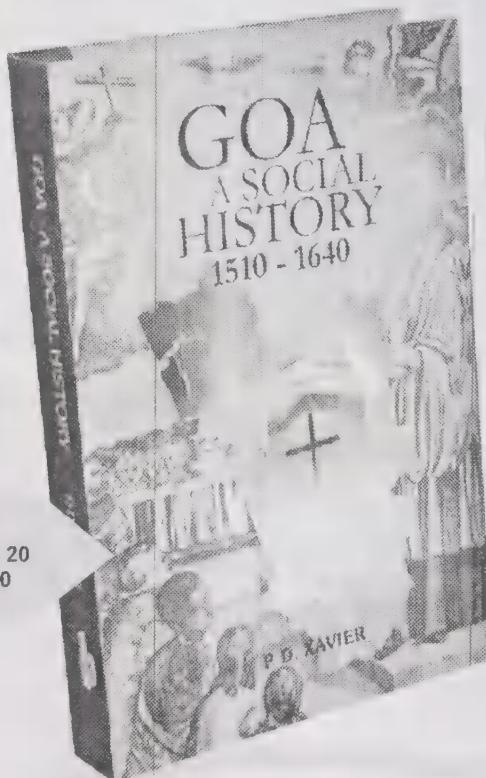
फोन : २२२३११७३

HARD HISTORICAL FACTS in HARD BOUND

GOA A SOCIAL HISTORY 1510 - 1640

by P. D. XAVIER

The Social History of Goa is of great importance as it proves beneficial to research scholars and general readers and to understand the social interaction of the people of 16th century Goa. The book is written in an inimitable style and sustains the interest of the readers throughout.

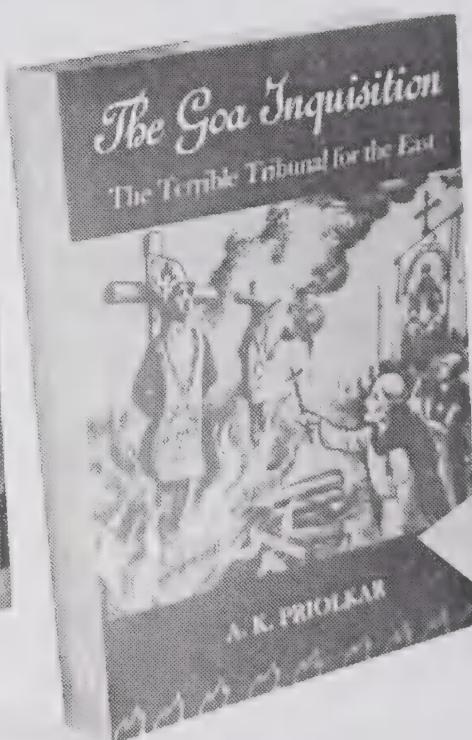

A-5, 364 Pages
H/B Price : 800/- \$ 50 £ 20
ISBN 978-81-85339-91-0

The Goa Inquisition

The Terrible Tribunal for the East

by A. K. PRIOLKAR

A-5, 320 Pages
H/B Price : 695/-
ISBN 81-7810-694-9

This book presents a dispassionate and objective account of the Inquisition against the background of the religious policy of the Portuguese.

It is based on authentic archival documents and correspondence of the Jesuits.

Dr. Dellon's experiences as a prisoner are also reprinted at the end.

Publisher :
RAJHAUNS VITARAN

1-Meenakshi Bldg., Dr. Wolfgang da Silva Marg, Panaji 403 001
Ph. : 2220320 / 2232177 E-mail: rajhaunsvitaran@dataone.in

NOW
ON
STANDS

शेजारीचे शेजारी

जण एकल्या मनशाक आपल्या सांगाताक रावपाक शेजान्यांची गरज आसता. हो मनीस कोणू जांव तो शेजरा आसल्यार पुरो. असो हो शेजारी जिणेचो महत्वाचो भाग म्हणू येता. गरजेक, वायटबन्याक तरी सोयन्यापरस शेजारीच पयलीं पावता आनी शेजान्यांचोच चड आदार आसता.

शेजारी जावपाक जात, धर्म, गिरेस्तकाय, गरिबी, लहान व्हड हांचीं कांयच बंदना लागनांत. शेजारधर्म पाळ्य, दुसन्यांक मजत करप, बन्यावायटाक पावप हो धर्म अशें आदल्या तेंपार मानताले.

आदल्या तेंपार शेजारी म्हळ्यार कुटुंबातलोच एक सदस्य अशें समजताले. शेजारचे व्हनीबायक सांगल्या बगर शेजारच्या घराब्यांतले पुरुमेंताचे पापड, वडयो, शेवयो सांडगे हे जिन्स तयार जायना आसले. हाचे कारण म्हळ्यार पुर्विल्ल्या तेंपावेलो एकठांय घराबो. हे जिन्स करतनांच चडशे करचे पडटाले. त्या भायर जावंय जेवपाक, रावपाक येवपाचो आसल्यार तरेकतरेच्यो पनवारी करपाक, शेजानीक सांगल्यार पुरो. शेजारची ताईबाय आपूण जावन मजत करपाक तयार आसताली. दुसन्यावेळार तितल्याच हक्कान आनी आपलेपणान तीय बी दुर्गाबायक आफोवंक फाटी फुडें पळयनासली. अशेतरेन शेजान्यांकडेन हें एक नवे नातें तयार जातालें.

शेजारच्या दादल्यांचे वा लहान भुरग्यांचे विचारूंच नाका. तरेकतरेचे खेळ, शेजान्यांल्या सोप्यार बसून व्हडली व्हडली विचारांची देवाणघेवाण करताले. हो शेजान्यांलो सोपो म्हळ्यार आजतक, बीबीसी, बातम्या हे सगळे आयचे टिक्ही चॅनल अशे भासताले.

फाटल्या दारांतल्यान बायच्या जनेलांतल्यान व्हनीबाय 'हांवे बरें आळू केलां.

तुमच्या बाप्पाक इल्लेंशें दितां आं.' 'मावशीबाय तुका आयज फावतलें? हांवे थोड्यो चक्रयो करपाच्यो थारायल्या मात्सो चकरदातो दी आं! आयज बरो पावस पडटा सांजेची कुळदाची पिठी दळून करतली.' हातुंतल्यान काम केल्ल्याचे कश्ट वाटून वताले आनी दात्यावेल्यो हौंवयो फुलताल्यो. तरेतरेच्या जीनसाबरोबर रुचीक संवाद कानार पडटाले. झगडीं झुंजां हीं शेजान्यांल्या शब्दकोशांत नासलीं.

कोणालें चली, कामाक हुशार, नाकादोळ्यान नाजूक, कोणाले भाव कर्तव्यगार हे विशय चलताले. तातुंतल्या तातुंतच सोयरिगती जुळटाल्यो. मजतीक गेल्लेकडेन तुज्या घरकाराक पापडाच्यो गुळयो रुच पळोवंक व्हर. भुरग्यांक पापड व्हर अशेतरेन वेगवेगळे जिन्स एकामेकांगेर पावताले. राधाबायचो शेव बरो जाता तेन्ना तांगेर वचून धुवेक वज्याक धाडपाक करूया, अशें थरोवन राधाबायक सांगल्याबरोबर तीय बी आपलीं कामां दवरून शेव अपुरबायेन करून दिताली. थंय वेव्हार नासलो. मोग आसलो. एकामेकांक दिवपाचे संस्कार नकळत लहान भुरग्यांचेर जाताले.

होच शेजारी आयज गांवगिन्या वाठारांत जांव शारांत अजुनूय एकामेकांच्या शेजराच रावता पूण हो शेजारी ह्या आधुनीक जगांत शेणला म्हळ्यार अतिताय जावंची ना. आयची बायल जांव दादलो कामानिमतान घराभायर आशिल्ल्यान तांकां धड आपल्या संवसाराकडेन आनी भुरग्यांकडेन पळोवंक वेळ ना. तीं शेजान्यांक आनी किंतें पळयतलीं! आयज घर जांव वा फलंट घराचीं दारां सदांच बंद पळोवंक मेळटात. शेजान्यांक हडकुवपाचे सोळूच. पूण कोण दुयेंत, आसा? कोणागेर चोरी जाल्या? कोण हें जग सोळून देवागेर गेलो? हें लेगीत कॉलनीत, बिल्डींगेत वा गांवांत कळपाक कठीण जालां. हांचें आनीक एक कारण म्हळ्यार आमच्या गोंयांत दुसन्या राज्यांतले लोक चड जाल्यात. उल्यतले जाल्यार भाशेचो प्रस्न उप्रासता. ह्या धांवपळीच्या युगान कोणाकूच कोणाचें पढूक ना. कोण कोणाच्या कसल्याच कामांत दखल दिवंक सोदनात. सगळेच मनीसपण विसरल्यात आनी मनशांक पयशांनी जोखूक लागल्यात. मनीस आपलीं कर्तव्यां सामाजीक बांदिलकी आपले पण विसरला. फक्त मनशांभितर दुस्वास भरला. तो पयशेकार, ताचें किंतें जालां जाल्यार तो पळोवं अशी मनशांची वृत्ती जाल्या आनी म्हज्या सारक्यांक कोणाकूच जाप दिवचिशी दिसता पूण कांय शेजारी पळोवन पळयनाशिल्लेवरी करतात तेन्ना मनांत विचार येता, मात्शें हाशिल्ले जाल्यार हाचें किंतें सोपता? आमचो सगळ्यांचोच शेजार आयज शेणला. पूण हांकां काय अपवादूय आसतात. कांय शेजारी अजुनूय भावभयणीच्या नात्यान वागतात. म्हणून हांव्यू बी देवाकडेन मागतां म्हाका एक शेजारी बरो मेळचो आनी तोंडांतल्यान आपसूकच उतरां येतात. 'निंदकाचें तरी घर आसचें शेजरा.'

- नंदिनी सु. शेणवी मांद्रेकार

घर नं : २, दिवचल-गोंय

मो. : ९८५०४५६२०३

पशुसंवर्धन आणी पशुरोग चिकित्सा संचालनालय

आर्थिक पालव दिता

जशे

१. संकरीत जातीच्या मादी पाडकांच्या फळपा पिराये मेरेन खावड खरेदी करूक आणी डेरी उबारणी तशेंच कोंबयो, धुकरां पोसूक.
२. संकरीत गायो आणी सुदारीत म्हशी खरेदीपासत.
३. खावड लागवडीपासत.
४. ह्यो येवजण्यो राबोवपी सगळ्या लाबधारकांक प्रशिक्षण सुविधाय.
५. आमी सगळ्या पशुसंवर्धन वेवसायिकांक फायदेशीर आपरोजगारापासत विंगड विंगड पशुसंवर्धन कार्यावळींचो लाव घेवंक आवाहन करतात.

अदीक म्हायती आणी मार्गदर्शनापासत लागिल्या पशुरोग द्वारावानो/इचिपतलाकडेन टांपक लाहात.

पशुसंवर्धन आणी पशुरोग चिकित्सा संचालनालय

गोंय सरकारचे वतीन वितरावणी

डायरी-ए-कश्मीर

- दिलीप बोरकार

सहारा हॉटेलांतल्यान आमचे स्थलांतर आयज दलसरोवराचे देगेक एका हॉटेलांत जावपाचे आशिल्ले. आयची रात थंयच सारून सकाळी भोंवडेक भायर सरता आसतना सामान गाडयेत घालुनच भायर सरू येतालें आनी दिसभर हांगा थंय भोंवल्या उपरांत रातचे हॉटेल सोदू येतालें असोय एक विचार मनांत येतालोच.

पूण आमचे मन त्या हॉटेलांत उबगल्ले. निरूपाय म्हण आमी थंय रावंक तयार जाली. आमचे सुरक्षतायेक लागूनच ती सुवात ताणीं पळयल्ली जायत पूण आमी बंदखणीत रावंक येवंक नाशिल्ली. आमी फाटले दोन-तीन दीस भोवल्या उपरांत आमकां कळिल्ले दल सरोवराच्या परिसरांत कोणाची चडशी भिरांत ना. कश्मीरच्या हेर वाठारांत कितलोय आतंक चलू, कितलेय दीस त्या वाठारांत संचारबंदी जांव. पूण दलसरोवर हो पर्यटक वाठार. थंय पर्यटकांक त्रास जावंक फावना. आतां हें सगळे पर्यटकांचेर प्रेम आसा म्हण न्हय. पूण थंयच्या थळाव्या लोकांचे ह्याच पर्यटकांचेर पोट आशिल्ले. तांचे अक्रोड, बदाम, सफरचंदां हांचे मळे नाशिल्ले, एकदां पीक घेतली आनी वर्सूयभर घरांत बसून खा अशें करपाक. जांचे सफरचंदांचे मळे आसात ते

हांगा लक्षाधीश म्हळ्यार जाता. सफरचंदांचो एक ल्हानसो मळो आशिल्ल्यांची एका सिझनांत पांच-स लाख रुपया जोड जाता खंय! म्हणटकच म्हयनोभर संचार बंदी जाली वो बंद पुकारून लोकांक घरांतूच बसून रावचे पडले जाल्यार तांचो प्रस्न नाशिल्लो. पूण जाचो दीस शिकारो आनी हॉटेलांचेर चलता तांका हांगा दिसपट्टो बंद आनी संचारबंदी उपकारनाशिल्ली. देखून हांगा पर्यटकांच्या नांवान थोडी तडजोड आशिल्ली. तसो प्रसंगूच आसत जाल्यार दुकानदार शटरां सकयल ओऱून आपलो तेंको उक्तायताले. पूण हांगच्या थळाव्या लोकांक, तांचे जोडीर परिणाम जावंचो न्हय होय एक हेतू आशिल्लो. म्हणटकच त्या सहारा हॉटेलांत आमी सुरक्षीत आसात अशें जरी जॉन साबाच्या ह्या भाच्यांक दिसतालें तरी आमकां दलसरोवर परिसरांत चड सुरक्षीत दिसतालें.

त्या हॉटेलांत आमकां दवरपा फाटलें कारण सुरक्षितताय हेय आसू येतालें आनी आमी तांचे सोयरे म्हणचे सगळो खर्च तांच्या बोडार जाल्यान जाता तितल्या उण्या लुकसाणांत सोयरेधर्म पाळपाचो तांचो डाव आसूयेता. त्या हॉटेलांत तिसऱ्या माळ्यार चड, बसूक सारके कदेल ना, टिवी पळयतलो

जाल्यार एक-दोन चॅनलांमुखार तिसरो चॅनलूच दिसना, बरोवंक बसतलों म्हळ्यार बरोवपा सारके टेबल ना. सकयल्यान टेबल वयर हाडलों म्हळ्यार दारांतल्यान तें भितर सरना. सकाळीं गरम उदक जाय जाल्यार स वरांचेरे उदूंक जाय. काम ना, निहून रावूया आनी सातांक उदूया म्हळ्यार मागीर उदकाचो प्रस्न. आमी सकयल्यान गरम उदक हाडून दिवं तुमकां अशें मालकान सांगिल्ले. पयले दिसा तसो प्रयत्नूय केल्लो ताणे. पूण सकयल्यान गरम उदकाची बालदी वयर पावता म्हळ्यार ती निहून धुगधुगीत उरताली. त्या उदकाचो ते थंडेत कांयच उपेग नाशिल्लो. हे सगळे त्रास नानपयत करूंक आमकां थंयच्यान कूस मारूंक जायच आशिल्ली. बच्या हॉटेलांत रावंक मेळटा जाल्यार आमकां पयशे खर्चूचे पडल्यार उपकारतालें. आनी आमी तांच्या नाड्यार आदन दवरून कश्मीरचे भोंवडेक थोडींच आयिल्लीं!

उद्यानाची सफर करून आमी दल सरोवराकडेन परतलीं. आयज हॉटेल सोडपाचो बेत आसा म्हूण आमी सकाळीं भायर सरतना आमचे सगळे सामान बँगांत भरून दवरिल्ले. दलसरोवराचे ते पासयेचेरे जॉन साबाच्या भाच्यांचे जंय दुकान आसा थंय गुजरात्यांचे

एक हॉटेल आशिल्ले. फराळाचे हॉटेल गुजरात्यांचे. वयले लॉर्जींग कोणाचें तें खबर ना. विचारपाची गरजूय नाशिल्ली. वता थंय मटन-चिकनची रेलचेल आशिल्ल्या ह्या पर्यटनथळांत म्हाका जर शुध शाकाहारी खंय मेळपाचें तर हांगाच. कित्याक हांवें गुजराती लोकांचो शाकाहार पळयला आनी मांसाहाराचो तिटकारो. म्हणटकच म्हाका थंय मन सोडून किंतेय खावपाक मेळपाचें.

आझाद आनी मन्सूरान आमचें सामान त्या हॉटेलांत हाडिल्ले. रूमूय बरो ऐसपैस आशिल्लो. म्हजो रूम दल सरोवराचे वटेन जनेल उगडटा आनी सरोवराचे मनभुलायणे चित्र दिसता अशे दिकेन आशिल्लो.

हांव खंयीय कसोय रावंक शकतां. म्हाका तश्यो व्हडल्योश्यो खोडी नांत. हांव म्हाका सहज ॲडजस्ट करूंक शकतां. पूण म्हाका एक वायट दुयेंस आसा तें हेरांचो हुसको करपाचें. हांव केन्ना म्हजे पुरतें पळयना. म्हाका वायट सवयी (हेरां नदरेन) आसात ताचो बळी दुसरे ठरूंक फावनांत हाची हांव बारीकसाणेन जतनाय घेतां.

म्हाका उसरां मेरेन वाचपाची संवंय. दिव्याच्या उजवाडाक लागून म्हज्या रुमांतल्या हेरांक न्हिदेचो प्रस्न उप्रासूंक फावना. म्हाका सकाळीं स मेरेन भितर कशेंच रावंक जमना. चलप शक्य ना जाल्यार मोकळे हवेंत तरी वचूंक

जायच. हो वेळ खूब जाणांचो साखर न्हिदेचो आसता. अशे वेळार खाडून खुडूक जावन एकदां न्हीद मोडली जाल्यार मागीर ती परतून येना. म्हणटकच हांव ही जतनाय घेतां.

नवें हॉटेल आनी तातुंतली रूम सामकी मस्त आशिल्ली. हॉटेलांतली रूम मस्त म्हणपाचे म्हजे क्रायटेरिया दोन. बाथरूम स्वच्छ आसचो आनी तातूंत युरोपियन टॉयलेट आसचो आनी बरोवपाखातीर एक आवांताद मेज आसचें. फाटले तीन चार दीस म्हजे सामके हाल जाल्ले. खाटीर उताणो पडून, खंयची तामरेत घेवन कसरत करीत हांव बरयतालो.

लेखक म्हणटकच खंयीय वता थंय लेगीत बरोवंकूच जाय अशें कांय ना. खरें म्हळ्यार बरोवपाचें नासताच अश्या मताचो हांव. जें किंते प्रवासांत पळयता तें पंचेद्रियानी ग्रहण करून शार्टहॅन्ड लिपींत मनाच्या कागदाचेर नोंद करून घेवपाचें आसता. लेखक म्हळ्यार रिपोर्ट बरोवन घेवपी कारकून आसूंक फावना. पूण हांवें गोंयच्या दोन-तीन वृत्तपत्रांनी 'कॉलम' नांवाची विकती पिडा आंगार ओडून घेतिल्ली. कॉलम म्हणटकच म्हयनोभर आसूंरे म्हणूंक शक्य जायना. थोडे जाण करतात तशें. पूण म्हज्या कॉलमाक वाचक रावतात असो समज हांवें आनी संपादकान करून घेतिल्ल्यान थरिल्ल्या दिसा कॉलम पावंकूच जाय आशिल्लो. देखून ते बरोवन म्हाका मेल अथवा फॅक्स करचे पडटाले.

सकाळीं आमचो कार्यक्रम आशिल्लो गुलमर्ग वचपाचो. गुलमर्ग हें हांवे फक्त साहित्यांतल्यान आनी चडशे सिनेमांतल्यान आयकल्ले. आयकल्ले कित्याक, पळयल्ले. सगळ्या ऋतूंत ह्या सुवातेचें चित्रिकरण खूबशया चित्रपटानी जालां. बँबी चित्रपटांतले 'हम तुम एक कमरे में बंद हो' हें गीत हांगच्याच एका बंगल्यांत चित्रित केल्ले अशें आयकल्ले. राजेश खन्नाचें 'जय जय शिव शंकर' हेंय गीत गुलमर्गाच्या शिवमंदिरांत आनी मंदिराच्या भायर चित्रित केल्ले अशेंय आयकल्ले. फाल्यां जेन्ना हांव गुलमर्गाक पावतलों तेना तें गुलमर्ग म्हाका नक्कीच वळखीचें, हे आदीं हांवें खंयतरी पळयलां अशें नक्कीच दिसतलें आशिल्ले.

गुलमर्ग वचपाच्या हुसक्यान म्हणा वो सदचे सवये प्रमाण सकाळींच जाग आयली. आतां म्हाका तसो हुसको करपाची गरज नाशिल्ली. पुराय जग जागें जायसर हांतरूणार तळमळपाचीय गरज नाशिल्ली. उदून बसून वाचन करूंक शकतालों, बरोवंक शकतालों. जाय जाल्यार भायर पासयेकूय वचपाक शकतालों.

हांतुणार लोळपाक, चार वण्टींभितर रावपांत कांयच अर्थ नाशिल्लो. सकाळीं पावणे स जालीं. उदून जनेलाकडेन येवन जनेलांतल्यान भायर पासय मारली. रूम टेम्परेचरांत भायली थंडसाण कळनाशिल्ली.

जनेल उगडले मात, शिंयाचे एक ल्हार भित्र आयले. नाका सायबा हे थंडेंत भायर सरप अशें खीणभर दिसले. पूण हीच तर खरी मजा आशिल्ली!

दल सरोवर हय न्हयश्या धुक्यांत शांत भुगें कशें न्हिदिल्ले. भुरग्यांक गोंड्यांगोंड्यांचे तोपरे घालां अशें सरोवराचेर आशिल्ले शिकारे आनी हाऊसबोटी पळोवन दिसताले. लोकांची वर्दळ सुरु जाल्या काय ना हें कळपाक मार्ग नाशिल्लो. जनेलांतल्यान तें दिशी पडपाचे नाशिल्ले.

बूट घालून हांव गोंयांत जसो सदचो चलपाक वतां तसो भायर सरलो. मुखेल रस्त्यार दल सरोवराच्या काठार येत जाल्यार किंते, लोक मॉर्निंग वॉक घेतात. सगळ्यांनी स्वेटर चडयल्यात, माथ्याक कानतोपयो घाल्यात. चडश्या थळाव्या लोकांच्या आंगार तांची ती काबाय आशिल्ली. हे काबायेंतले थोडे लोक ते फूटपायरे गणयताले. ते शिकारेवाले म्हणपाचे कळटाले. म्हळे, दल सरोवराच्या काठान फूटपथावेल्यान बरीच व्हडली पासय मारुया. पयलीं थोडोवेळ त्या कुडकुड्यांत हू हू जाले. जसो पांयांनी वेग

घेतलो तसो ती ठंडी आपशींच पयस पयस वचूंक लागली.

सकाळचे चलपा खातीर, ती फूटपाथ म्हळ्यार एक आदर्श वॉकिंग, जॉर्गिंग ट्रेक आशिल्लो. दल सरोवराच्या काठान फूटपाथ बांदून ताचेर फरशी घालून ती फूटपाथ बरी सप्पाट आनी लांबचे लांब केल्ली. साडे चार पांच किलोमिटरांचो तो पटटो दोल्यांमुखार शेकानशेक पातळिल्लो.

सकाळीं चलपी कोण हें म्हाका पळोवंक जाय आशिल्ले. चलपी चडशे थळावेच लोक आशिल्ले. दोग-चोग जाण पर्यटकूय दिसले. तेय म्हजे सारके आसतले. ताणीं पुराय देह गरमेच्या कपड्यांनी लपेटून घेतिल्लो आनी बोल्सांत हात घालून 'हूड हूड' असो आवाज काडीत आपले शरीर मुखार धुकलपाचो यत्न करताले. फक्त टी शर्ट, मोटवें काल्सांव आनी बूट घालून चलपी म्हजे सारको म्हातारो! तांचें लक्ष वेधून घेताले.

पयलोच दीस आशिल्ल्यान एक अडेज-तीन किलोमिटराची भोंवडी करून हांव परतलो. आमकां गुलमर्ग व्हरूंक आमचे

भालदार चोपदार णव वरांचेर येवपाचे आशिल्ले. ते केन्ना येतात तेन्ना येव आशिल्ले. आमचे काम ताणीं सांगिल्ल्या वेळार तयार जावन हजर रावपाचें!

आमी ब्रेकफास्ट करता आसतनाच आझाद आनी मन्सूर पावले. सरजी आरामसे, भाभीजी आरामसे म्हणत आझादान तोंडाचो चंबू करून सूडऱ्या करून थंड हवा भित्र घेतली, आपलेच हात चोळ्याचे आनी संवये प्रमाण हासलो आनी भायर सरून गेलो. तो आता सिगरेट मारतलो म्हणपाचे कळळे.

ब्रेकफास्ट करून आमी गाडयेकडेन आयलीं. गाडी चलयतलो काय म्हण मन्सूरान खुणेनूच विचारले. गरज आसल्यारूच चलोवं येताली. म्हाका मुक्तपणान टेन्शन फ्री रावपाचे आशिल्ल्यान हांवेंय खुणेनूच ना म्हूण सांगले. हांव वचून ड्रायव्हर सायडीक सदचेवरी बसलो. आमचो श्रीनगर गुलमर्ग प्रवास सुरु जालो.

रस्त्यावेल्यान वतना म्हाका रस्त्याच्या मैलाचे फातर पळोवपाची आवड. कितल्या मैलांचेर खंयची सुवात आसा, हें

सगळे लक्षांत दवरप हें एका खन्या वाहनचालकाचे कामूच आसता.

पूण हांगचे दरेक सायन बोर्ड, दिशादर्शक फलक भलतेच लिपीत बरयल्ले दिसताले. ती कसली लिपी आनी खंयचे भाशेंतलीं अक्षरां काय?

सामाजिक, राजकीय, आर्थिक नदरेन ह्या धरीवेल्या सर्गाकिडेन, कशमीराकडेन पळयत जाल्यार ह्या कशमीराचे भोगणारूच जाल्यात अशें दिसून येता. इतले सैमीक सुंदरायेन भरिल्लो प्रदेश शापीत जावन कसो पडलो काय? असो प्रस्न पडटा.

आमी जाका कशमीर, कशमीर म्हणत कशमीराक येतात आनी श्रीनगर येवन रावन गुलमर्ग, पहलगाम, सोनमर्ग बी दोनचार पर्यटन थळां पळोवन कशमीराक वचून आयले म्हण मिरयतात पळय तें कशमीर न्हयच.

कशमीराचे भौगोलीक नदरेन तीन भाग आसात. जम्मू, कशमीर आनी लडाख. तिनूयकडचे हवामान वेगळे. तिनूयकडेन वेगवेगळ्या धर्माचे लोक. जम्मू हिन्दूंचे, कशमीर देंगण मुसलमानाचे आनी लडाख बौद्धांचे. हे भायर हांगा आनीक कशमीर आसा. तें 'आझाद कशमीर' १९४७च्या आक्रमणांक पाकिस्तानान काशमीरचो जो भाग ताब्यात घेतिल्लो तो हो.

जम्मूतले डोगरा कशमीरी विस्थापितांकडेन आपल्याचेर घालें वजें हे नदरेन पळयतात. कशमीरी लोक देखणे. ते सावळ्या रंगाच्या राकट डोगरांक आपले परस उणाक लेखतात. हे डोगरा आपली डोगरा भास उल्यतात.

कशमीरी पंडित हे कशमीर देंगणांतल्यान जम्मूक पळून आयिल्ले शरणार्थी. तांका लागून थळाव्यांक नोकरी मेळचीना ही डोगरांक भिरांत.

डोगरा, कशमीरी आनी लडाखी ह्यो कशमीर राज्याचो तीन भासो. पूण लडाखी किंतु उल्यता तें डोगरांक, डोगरा किंतु उल्यता तें कशमीच्यांक आनी कशमीरी किंतु उल्यतात

तें लडाखी आनी डोगरांक कळना.

डोगरा ही भास देवनागरीत बरयतात. पयलीं हे भाशेची लिपी दुसरी आशिल्ली म्हणटात. ती मागीर ना नपयत जावन गेली. 'कशमीरा टायम्स' ह्या दिसाळ्यांत एक पान डोगरा भाशेंत काडटात तें पळयले. तें पान थळाव्यांक लागीं ओडपाक दाखयल्ले साखेरे बोट.

कशमीरी भास पयलीं शारदा लिपींत बरयताले खंय! मुस्लीम आक्रमकांच्या वर्चस्वाक लागून हळुहळू ४० टक्के संस्कृत उतरां आशिल्ली भास उरली तरी तिची मुळावी लिपी जी शारदा ती नानपयत जावन गेली. ते सुवातेर फारशी लिपी आयली. हेच फारशी लिपयेंत हें जें किंतु बरयलां तें पळोवन ती भास कशमीरी, उर्दू, इराकी काय आनी खंयची तेंच कळूक मार्ग नाशिल्लो. म्हणटकच कर्नाटकांत वतकच भकास नदरेन ह्या मायलस्टोनांकडेन पळोवप जाता तेच नदरेन हांगायच्या मायलस्टोनांकडेन पळोवप जावंक लागले. पूण म्हाका माईल्स माईल्स टू गो अवे करपाचे आशिल्यान ह्या मैलांच्या हिशेबांकडेन आडनदर करून हांवे सैमाचे भव्यतायेचेर नदर मोर्खूक दोळे आनी मान वयर केली.

श्री नगरच्यान गुलमर्गाचे २८ मैल अंतर. एक काळार हें दाट जंगल आशिल्ले. आयज गुलमर्ग म्हळ्यार संवसारीक नामनेचे पर्यटन स्थळ जालां. जंय संवसारीक नामनेचो गोल्फ कोर्स आसा, संवसारीक नामनेची केबलकार आसात आनी संवसारीक नामनेचे आनीक जायते किंतु आसा.

श्रीनगर तें गुलमर्ग हांगा मेरेन येवपाक श्रीनगरच्यान हेलीकॉप्टर सेवाय आसा. रस्त्यावेल्यान ४८ किलोमिटरांचे हें अंतर रस्त्यावेल्यान येवपाक लेगीत ह्या लोकांक वेळ ना म्हूण, काय उंचायेवेल्यान धर्तर चडांत चड सुंदर दिसता म्हूण हे वयल्यान वतात? पूण ल्हान रावनूच, सकयल रावनूच सैमाची उंचाय तोखेवंक जितली मनाक उंचाय

लाबता तितली उंचाय वयल्यान अधांतरी रावन पळोवंक मेळटा अशें म्हाका दिसना. सैमांतल्या अप्रूपाची खोलाय, उंचाय तोखेतलो जाल्यार तेच धरीचो सशक्त आदार आमच्या पांयाक आसचो पडटा.

आमची गाडी बारामुल्लाच्या रस्त्यान वताली. बारामुल्ला जांव वाटेर सायन बोर्डचेर बरयिल्ली नांवां आमकां सामकीं संवकळीचीं जालीं. दिसाळ्यांचेर, रेडिओ-टिवीचेर हीं नांवां फाटलीं कितलीं तरी वर्सा वाचूक, आयकूक मेळटात. कशमीराक आतंकवादाचो शिराप बादसावन हांगच्यो समस्या घेवन डझनभर तरी हिन्दी चित्रपट तयार जाल्यात. ह्या चित्रपटांतल्यानूय आमकां हे वाठार पळोवंक मेळळ्यात, वाठारांचीं नांवां संवकळीचीं जावन गेल्यांत.

पीर पंजाल पर्वतांच्या मुळसांतल्यान आमची गाडी धांवताली. मन्सूर आपले धुंदीत गाडी चलयतालो. ताचे खातीर हे रस्ते संवकळीचे आशिल्ले. श्रीनगर सोडल्या उप्रांत आरंभीचो कांय वाठार सपाट आशिल्लो! गोंयचीं शेतां आनी हांगचीं शेतां हातूत व्हडलोसो फरक दिसना. मैलाचीं मैल शेतां. हो असलो देखाव आमकां गोंयांत, महाराष्ट्रांत बी सपाट प्रदेशांत पळोवंक मेळटा. पूण अप्रूप तें शेतांत काम करपी चलयांचे. आमच्या शेतांनी कामेच्यां काम करतात तीं बाराय म्हयने दुश्काळांत्यान आयिल्लीं कशीं! एका काळार हांचो हो दुकळ नदरेआड जातालो. शेतांत रोवणी चलतना, नडणी चलतना तांच्या तोंडांतल्यान ओवयो भायर सरताल्यो आनी पुराय वाठाराक चैतन्य हाडटाल्यो. त्या संगीतांत तांचे प्रस्न आनी तांची सुरोपाय हाचेकडेन भोवतेक कोणाचें लक्ष वचनाशिल्ले जावये! पूण हांगा शेतांनी काम करपी चलयो तर शेतांत काम करपी कश्यो दिसच नाशिल्ल्यो. जणकाय हिन्दी चित्रपटांतल्यो नायिका आनी हेर सहकारी कलाकार शेत रोवपाची अँकटींग करतात. सगळ्याच चलयांच्या तोंडार उमेद आनी हांसो.

कोणाच्या पोल्यार गुलाबां फुलल्यांत तर कोणाच्या पोल्यार आपोलां पिकल्यांत. ही शेतरोवणी चलल्या काय गुलाबाची बाग फुलल्या? सफरचंदाचो मळो पिकला?

भातशेतांचो वाठार काडल्या उप्रांत सफरचंदाच्यो ऐसपैस बागो. झाडांक सफरचंदा लागून आकार धरताली. रंगूय चढूंक लागिल्लो. पानांतल्यान एक एक सफरचंद अशे तरेन दिसतालें की वयार येवंक लागिलें चली दाराच्या आडसाक रावून सोयन्यांकडेन पळयता.

सफरचंदाच्या बागानी मर्दीं मर्दीं बदामाचीं आनी अक्रोडाचीं झाडां आपली हजेरी लावन आमीय आसात आं म्हूण सांगतालीं.

शेतवड, बागो सोपल्या उप्रांत गाडयेन आतां उंचायेचो रस्तो धरिल्लो. मर्दीं आझादान चेरीची बाग पळोवया काय म्हूण विचारलें. थंय ते वाटेर चेरीचे मळे पिकयताले. ते मळे पर्यटकांखातीर उक्ते आशिल्ले. मळ्यांत वचपाचें, दोळेभर त्यो पिकिल्ल्यो चेरी पळोवपाच्यो, जाय जाल्यार एक एक काढून तोंडांत उडोवपाच्यो. फुकट खाता म्हूण कोण विचारपाचो ना. पूण तोय तांच्या वेवसायाचोच एक भाग. कोण्यू त्या मळ्यांत भितर सरलो काय मळो, तीं झाडां, तांचेवेल्यो चेरी तोखेतलोच. तट्टतटीत, पुटपुटीत तांबश्यो, हळदुव्योश्यो त्यो पिकिल्ल्यो चेरी पळोवन कोणाच्याय तोंडाक उदक सुट्टलेंच. तो पयलीं एक चेरी भीत भीत तोंडांत उडयतलो. मागीर आनीक एक. पुराय मळो फिरून भायर येता तेना ताणे पंचवीसेक तरी चेरी भकाभका खाल्ल्यो आसतात. मागीर किंतु निल्लजावरी तसोच वतलो? वतना वांगडा एक-दोन चेरीच्यो पेट्यो विकत्यो घेतलोच.

सकाळफुडे त्या चेरीच्या मळ्यांत वचपाचो म्हाका व्हडलोसो इंटरेस्ट नाशिल्लो. येतना पळोवया अशें सांगलें आनी आमी सपाट वाठार सोडून उंचायेचेर वचपाक

लागले. सरभोंवतणचो वाठार आमचे नदरे मुखार गाडी वयर चडटां चडटां चित्रपटांतल्या दृश्यावरी येतालो आनी नाच जातालो. रस्तोच असो तयार केल्लो की आमी जणकाय दोंगरांक पळोवंक त्या रस्त्यार फेरयो मारतात.

रस्त्याचे दोनूय वटानी सफेदा, देवदार, पाईन्स बी जातीचीं व्हड व्हड रूखां. गाडी मुखार वतां वतां केन्ना एके वटेन मळबा मेरेन पावपी दोंगर दिसतालो तर थोड्या वेळान गाडयेन शार्प वोल्त घेतकच सक्यल खोल खोल देंगण दिसतालें. थंयच्यान पयस नदर मारीत जाल्यार बर्फान माखिलीं पीर पंजाल दोंगरावळीचीं शिखरां दिसतालीं. पुराय रस्तोभर हातांत अर्विलीं शस्त्रां घेवन पांचव्या निळ्या भेसांतले सैनिक उबे आशिल्ले दिसताले. येतले वतले गाडयेक पळयत, भेदक नदरेन प्रवाशांक तेळटाले. तांच्या दोळ्यांत खंयच जीवंतपणा म्हणटात तो म्हाका दिसलोना.

कांय वेळान मन्सुरान आझादाक कशमीर भाशेंतल्यान किंतु तरी मळें. म्हाका बारकायेन दक्षिण भारतीय खंयचीय भास आयकतकच निदान अदमास काढूंक कळटा. पूण हे कशमीरी भाशेंतल्यान एकमेका कडेन किंतु उल्यतात हाचो पत्तो लागपाचो ना.

“भाभीजी, हम टंगमर्ग पहुंचे. हमे रुकना पडेगा. च्याय बाय करके, गरम कपडा लेके आगे जायेंगे.”

सकाळीं ब्रेकफास्ट तसो केल्लोच. पूण ताका आतां दोन वरां सरिलीं. प्रवासांत आनी तातूंत थंड वातावरणांत भूक ही लागताच. ते भायर च्या आनी खावपाच्या निमतान खंयीय वाटेर रावपाक मेळटकच थंयच्यान सरभोंवतणी निवांत नदर मारूंक मेळटा.

टंगमर्ग हो ल्हानसोच गांव कसो. थंय च्याचीं दुकानां आनी गरम कपड्यांचीं दुकानां. गरम कपडे म्हळ्यार ओवरकोट, माथ्याक कॅपां आनी हाताक ग्लोज बी असले

भाडचाकूय मेळटाले आनी विकूं कय आशिल्ले. एक दोन वरां खातीर हीं आयुदां विकतीं कित्याक घेयात म्हूण चडशे लोक भाडचाक घेताले.

म्हाका कसलीच गरज नाशिल्ली. म्हाका असले थंडेत रावपाची आदली संवय आशिल्ली. आझादाकडेनूय कांय नाशिल्लें. मागीर हांवें तरी कित्याक घेवप? अशें चिंतून आडनदर केली. काकीन, कुकीन आपल्याक जाय तें घेतलें. थंय थोडे खावन, च्या बी पिवन आमी फुडलो रस्तो धरलो.

टंगमर्गाक आशिल्ली थंडी ही गुलाबी थंडी म्हणूं येताली. ती सोसूंक व्हड किंतु? असो विचार हांवें केल्लो. हांव तर थंयच्या सैमसुंदरायेन पिसो जाल्लों म्हळ्यार जाता. पूण तीं पिशेपणां म्हाका भुजपाची आसात हें म्हाका खंय खबर आशिल्लें?

लडाख, लेह, सोरेंग बी वाठारानी जेना हांव भोंवतालों तेना ऐन तारूण्यांत आशिल्लों. आंगात रक्त सळसळटालें. आतां म्हाका पन्नास सरून बावन-त्रेपन्नांकडेन पावलां हाची म्हाका कल्पना नाशिल्ली वो हांव तशें मानून घेवपाक तयार नाशिल्लों.

गाडयेचीं दारां बंद आशिल्ली म्हूण म्हाका गुलमर्ग पावमेरेन भायले थंडेची कल्पना नाशिल्ली. आमी गुलमर्ग पावलीं आनी हांव सगळ्यांत पयलीं गाडयेतल्यान सक्यल देवलां मात, आंगातली गरमी शुन्याचेर देवली. हात आपसूक बोल्सांत गेले. ते बोल्सांत घालून हांव हूहूकरूक लागलों. सुरवेक हांव फकाणां करतां अशें दाखयतालों खरो पूण आझादूय सक्यल देवून, हात कामरून तशेंच करूक लागलो आनी “दिलीपजी, आपने स्वेटर लाना चाहिये था. आज सर्दी बहूत है.” अशें ताणे म्हणूं नाका, म्हजे दांत कडकडकड करून वाजूंक लागिल्ले. गुलमर्गान आमकां हो असो घेवकार दिलो.

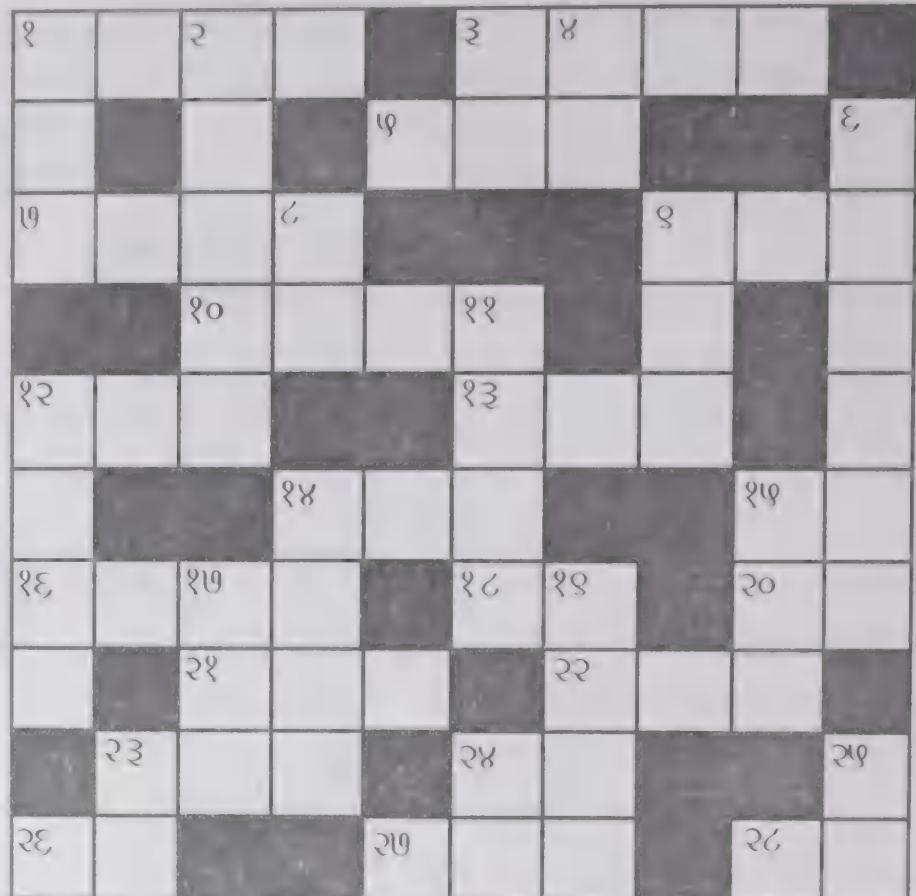
(चलता)

आडवे

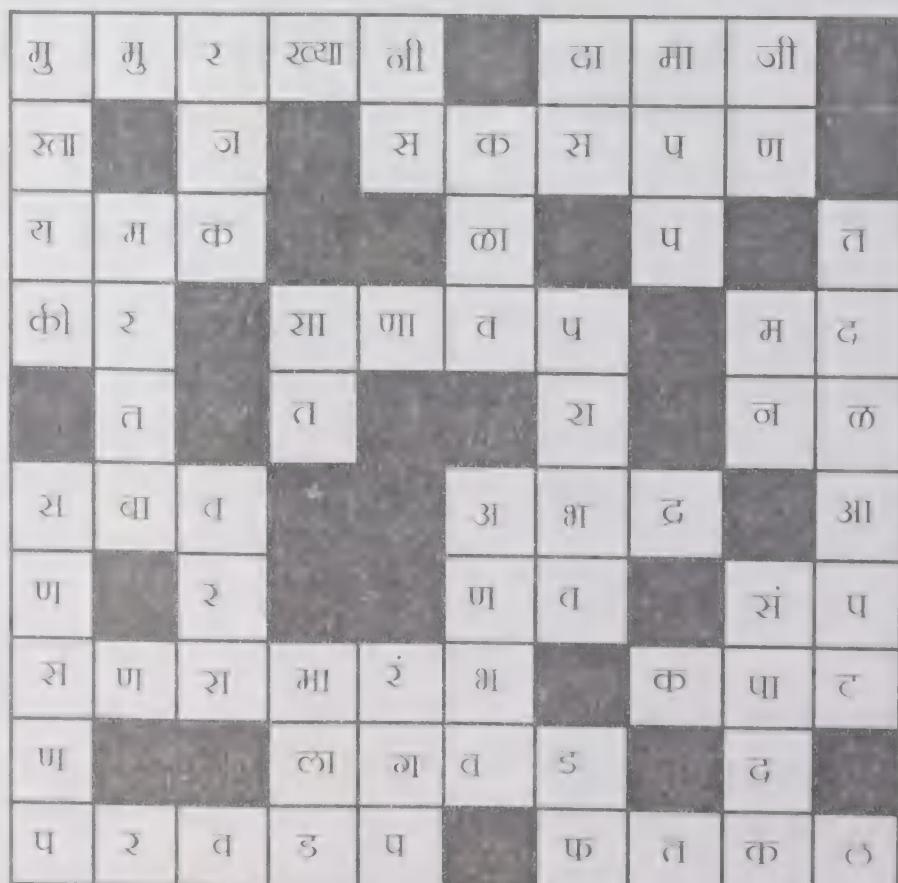
१. तंकप, फाट लावन बसप.
३. आपांवणे
५. भाड्याचे (मराठी)
७. तलवार
९. खोलसाण
१०. लक्ष्मी
१२. पेनाचे धातूचे पोत, नीब
१३. त्रास जावप, कळा मारप, दूख बादप
१४. तीन रंगांचो आमचो झेंडो
१५. मलय (दुदावयली)
१६. आयतार (मराठी)
१८. सूर्य
२०. धा (हिंदी)
२१. नोकर
२२. फटोवप, नागोवप
२३. देवळाचे वयले पोत
२४. वर्साचो पांचवो म्हयनो
२६. पयलो पांडव
२७. पातक करपी
२८. बे

- संतोष शिवराम हळर्णकार
बांदिवडे-बंदर,
फोंडा-गोवा ४०३ ४०९

१. घर उबारपाक लागपी पारो
२. खबूऱ्याच्या रुपात आशिल्ली साखर
३. कातराचे दुरीग
४. मिनिस्टर
६. लांब-रुंद
८. दबाव, नेट
९. रोवप, खुटयेक हुंबकळावप
११. जादू करपी
१२. आंब्याचो रोस
१४. पालशें, वांकडें
१५. कामांत येस मेळप, मनासारके जावप
१७. बडबडे, खूब उलोवपी
१९. म्हयन्याचे पयले पंद्रशीतल्या
चोवथीदिसा केल्ली गणपतीची पुजा
२३. त्राम, वाचग
२४. पूण, फकत
२५. एक आनी दोन

उ बे

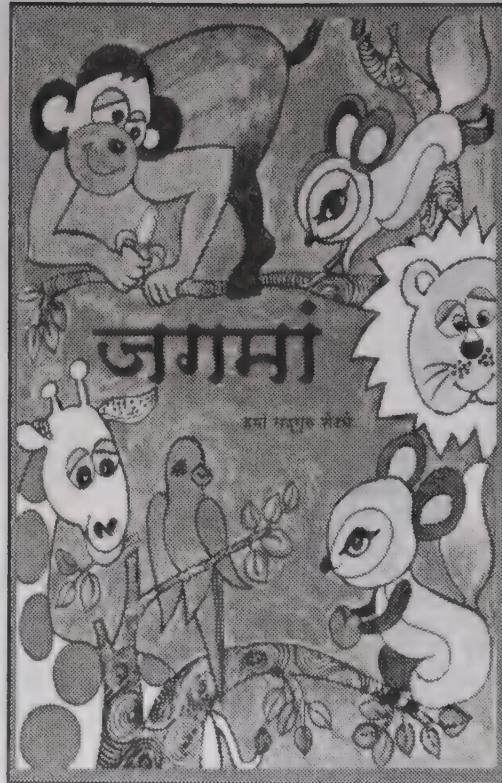
जु
ला
य
उ
त
र
फु
वा
झ्या
ची
जा
प

જ્ઞાનપીઠકાર, પદ્મમુખણ રવીન્દ્ર
કેલેકાર હાઁચેં કષાય મધુર હેં નવેં
ગાલ પુસ્તક.

કષાય મધુર એક આધુનીક
તપસ્વી જીવેદનૈચ્યા પુરાય તપાવેં જંચીત;
પૂર્ણ ગાંઠલ્યા ધારણા-અવધારણાંચેં,
આલીંચના-અવલીંકનાંચેં પાણીંચય
પછૈલ્યાર તાકા ભાવી બદલાંચેં આશ્વાસુક
અર્જિત મહણુંક જાય. ગાંઠું યુગાન્તરાચી
જંશ્વાના લિપલ્યા આની... ભાક્તિરૂય!
અંણેં હ્યા પુસ્તકાક પ્રસ્તાવના બરોવફી ડૉ. ક્રિષ્ણ બુડકુલે મહણટાર.

માધવી જરૂરેઝાય હણી જંપાદીત
કેલ્લયા હ્યા ૩૮૫ પાનાંચ્યા પુસ્તકાંત
૫૦ વૈગવેં ગન્ધા વિશ્વાયાંવૈલે લેખ
આન્ધ્રાત.

જાગ પ્રકાશનાન મૈઝ પ્રિંટિંગ
બ્યૂરો, મુંબય હંગા છાપિલ્લયા હ્યા
હાર્ડબકંડ જીબિટ પુસ્તકાંચેં મૌલ ૩૩૫
રૂપયા આના. પુસ્તકાક મુસ્તાકૂરુંઠ
નામનૈચે ચિત્રકાર ડૉ. સુબીધ્ય કેરકાર હાઁચેં
આના. હેં પુસ્તક જાહિત્ય અકાદેમીચ્યા
ગયટર્ઝ ઈન રૈસિડેન્સ હેં યૈવજણે રવાલા
ઉજવાડાક હાડલાં.

જગમાં હેં હર્ષા સદગુરુ શેટયે
હાંચેં મુરગ્યાં પાસત બરયલ્લેં પયલેં
પુસ્તક.

હર્ષાન આજવેર લલિત લેખ,
કવિતા, કથા અંણેં ખૂબ સાહિત્ય
બરયલાં. પ્રવાસ કરપ આની પ્રવાસવર્ણનાં
બરોવપ હી હર્ષાચી રવાશિયત.

લહાન મુરગ્યાં રવાતીર બરોવપ હેં
ખૂબ કર્ણીણ. તાંચે પાતલેર વચ્ચુન
તાંચેકડેન સંવાદ સાદપ ગરજેચેં. હર્ષાક
તેં બેસવરેં સાદલાં. આપલો પૂત દત્તરાજ
હાકા રવેલ્યતાં રવેલ્યતાં તાચેકડેન
આલલય ગાયતના હર્ષાક સુચિલલીં હીં
કવનાં મહળ્યાર જગમાં.

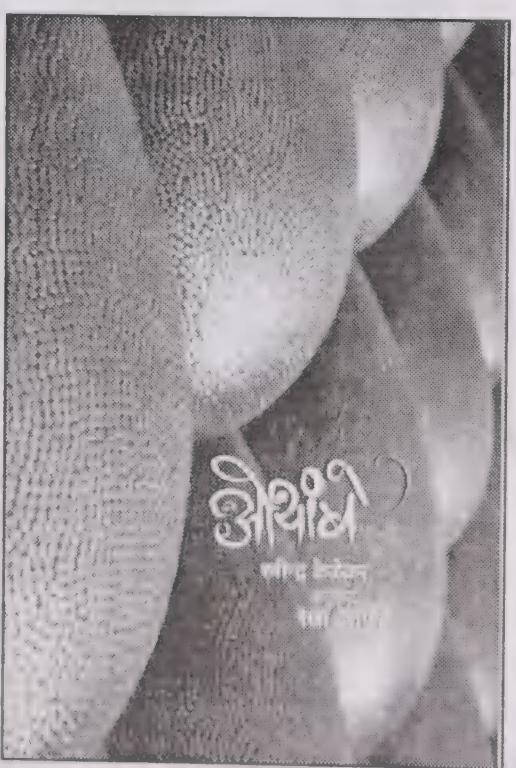
હ્યા પુસ્તકાંત ૪૨ કવનાં
આસાત તશેંચ માણકુલ્યાંચેં લક્ષ ઓડૂન
ઘેવપી આશ્વિની પ્રમૂ હાચીં સુંદર ચિત્રાં
આસાત. મુખચિત્ર્ય તાંચેંચ આસા. ગોવા
કોંકણી અકાદમીચ્યા બાલસાહિત્ય
પુસ્તક પ્રકાશન આર્થિક પાલવ હે યૈવજણે
રવાલા ઉજવાડાક હાડિલ્લયા હ્યા
પુસ્તકાંચેં મોલ જાવન આસા રૂપયા ૫૦.

રવીન્દ્ર કેલેકાર હાંકાં
જ્ઞાનપીઠ પુસ્તકાર ભેટોવપાચે પુર્વસંધેબ
તાંચ્યા ઘકાકડેન દોન પુસ્તકાંચેં
પ્રકાશન જાલેં તાંતલેં દુસ્કરેં પુસ્તક
મહળ્યાર ઓથાંબે. ઓથાંબે હેં મૂલ
કોંકણી પુસ્તક. મુકતચિંતનાવેલ્યા
સ્ફુટ લેખાંચો હો સંગ્રહ.

હ્યા પુસ્તકાચો મબાઠી અનુવાદ
તામગેચ્યો ચિત્રપટ કમિક્ષક આની
જ્યેશ્ઠ પત્રકાર કેખા દેશપાંડે હાણીં
કેલાં આની પદ્મગંધા પ્રકાશનાચે અક્રણ
જાબ્ખડે હાણીં તેં પ્રકાશીત કેલાં.

હ્યા પુસ્તકાંચેં મોલ ૧૫૦
કપયા જાવન આસા.

પુસ્તકાંચેં મુખ્યપૃષ્ઠ ડૉ. સુબોધ
કેકાર હાંચેં જાવન આસા. ૧૮૩
પાનાંચેં પુસ્તક વાચતના ડાગ
હેમમશોલ્ડચ્યા 'Markings' ચી યાદ
યેતા. મનાંત આયિલ્લે વિચાર, સુક્ષ્મ
ભાવના, જીવન આની મરણ હાંચેવિશીં
ખોલ ચિંતન હેમમશોલ્ડ એકઠાંય
કક્ષન દવકતાલો. તેચ પ્રમાણ
રવીન્દ્રબાબાંતલો ચિંતક કવિચે નદ્વેન
હ્યા સંવસાકારકડેન પદ્ધયતા તેં હ્યા
લેખાંની દિશટી પડટા.

हर्षा शेट्ये हांच्या जगमा ह्या बालकविता संग्रहाचें प्रकाशन करतना दत्तराज शेट्ये वांगडा गौरांग प्रभूदेसाय, सौनल शेट्ये, मानसी गुडे आनी कुणाल गुडे.

ज्योती कुंकलकार हांच्या 'बराक ओबामा' ह्या अणकारीत पुस्तकाचें विमोचन करतना सभापती प्रतापसिंग रावजी राणे, दावे वटेंतल्यान संगीता अभ्यंकर, ज्योती कुंकलकार, संजय आवटे, पुंडलीक नायक आनी संगीता जाधव

TERROR

Let's Fight It Together...

Be Alert; Be Safe, Anywhere, Everywhere

FOLLOW THESE DO'S & DON'TS

Do's

- Physically check or screen bags carried by the visitors or customer.
- Look out for suspicious-looking persons or suspicious movements
- Call or alert the police in case of suspicion
- Brief children on observing precautions
- Install CCTV

Don'ts

- Don't admit any stranger or suspicious-looking person; insist on identification.
- Don't accept any package from any one without identification.
- Don't touch or go near any unattended bag or package or object.
- Don't employ any one without verification.
- Don't let out house or shop without verifying the tenant.

DIAL 1093
YOUR CALL CAN SAVE ALL

**Your identity
will be
kept secret**

Together we can fight Terror

Issued in public interest by

GOA POLICE
peace • justice • service

PCR - 100

SPCR Panaji: 2428400
DPCR Margao: 2714450
You may also contact
nearest Police Station.

Website: www.goapolice.gov.in
e-mail: goapol@sancharnet.in

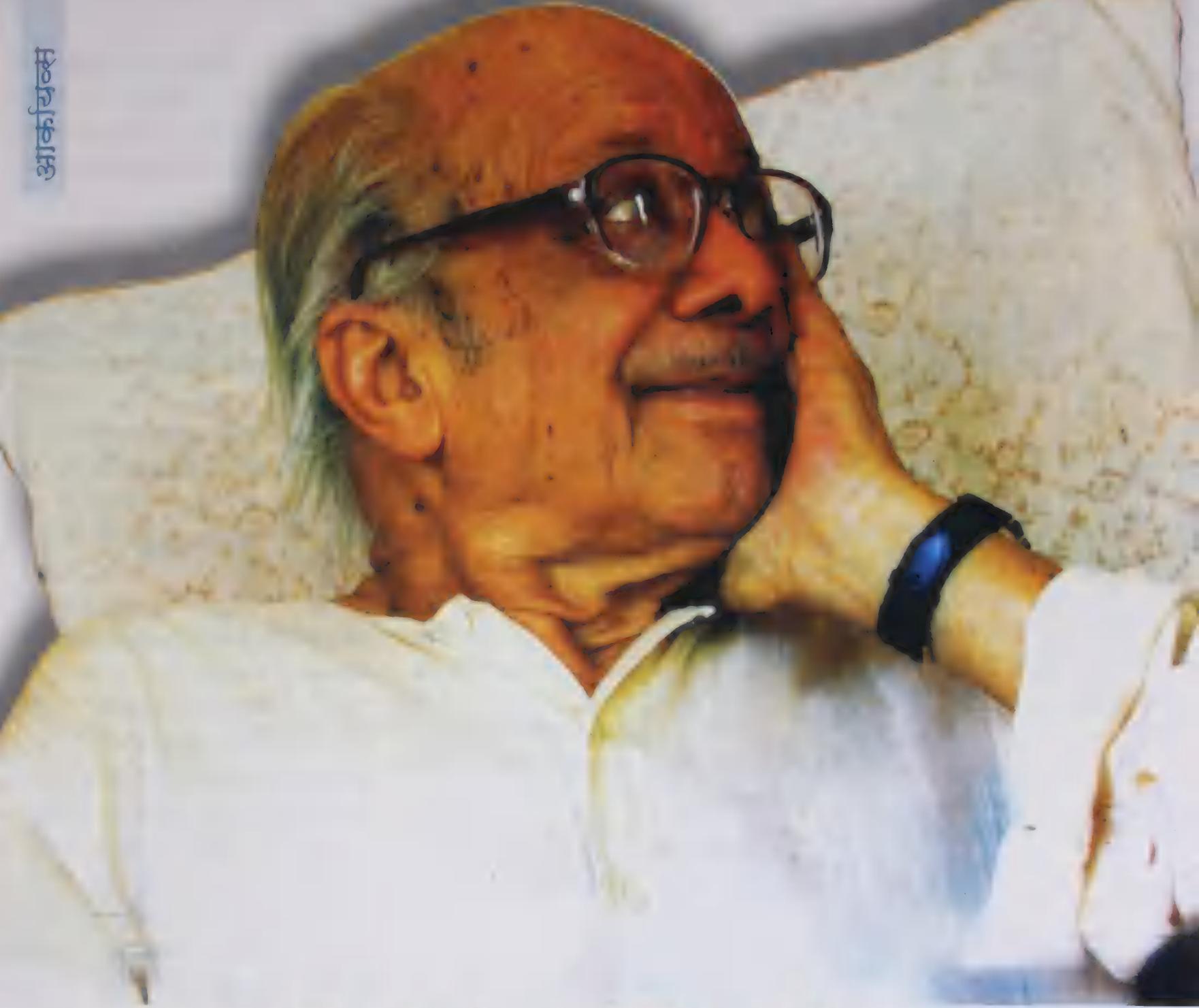

कोंकणी खातीर तनमन ओंपपी
‘ज्ञानपीठ’कार
रवीन्द्रबाब केळेकारांक
काळजा सावन परबीं
म्हान व्यवतीमत्व
रवीन्द्रबाबाक परबीं
कोंकणीची घुडी अशीच
उंच उर्खं ढी
म्हालगडे साहित्यिक
पद्मभूषण रवीन्द्रबाब केळेकाराक
ज्ञानपीठ पुरस्कार
फावो जाल्ले खातीर
तांकां आमचीं परबीं

राजभाषा संचालनालय गोंय सरकार

५वी माळी, १ली लिफ्ट
जुन्ता हावस, पणजी - गोंय
फोन : २४२००७१, २४२०१७९

नव्यान जियेवंक मेळळले जाल्यार

- रवीन्द्र केळेकार

मनीस दुसऱ्यांक फटयता तो फटयता, खासा आपणाकूऱ्य फटयता. धरूऱ्या, ताका कोणे म्हळें, तूं जें जिवीत आतां मेरेन जियेला तें तुका परतें जियेवंक मेळळले जाल्यार, तूं कितें करतलो? आतां मेरेन आयुश्यांत जें केलें तेंच करतलो? काय दुसरें कितेंय करतलो? तूं तुज्या जिविताक कसलें रूप दितलो?

जाल्यार, ह्या प्रस्नाक तो जाप दितलो, “म्हाका म्हजें जिवीत जियेवंक मेळळले जाल्यार आतां मेरेन जें कितें केलें तेंच हांव परतें करतलो. आतां मेरेन जियेत

आयलां, तेच तरेचें जिवीत परतें जियेतलो.”

व्हडल्या व्हडल्यांनी ह्या प्रस्नाक हेच तरेची जाप दिल्या.

म्हाका हे तरेचो कोणेय प्रस्न केलो जाल्यार हांव ताका असली जाप दिवचों ना. म्हाका म्हजें जिवीत परतें जियेवंक मेळळले जाल्यार हांवें आयुश्यांत ज्यो चुको केल्यो त्यो परत्यो करचों ना. आतां मेरेनच्या अणभवांचो लाव घेवन हांव म्हज्या जिविताक एक वेगळे रूप दिवपाक वावुरतलों.

हाचो अर्थ, आतां मेरेन जें जिवीत हांव जियेलों ताचो म्हाका पश्चाताप जाता वा

ताची लज म्हाका दिसता, असो न्हय. म्हाका म्हजें जिवीत कोणाच्या कसल्याच बांदपासां बगर मेकळेपणान जियेवंक मेळळां. हांवें म्हाका जाय तेंच केलां. जिविताच्या एका एका खिणाचो हांवें बन्यांतलो बरो उपयोग केला. तसो हांव भितरल्यान तृप्त आनी समाधानी. असलें जिवीत जियेवपाक भाग्य जाय.

गोंयान कूस परतली त्याच वेळार म्हाका म्हज्या कर्तुत्वाखातीर मेकळी वाट मेळळी. तीन मोठ्या चळवळिंनीं वांटो घेवपाचें भाग्य म्हाका मेळळले आनी ह्यो तिनूय चळवळी यशस्वी जाल्यो.

पश्चात्ताप करपासारके वा जल दिसपासारके हांवे ह्या जिवितांत कितेंच करूंक ना. म्हाका हांचे समाधान आसा. तरी आसतना, हांव म्हणटा-

म्हाका म्हजे आयुश्य परते जियेवंक मेळत जाल्यार हांव जियेलां ते तरेचें जिवीत परते जियेवचो ना. ज्यो चुको आयुश्यांत केल्यो त्यो परत्यो निखालूस करचो ना. नव्यो चुको करितच मनीस मुखार वता. पोन्यो चुको परत्यो केन्नाच करचो ना. पोन्यो चुको ह्या चुकोच आशिल्ल्यो हें कबूल करपाक हांव अनमनना.

एक मोठ्यांतली मोटी चूक सांगता - चुकूच न्हय, एक मोठ्यांतले मोर्टे पातक हांव करता. देखीक हांव जें अन्न खातां तें हांव पिकया. हांव जें लुगट न्हेसतां-खादिचें जांव मागीर तें - तें हांव कांतिना, विणिना. हांव जें जोरें घालता तें हंव शिंविना. ज्या घरांत हांव रावतां तें घर हांवें बांदूक ना. ज्यो सुख-सोयी म्हज्या वांट्याक आयल्यात त्यो कोण तरी, खंय तरी कमर बागोवन वाकुरता, मर मर मरता, म्हूण म्हाका मेळूंक पावल्यात.

हाचे बदला हांव तांकां कितें दितां?

म्हणपी म्हणटले, हे रे बाबा कितें, नाका जाल्लें? तूं करता तें काम समाजाच्या उपेगाचें न्हय? तूं लेख बरयता, पुस्तकां बरयता, संकृतायेंत आनी साहित्यांत भर घालता, तें कितें उण्या मोलाचें? समाज निखट्या स्वावलंबनाचेर चलना. तो परस्परावलंबनाचेर चलता. तांणी अन्न पिकोवपाचें, लुगट विणपाचें, घरां बांदपाचें, तुवें लेख बरोवपाचे, पुस्तकां बरोवपाचीं, भाशाणां दिवपाचीं... लोकांक सज्जान करपाचे, संस्कारी करपाचे.

हांव म्हणटा, हाका परस्परावलंबन म्हणचें, काय वाटमारेपण म्हणचें? समज, ह्या अन्न पिकोवपी, लुगटां विणपी, जोर्ती शिंवपी, घरां बांदपी लोकांनी म्हाका सांगलें, 'तूं करता तें काम समाजाच्या उपेगाचें जाल्यार, आमीय तेंच करता. निदान, तुर्जी पुस्तकां वाचून आमी पयलीं सज्जान जातां, संस्कारी जातां. मागीर तुजे खातीर अन्न पिकयां, लुगट विणटा, जाल्यार कशें जातलें?'

समाज परस्परावलंबनाच्या तत्वाचेर चलता हें मान्य. पुणून परस्परावलंबन उपेगी कामां मजगर्तीच चलूंक जाय. अन्न पिकोवप्यान अन्न पिकोवचे आनी तें लुगट विणटल्याक दिवन ताचे बदला लुगट घेवचे हाका परस्परावलंबन म्हणूं येता. समाजांत जितलींय कामां चलतात - मेस्ताचीं, शेटिचीं, कुमारांचीं, शेतकामत्यांचीं, कारिगरांचीं तांचो सगळ्यांचो पावंडो सारके धरून आमी हांचे मजगतच्या परस्परावलंबनाचेर समाज उबारून काडिल्लो जाल्यार तें न्यायाचें परस्परालंबन म्हणूं येतालें.

म्हजे काम तसलें न्हय. लेख बरोवप, पुस्तकां बरोवप, भाशाणां दिवप हांकां आमी बौद्धीक कामां म्हणटात आनी शेतकामती, लुगट विणपी, गवंडो हांच्या कामांक आमी शरीरस्त्रमाचीं कामां म्हणटात. दोनांचोय पावंडो सारको अशें आमी आमचे धवाड्यांचे संस्कृतायेंत वाडिल्ल्या तथाकथीत सभ्य लोकांनी थारायलां. सम करप्यांनी न्हय. आमी आमचे आदर्श तांचेर थापल्यात आनी तांणी ते मोन्यांनी मान्य केल्यात. परिणामी, ह्या masses follow the classes नेमान तेवूय आतां स्माचेर आधारलेल्या कामाक उणाक कामां मानून बौद्धीक कामां करपाक लागल्यात.

आज शेट, दोतोर वा आद्वोगाद जाता, पेटणे हातांत घेना; मेस्त प्रोफेसर वा ऑफिसर जाता, मेस्तपण करिना; शेतकामती प्यून म्हूण खंय तरी काम करपांत व्हडपण मानता, कुदळ खोरें हातांत घेना; गवंडो कॉट्रॅक्टर जाता. घाटा वयल्या लोकांक हाडून कामां करून घेता. आपूण करिना.

म्हाका असलो हो समाज मोडपाचो आसा.

म्हाका सगळ्या कामांक सारको पावंडो जोडून दिवपाचो आसा. देखून, म्हाका जर आतां मेरेन जियेल्लें आयुश्य परते जियेवंक मेळ्लें जाल्यार हांव सगळ्यांत पयलीं म्हज्या जिवितांत समाचें तत्व दाखल करून घेतलें. दिसांतलीं पांच वरां तरी हांव शेतांत वा वोट्रांत काम करपाची संवय लावन घेतलें. वरभर तरी हांव चरख्यार सूत कांतलों वा मागार बसून विणटलों. म्हर्जीं सगळीं कामां

हांवूच करतलों. दुसऱ्यांचेर धुकलचों ना. राजेन्द्रबाबू राष्ट्रपती जाले उपरां लेगीत मान्यांतल्यान न्हावन भायर सरत आसतना आपणाले पुडवें आपणाल्या हातान धुवनूच भायर सरताले.

समाक आमच्या जिवितांत सुवातूच ना. म्हूण समाजांत ऊंच उणाकपण उरलां गरिबी उरल्या. हे दोनूय अवगूण ना करून समाज सामाजीक समानतायेचेर उबो करपाचे आमचो हावेस आसत जाल्यार बौद्धीक काम करतल्यांनीच आपणाले देखीन शरीरस्त्रमाक व्हडपण आनी प्रतिश्ठा जोडून दिवंक जाय.

म्हाका मेस्त, दोतोर आद्वोगाद जाल्लो नाका सो कोणे समज करून घेवचो न्हय. तो दोतोर आद्वोगाद जावचो, प्रोफेसर ऑफिसर जावचो, लेखक जावचो, फुडारी जावचो. पुणून, विनें आनी तुतयो, किसूळ आनी खरवत ताणे सोडची न्हय. ह्या कामाकूय ताणे प्रतिष्ठा जोडून दिवची.

गांधीन एक नेम केल्लो. ताणे ब्राह्मणाच्या हातांत भंग्याची सान दिल्ली आनी भंग्याच्या हातांत वेद दिल्लो.

ऊंच उणाकपण ना करपाक हाच्याकूय चड क्रांतिकारी कार्यावळ कोणे देशा मुखार दवरल्या व्हय?

आमी जे संस्कृतायेंत वाडल्यात ती संस्कृताय eliteची. भद्र लोकांची. हाताचो उपेग दुसऱ्यांक धपकावपा खातीर, पायांचो उपेग मांडी घालून बसपा खातीर, जिबेचो उपेग ओर्दीं सोडपा खातीर वा चाडयो करपा खातीर, दोळ्यांचो उपेग सिनेमा नाटकां पळोवपा खातीर, कानांचो उपेग धवळे आयकुपा खातीर करतल्या लोकांची संस्कृताय ही.

तीच आज प्रतिश्ठीत जाल्या. तिची ही प्रतिश्ठा मोडूंक जाय.

जिवितांत समाक प्रतिष्ठा जोडून दिवंक जाय ह्या निर्णयार जेन्ना तॉलस्तॉय पावले तेना ताचे फुड्यांत एक गणीत उबें रावलें. तो म्हणपाक लागलो, दिसाक वरां चोवीस. तांतलीं आठ वरां न्हिदेखातीर राखून दवरात. उरलीं सोळा. बौद्धीक कामां करतल्याक-म्हल्यार, वाचपी बरोवपी पुरो.

मनशाक पांच वरां वाचपाक मेळळीं जाल्यार संवसारांतले सगळे गिन्यान जोडपाक, बन्यांतले बरे सगळे साहित्य वाचपाक पुरो. उरतात मागीर इकरा वरां. ह्या इकरा वरांत तुमी कितें करतात? चकाटां, धवळे, नाच गाणे, इस्पिको असल्याच गजालिंनी होगडायतात मू? तुमकां हें सगळे करून जो आनंद मेळटा ताच्याकूच चड आनंद-सात्विक आनंद-तुमी तांतलीं फक्त पांच वरां शेतांत वा वोटांत काम केल्यार तुमकां मेळटलो. तरीय स वरां तुमकां जाय तें करपाक मेळटलीं.

तॉलस्तॉय हो संवसारांतले एक व्हडांतलो व्हड लेखक. हें गणीत ताणे मांडलां ताचे पयलीं चाळीस वर्सा ताणे लेखक म्हूण काम केल्ले आनी सुमार पांच हजार पानांचे साहित्य बरोवन काडिल्ले. संवसारांतले बन्यांतले बरे साहित्य बरयल्ले. तो म्हणटा, हांवें इतलींय ही वर्सा खंयच्याय शेतकामत्या भशेन दिसाक आठ आठ वरां शेतांत काम केल्ले, दिसांतलीं फक्त पांच वरां वाचिल्ले आनी सप्तकांत फक्त एक दीस चार पानांच बरयल्लीं जाल्यार पांच हजार पानांचे साहित्य निर्मुपाक म्हाका चवदाच वर्सा पुरो जातलीं आशिल्लीं.

हांवें तॉलस्तॉयचे हें गणीत वाचले तेना म्हजी न्हीद खळळी. म्हळे हांवें ह्या त्रेस्ट वर्साच्या जिवितांत कितें केलें?

एक खरे, हांव एका सामान्या भायल्या काळांत जल्माक आयलो. ह्या काळान कांय आव्हानां मुखार उबीं केल्लीं. ती झेलून मुखार गेलो. कोंकणी भाशेक देशांत तिगेलो हक्काचो एक प्रदेश जोडून दिवपाचो, ह्या प्रदेशांत तिका संस्कृतीक अभिव्यक्तिची आनी राज्यकारभाराची मुखेल भास म्हूण पावंडो जोडून दिवपाचो जो वावर चल्लो ताका हातभार लावंक पावलो. थोडे भोव साहित्यूय निर्मूक पावलो. सगळे खरे, पुणून इतलेंय आसून जिवितांत एक उणे उरलें-

अनाचो एक गोटो लेगीत निर्मुपाक म्हजो हातभार लागलो ना. एका लेंसा पुरतें लेगीत लुगट विणून काडलें ना. उत्पादक स्नामाक म्हज्या जिवितांत हांव व्हडलिशी सुवातूच दिवंक पावलो ना.

बेनल्ले सारके जिवीत जियेलो.

संवसारान म्हाका जें दिलां ताच्या लाखाब्या वाट्यां येदें लेगीत ताका परतें फारीक करूंक पावूंक ना. तॉलस्तॉयावरी दिसाक आठ वरां सोड-सकाळचे एक आनी सांजवेळचे एक अशीं दोनूच वरां हातांत कुदळ खोरे घेवन कमर बागोवन जमनीर काम करूंक पाविल्लो जाल्यार, अडेची पासय मारपाची म्हाका गरज भासची नाशिल्ली. मर्दी केन्ना केन्ना जो वाज येता तो केन्नाच येवंक पावचो नाशिल्लो. दुयेंत केन्नाच पडचों नाशिल्लो.

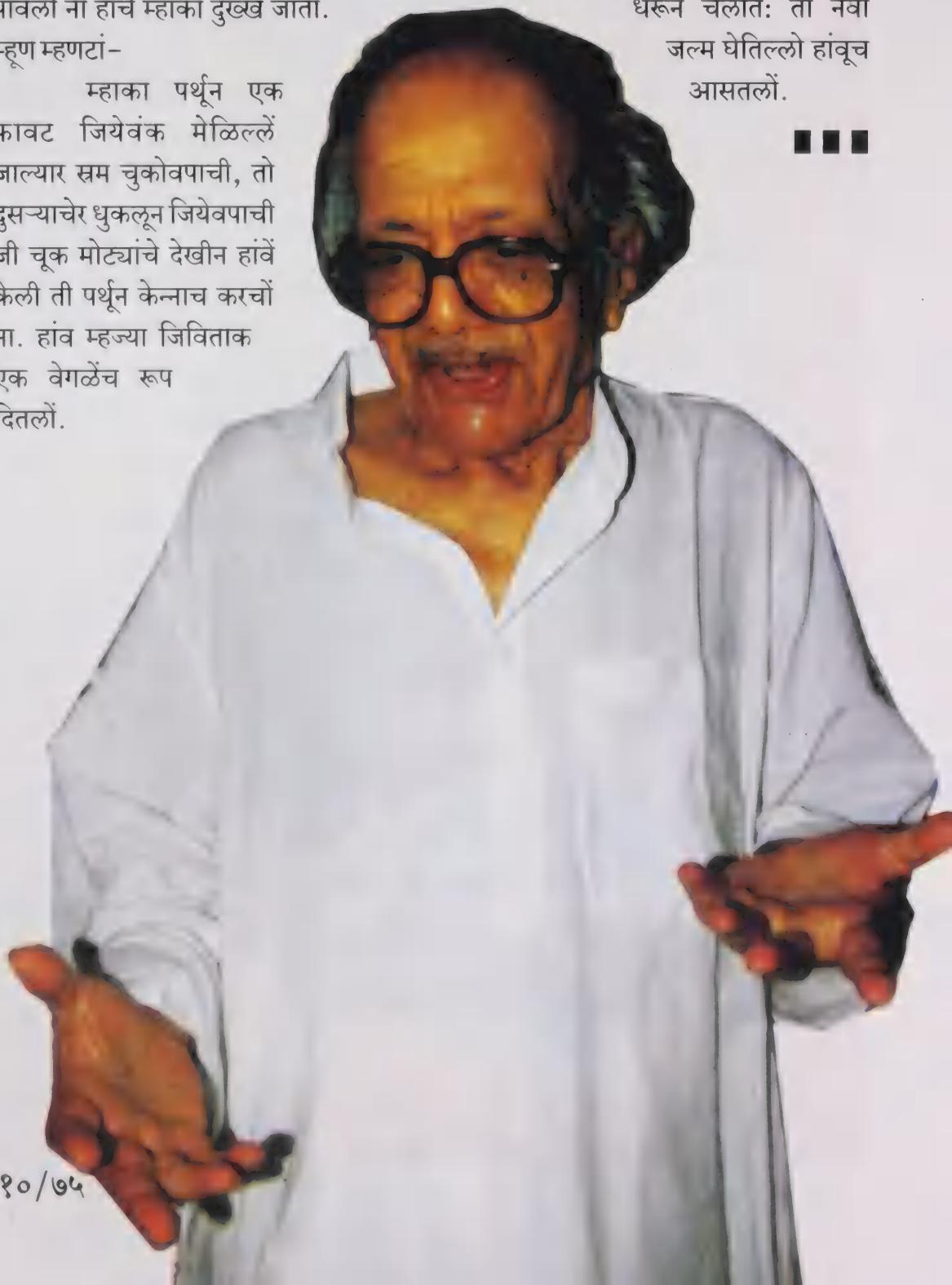
कुदळ खोरे घेवन वावुरलेलों जाल्यार-जमनींतल्यान जशें भांगर काढूंक पावतलों आशिल्लों तशें म्हज्याय जिविताचें भांगर करूंक पावतलों आशिल्लों.

असलें जिवीत हांव जियेवंक पावलों ना हाचें म्हाका दुखेव जाता.
म्हूण म्हणटां-

म्हाका पर्थून एक फावट जियेवंक मेळिल्ले जाल्यार सम चुकोवपाची, तो दुसऱ्याचे धुकलून जियेवपाची जी चूक मोट्यांचे देखीन हांवें केली ती पर्थून केन्नाच करचों ना. हांव म्हज्या जिविताक एक वेगळेंच रूप दितलों.

हांव हिन्दू, जल्मानूय आनी संस्कारानीय बी. पुनर्जल्माचेर भावार्थ दवरून जियेवपी मनीस. ह्या जल्माक जें करूंक पावलों ना तें फुडल्या जल्मांत करपाक हांव खातरीन नवो जल्म घेतलों. आयज पसून सात्तीस वर्सानी, म्हज्या जल्म शताब्दी वर्सा, कोंकणीच्या मल्लार असो कोणूय तुमकां दिश्टी पडलो, तो दिसांतलीं आठ वरां शेतांत वा वोटांत काम करता, जो दिसांतलीं फक्त पांचूच वरां वाचनांत खर्चिता आनी संवसारांतले बन्यांतले बरे साहित्य वाचता, सप्तकांतल्यान फक्त दोनूच दीस चार चार आठूच पानां बरयता, ह्या कामांक जो खंड पडूंक दिना, असलो कोणूय तुमकां, हांव नासतना, दिश्टी पडलो जाल्यार धरून चलात: तो नवो जल्म घेतिल्लो हांवूच आसतलों.

■ ■ ■

तुमच्या सांस्कृतिक दृष्टिकोंतीने जाती केनात गोय राज्य संग्रहालयाक मेट दियात

ते भीडून दृग्गी मग्ना नव गोदाल नम्बुतांवेच सम्बळ दर्शन घडावपाखातीर घल करीत आसा
संग्रहालयात आपले संवाद दिलेली दालन आसात.

१. शुभेतान्त्र
२. द्वितीय कलादालन
३. चैत्री कलादालन
४. वार्षिक अभियन्तादालन
५. सांस्कृतिक नानवंशग्राहास्त्र दालन
६. समकालीन कलादालन
७. नानवंशास्त्र दालन
८. गोपच्या सुटके घूऱावे दालन
९. चिनेश्विस द्वागाड्या दालन
१०. फर्निचर दालन
११. सैमाचो वारसो दालन
१२. पर्यावरण आनी उदारता दालन
१३. गोपच्या उत्सवाच्या फोटोचाचे दालन

संग्रहालयात या हजारांवर वसुंची लग्न आसा

संग्रहालयात दृष्टिक्य विभाग आसून, चिनेश्विस विभागातील आणि चित्रकलिकांची कायाचीली दाखवतात,
सांस्कृतिक दालनांवर गोपाच भूगर्भशास्त्र या विजवावेका नव दालन त्रिवारपांची येबाजण आसा.

पूरातन प्रस्तार विद्यांच्या घडाची पायवरा नास प्रमाणवरूप प्रतिकूली संग्रहालयात्ता वाढारात उभालेली आसा,
ते संग्रहालय सुमच्ये जावन आसा आनी तुमचकहत्या वसुंची मोलाटाक संग्रह, दान, विकून व उंच आणा रूपात सु
करक झाकता.

गोय राज्य संग्रहालय

संग्रहालय विभाग

इडोमी संकुल, पाटो, पणजी - गोय

फोन : २४३८००६, २४३७३०६, २४३७३०७

वेबसाइट : www.goamuseum.nic.in

E-mail : museum-goa@sancharnet.in

चमका॒

“कांय
दिसांसावन
ग्रहांच्या
वायट
दशेक
लागून
तुमच्या
तष्बेतीचेर
वायट
परिणाम
जाला.
अशेंच चालू
उरत
जाल्यार
ताचो असर
तुमच्या
वेपाराचेरुय
जांव येता.
तुमच्या
वेपाराक
गिराण लागूं
शकता.”

‘शेठ पूनमचंद’ वेपारांत नशिबवान आसलो. खूब कश्टान ताणे आपलो वेपार खूब फुडे व्हेल्लो. लक्ष्मी ताका खूब प्रसन्न जाल्ली. आपल्या वेपारान ताणे खूब धन कमयल्ले. पूण दुर्देवान हे गडबडीन ताची तब्बेत साप्प खालावल्ली. आतां तर ताचें पोट खूब मोटे जाल्ले. जेवण्य बरे भशेन पचनासले. हाका लागून तो बेजार आसलो. ताणे जायत्या दोतोरांकडल्यान आनी वैद्यांकडल्यान वखदांय घेवन पळयलीं पूण कांय लाब जालो ना. वखद घेतलें काय परतून तेंच दुर्येंस चालू जाताले. एका वैद्यान ताका सांगले फकत वखदां घेवन कांयच जावपाचें ना. तब्बेत सारकी दवरुंक जाय जाल्यार शारिरीक कश्ट करपाची गरज आसा. दिसूयभर बसून उरिल्यान हे त्रास जातात.

शेठणीक हीच गजाल नाका आशिल्ली. अशें सांगपी वैद्य आनी दोतोरांचेर बेजार जावन ताणे कितलेशेच वैद्य आनी दोतोर बदलून पळयल्ले पूण सगळेजाण अशेंच सांगताले. शेठणी ह्या सगळ्याक लागून खूब बेजार जाल्ली.

गांवांतल्यान दोन मैल पयस एक देवूळ आसलें. हें देवूळ थंय आशिल्ल्या एका बाबाच्या नांवान फामाद आसलें. खरें म्हळ्यार बाबा ह्या देवळांत भट आशिल्लो, तो देवळा कुशीकूच एके मठयेंत रावतालो. सादेंशें जिवीत आसलें ताचें. खूब

अभ्यास आसलो ताचो. केन्नाय कोण बाबाकडेन आपलें दुखणे घेवन येतालो तेन्ना बाबा ताका ताचेर उपाय दितालो. ताच्या उपायांनी खूब जाणांक लाव जाल्लो. बाबाक गांवांत खूब मान आसलो.

एक फावट कोणेतरी शेटजीक त्या बाबाक मेळपाचें सुचयलें. शेटजी खूब कश्टान वेळ काढून त्या बाबाक मेळपाक टांग्यांत बसून गेलो. बाबाक मेळून शेटजीन सगळी गजाल ताका सांगली आनी हेंय सांगलें की सगळेजाण ताका शारिरीक कश्ट घेवपाचो उपाय सांगतात तें ताका पसंत ना. बाबान सगळ्यो गजाली आयकल्यो आनी कांय वेळ विचार करून उल्यलो.

“शेटजी, म्हाका दिसता कीं हें सगळे कांय ग्रहांच्या नाराजीक लागून जाता. हो त्रास वखदानूय पयस जावपाचो ना आनी नाय शारिरीक कश्टान. आतां हें सगळें कित्याक लागून जाता, हें फकत तुमची कुंडली पळोवनूच सांगू शकतलो.”

“दुसऱ्या दिसा कुंडली घेवन खूब उमेदीन शेटजी बाबाक मेळपाक गेलो. बाबान शेटजी कडल्यान कुंडली घेवन गणीत करपाक लागलो. बाबा तंद्री लावन कुंडलीचो अभ्यास करतालो. मागीर कागदार आकडेमोड करून शेटजीकडे पळोवन उल्यलो, “खूब खर गजाल आसा...”

“किंते आसा बाबा?” शेटजीन अधीर

जावन विचारले.

“कांय दिसांसावन ग्रहांच्या वायट दशेक लागून तुमच्या तब्बेतीचे वायट परिणाम जाला. अशेंच चालू उरत जाल्यार ताचो असर तुमच्या वेपाराचेरूय जांव येता. तुमच्या वेपाराक गिराण लागू शकता.”

“हाचेर कितेंय उपाय आसतलोच न्हय?” शेठजीन भियेवन विचारले.

“हय... उपाय तर आसा पूण तुमच्यानी तो करपाक जातलो काय ना, सांगप कठीन.” बाबा उल्याले.

“तुमी उपाय तर सांगत, हांव ताचेर जरूर विचार करतां.” शेठजीन सांगले.

“हाचेर उपाय म्हणजे सूर्य देवाची पूजा करची पडली.”

“कितें कसलो यज्ञ बीन करचो पडलो? हांव तयार आसां.” शेठजी सट्ट करून उल्याले.

“ना, तसले कांयच करपाची गरज ना.... तुमी स्वता मात्शे कश्ट घेवचे पडटाले.”

“सांगत, कितें करचे पडलें?”

“हांव सांगतां तें शादूर रावून आयक. हांव सगळे कितें सविस्तर सांगतां.”

बाबान सांगले, “तुमकां कांय दीस सूर्योदया पयली हातरूण सोडचें पडलें. मागीर आपल्या घराकडल्यान हांगा देवळामेरेन चलत येवचें पडलें. हांगा येतकूत हांव तुमकां कांय मंत्रायल्ल्यो दूर्वा दितलों. त्यो दूर्वा खावन पूर्व दिशेकडेन फुडो करून उताणो न्हिदून ते दिशेन हात जोडून नमस्कार करचो पडलो. मागीर ल्हव ल्हव उबे रावपाचे, उबे रावून दोनूय हात तकलेवयर हाडून नमस्कार करचो पडलो. परतून उताणो पडून हें सगळे

परतून करचे पडलें. पयले दिसा पांच फावट हें सगळे करचे पडलें. मागीर दर दिसा पांच-पांच वाडेवन पंचवीस मेरेन वाडोवची पडली.

पंचवीस मेरेन पावतकूच त्या दिसासावन तीन म्हयने मेरेन तुमकां अशें करचे पडलें. हाका लागून ‘सूर्यदेव’ प्रसन्न जातलो आनी तुमचें दुयेंस पयस जातलें. तुमच्यान करपाक जातलें हें सगळें!”

शेठजीक हें सगळे खूब कठीन दिसलें. कांय वेळ विचार करून ताणे थारायले आनी बाबाक सांगलें, “हे पिडेपासून वाटावपाक हांव कितेंय करीन. इतले कश्ट घेवन हांवें वेपार केलो आनी इतलें जोडलें, ती जोड तशीच रावची शी म्हाका दिसता.”

दुसऱ्याच दिसा शेठजीन बाबान सांगलां तशें करपाक सुखात केली. पयले दोन-चार दीस ताका मात्सो त्रास जालो पूण मागीर ताका संवंय जाली. ताची उमेदूय वाडली.

ताणे पळ्यलें की हो उपाय बरो लागू पडटासो. ल्हव ल्हव ताचें मोटें जाललें पोट उर्णे जावपाक लागलें. ताका नेटान भुकूय लागपाक लागली. रातीं न्हिदूय बरी पडपाक लागली. ताका दिसभर उमेद दिसपाक लागली. ताच्यो तब्बेतिच्यो सगळ्यो तक्रारी ल्हव ल्हव पयस जाल्यो.

तीन म्हयने कशे सरले कांयच कळलें ना. तीन म्हयन्यां उपरांत तो, सामको सडसडीत दिसपाक लागलो. बाबाचे पांय धरून तो म्हणपाक लागलो “बाबा तुमी तर चमत्कार केलो. हांव तुमचे उपकार जिवीतभर विसरचो ना. गुरुदक्षणं म्हूण हांव तुमकां कितें दिवंक सोदतां. तुमी मान्य करात.”

“पळ्य पुता, हातूत हांवें कांयच करूंक ना. हीं सगळीं तुज्या कश्टाचीं फळां. वयल्यान म्हाका फट उलोवचे

पडलें, हांवें दूख जाता.” बाबान म्हटलें.

“फट, कसली फट बाबा?” शेठजीन अजाप जावन विचारले.

“वैद्यांनी आनी दोतोरांनी तुमकां जें कितें सांगिलें तें सगळे सारके आसलें. पूण जेन्ना हांवें पळ्यलें कीं शारिरीक कश्टांचें नांव आयकून तुका तिडक मारता तेन्ना हांवें तुज्या मानसीक तिडकीचो अभ्यास करून ग्रहांच्या नाराजी बद्दल तुमकां फट सांगलें. आनी तुमचेकडल्यान हें सगळे करून घेतलें. नकळत तुमी ‘सूर्य नमस्कार’चो व्यायाम केलो. त्याभायर सकाळीं उदून हांगा चलत येवपाचोय तुमकां लाभ जालो.

कुंडली, भविश्य आनी ग्रह असल्या गजालींचेर म्हजो विस्वास ना. पूण गरज म्हूण म्हाका हें सगळे करचे पडलें. आनी मंत्रायल्ली दुर्वा म्हूण हांव तुमकां जें कितें खावंक दितालों तें सांदेंच गवत, पूण तें गवत पोटांतल्या दुयेंसाक बरें. हांव हें सगळे तुमकां जर पयर्लींच सांगतां जाल्यार घडये तुमी हें सगळे करचे नासले. म्हणून म्हाकां फटीचो आदार घेवचो पडलो. हाचे फुडेंय तुमी हें सगळे चालूच दवरलें जाल्यार तुमची तब्बेत एकदम बरी उरतली आनी वेपारूय बी.” बाबान सांगलें.

शेठजीचे दोळे उगडले आनी आतां ताका एक नवे जीवन फावो जालें. शेठजीच्या अती आग्रहाक लागून बाबान ताचे कडेन एकूच मागणी केली. ती अशी कीं ताणे गांवांतले शाळेखातीर एक घटमूटशी इमारत बांदची, जी मागणी शेठजीन मूजरत मानून घेतली.

(देवीचरण राठौर हांचे हिंदी कथेचो उदय देशप्रभू हाणी केल्लो कोंकणी अणकार)

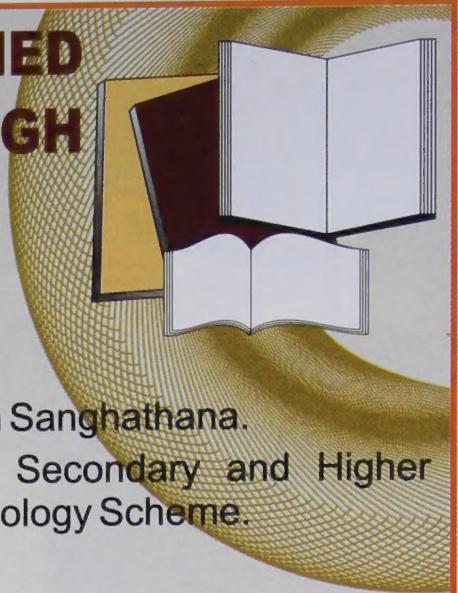

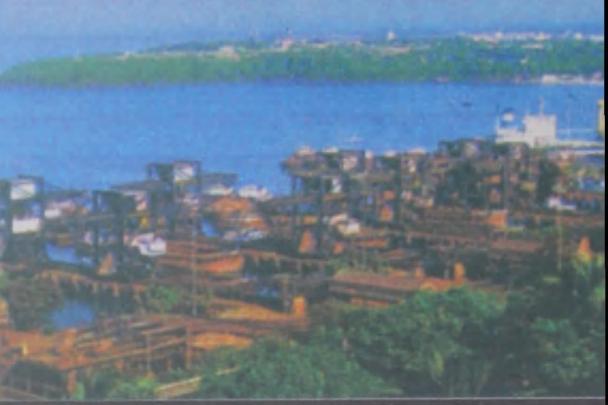
ACADEMIC EXCELLENCE AND ENLIGHTENED CITIZENSHIP IS OUR ENDEAVOUR THROUGH

- ◆ Establishment of SCERT.
- ◆ Establishment of Knowledge Commission.
- ◆ Establishment of Integrated Education Advisory Council.
- ◆ Introduction of NCERT Syllabus and Text Books.
- ◆ Quality Education Programme in collaboration with Bharatiya Jain Sanghathan.
- ◆ Establishment of State-of-the-Art Computer Laboratories in Secondary and Higher Secondary Schools under Information and Communication Technology Scheme.
- ◆ EDUNET (Cyberage) Student Scheme
- ◆ Laptop Scheme for Teachers.
- ◆ Sarva Shiksha Abhiyan to universalize elementary education for quality education at elementary stage.
- ◆ Infrastructure Development Loan Scheme
- ◆ Vocational Education
- ◆ Environmental Education Scheme
- ◆ Mid Day Meal Scheme (Stds. I-VIII)
- ◆ Free Text Books for students of Stds. I-VIII.
- ◆ Free Uniforms, Notebooks and Raincoats for students of Stds. I-IV.
- ◆ Revised Scheme for Education of Children with Special Needs (Disabled children).
- ◆ Girls Education Motivation Scheme.
- ◆ School Complex Programme.
- ◆ Bharat Yatra.
- ◆ Adoption of Govt. Schools Scheme.
- ◆ Scheme for Minor Repairs of Government Schools by village/Urban Education Committee.
- ◆ Construction of new Directorate of Education building.
- ◆ Development of Sanskrit Education.
- ◆ Revised opportunity Cost Scheme for S.C. and S. T. students (Stds. I-XII).
- ◆ Scheme for Literacy and Vocational Training for Adults.
- ◆ Scheme for establishment of Integrated Educational Complexes at Bambolim, Margao, Mapusa etc.
- ◆ Scheme for promoting and strengthening Pre-Primary Education.
- ◆ Scheme for promoting Pre-Vocational Education (in High Schools).
- ◆ SUCCESS for universalisation of Secondary Education.
- ◆ Mobile School and programme for out-of-school children
- ◆ Smart Classroom Project

**DIRECTORATE OF EDUCATION
GOVERNMENT OF GOA
PANAJI - GOA.**

१२५

MORMUGAO PORT TRUST

Harbouring the Welfare of Goa Since 1885

When we began our operations on a humble scale 125 years ago, we could not have imagined our rise to the premier status of the most dynamic and prosperous harbour on the West Coast of India. Our status has been achieved through our continued commitment to international trade from the shores of Goa. Record exports from Mormugao Port Trust (MPT) have enriched Goa and our nation. After 125 years of service we look back and cherish our achievements and look forward to future growth and prosperity.

As we commemorate this memorable milestone, we pledge to sail forward on a higher tide to further horizons of success.

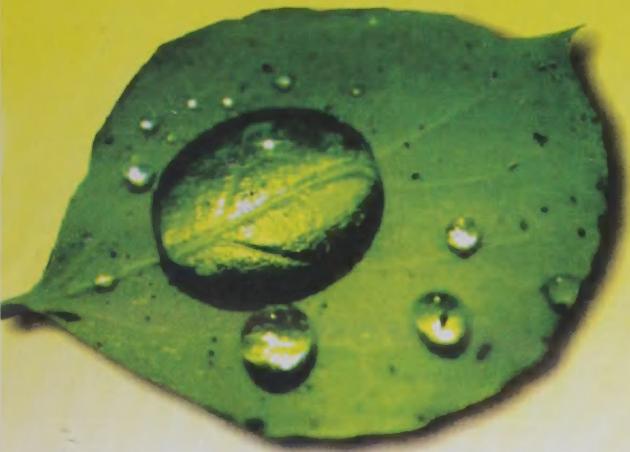
Our achievements would not have been possible without the services of our dedicated workforce and our Able Seamen, many of them from Goa. We cannot have come this far without taking the people of Goa into confidence. MPT is committed to an environmental friendly atmosphere of mutual growth and prosperity. On this landmark occasion, we renew our pledge to sustain the land and to extend a helping hand in the development of Goa and our Country.

**Celebrating
125 Years
of Service to Goa
and the Nation**

AN ISO 9001:2000 PORT

MORMUGAO PORT TRUST
SERVING THE NATION SINCE 1885

तुमच्या तळहातार
पुराय संवसाराचें
भवितव्य पेलतना
तुमकां कशें दिसतलें?

हो तुमच्या उदकाचो निमणो थेंब आसल्यार
तुमी तो कितली काळजी घेवन जतनायेन वापरतले?

उदक
वाच्यात
जिवीत
वाच्यात

गोंय हें उदका पुरवण पातळी, पुरवठो क्षेत्र
आनी प्रमाणशीर पुरवठो हातूंत पयल्या क्रमांकाचें राज्य.
तरीय, असमान वितरण आनी कांय गिरायकांकडल्यान
सुमाराभायलो वापर आनी उधळपट्टी उदकाचो उणाव हाड्टा.

उदक सांबाळून वापरात

गोंय राज्यांत सक्यल दिल्ल्या बांदावळ येवजण्याखाल
उदरणत आनी उत्कर्ष सादपाचो यत्न

- अ) रस्ते आनी पूल: राष्ट्रीय म्हा-मार्गासियत, म्हत्वाचे रस्ते आनी गांवगिरे रस्ते.
- ब) संस्थांखातीर संकुलां आनी हेर रासवळ इमारती.
- क) मुखेल उदका पुरवण येवजण, गटार येवजण आनी सुलभ शैचाल्या सारक्या उण्या
खर्चाच्यो भलायकी देण्यो येवजण्यो
- ड) जेटी आनी धक्यां सारख्यो उदकासंबंदी येवजण्यो.
- इ) खेळां मैदानां आनी जलतरण तशेंच शार आनी गांवगिन्या वाठारांखातीर हेर नागरी बांदावळ.

उदरणत आनी उत्कर्षांद्वारा विकास

आरबिडी कायदो, १९६९ प्रमाण जन्म आनी मृत्यू नोंदणी सक्तीची आसा.

रासवळ बांधकाम खाते
गोंय सरकार

जेन्ना विस्वासाचो प्रस्तु येता
तेन्ना स्टेट बँक सदांच
पयल्या क्रमांकार आसता.

साहजिकच आमचेर
पिळग्यान पिळग्यो विस्वास
दवरतात.

- प्रिमियम सेविंग्स अकाउंट
- टर्म डिपॉजिट
- स्पेशल टर्म डिपॉजिट
- सेविंग्स प्लस
- एसबीआय टॅक्स सेविंग्स येवजण
- मनी बॉक्स

आमकां www.sbi.co.in चेर संपर्क करात.